

บทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา
ในเขตกรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
นางสาวรัตนา สิริโชคธนารักษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
พฤษภาคม 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

306.97

ร 376บ

1.3

บทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา
ในเขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวรัตนา สิริโชคธนารักษ์

16 ก.ย. 2547

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

พฤษภาคม 2547

รัตนา สิทธิโชคธนารักษ์. (2546). *บทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยาในเขตกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร.นิยะดา จิตต์จรัส

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษา (1) บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา (2) เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยาตามตัวแปรทางชีวสังคม อายุ ระดับการศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้ และ ลักษณะงานที่ทำ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทใน ครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นสามีและภรรยาที่ยังอาศัยอยู่กับคู่สมรส และมีบุตรอย่างน้อย 1 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยแยกเป็น สามีจำนวน 200 คน และ ภรรยา จำนวน 200 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของสามีและภรรยา แบบสอบถามบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา และแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตครอบครัว การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การทดสอบที และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาที่สำคัญมีดังนี้

1. สามีและภรรยามีการแสดงบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
2. บทบาทในครอบครัวของสามี หรือ ภรรยามีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยชีวสังคม 4 ด้าน คือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้ และลักษณะงานที่ทำ ดังนี้
 - 2.1 สามีที่อายุแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามีที่มีระดับอายุ 50 ปีขึ้นไป มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่าสามีที่มี อายุ 41-50 ปี สามีที่อายุระหว่าง 31-50 ปี มีบทบาทการทำงานบ้านสูงกว่าสามีที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป และสามีที่มีระดับอายุ 31-40 ปี มีบทบาทในครอบครัวด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรสูงกว่าสามีที่มีระดับอายุ 41 ปีขึ้นไป
 - 2.2 สามีที่มีระดับการศึกษาสูงมีบทบาทในครอบครัวสูงกว่าสามีที่มี ระดับการศึกษาต่ำกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามีที่มีระดับการศึกษานุปริญญาตรี และระดับปริญญาตรี มีการแสดงบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว สูงกว่า สามีที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

2.3 สามียที่มีระดับรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยสามียที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้อยู่ในขั้นดีมากมีเหลือเก็บมากมีบทบาทในครอบครัว ด้านการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่าสามียที่มีรายได้ในระดับไม่ค่อยพอใช้ไม่เดือดร้อนและรายได้พอกินพอใช้ และสามียที่มีรายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ มีบทบาทในครอบครัวด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรสูงกว่า สามียที่มีรายได้สูงกว่าในทุกระดับฐานะ

2.4 ภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้ในระดับดีมากมีเหลือเก็บมาก มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวต่ำกว่าภรรยาที่มีรายได้ตามการรับรู้น้อยกว่าในทุกระดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 ภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน โดยภรรยาที่ไม่มีงานทำ มีบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัวและการเป็นผู้นำน้อยกว่า ภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบเข้าไปเย็นกลับ และภรรยาที่ทำงานประจำอยู่กับบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. บทบาทในครอบครัวทุกด้านของสามีย มีความสัมพันธ์กันทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนฝ่ายภรรยาพบว่า บทบาทในครอบครัวด้านการเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว การเป็นผู้นำ และการอบรมเลี้ยงดูบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

FAMILY ROLE AND MARITAL SATISFACTION OF HUSBANDS
AND WIVES IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

MISS RATTANA SITTICHOKTANARAK

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University
May 2004

Rattana Sittichoktanarak. (2003). *Family Role and Marital Satisfaction of Husbands and Wives in Bangkok*. Master Project, M.Ed. (Developmental Psychology).
Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor : Dr. Niyada Chittcharat.

The objectives of this study were (1) to explore the family roles of husbands and wives, (2) to compare family roles of husbands and wives on the basis of their differences in age level, education level, economic status and occupation. (3) to study the relationship between family role and marital satisfaction of husbands and wives.

The samples consisted of 200 husbands and 200 wives : each couple living together with at least one child in their family; they were drawn by multi stage cluster sampling. The research instruments were a self-administered questionnaire on biographical data, family roles of husbands and wives and marital satisfaction. The statistical methods for analyzing the data were t-test, Pearson's product-moment correlation coefficient.

The research findings revealed that husbands and wives were found to be significantly different in their family roles. There was a significant age difference at the .05 level in family roles of husbands: over 50 years old husbands had providing role higher than 41-50 years old husbands; 31-50 years old husbands had housekeeping role higher than over 50 years old husbands, and 31-40 years old husbands had nurturing role higher than over 41 years old husbands.

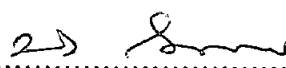
It was also found that husbands with high level of education had family roles higher than husbands with low level of education at the .05 level of significance. High-economic status husbands had providing role higher than middle-economic status husbands, whereas lower-economic husbands had nurturing role higher than high-economic status husbands at the .05 level of significance.

As for wives, there was a significant economic status difference at the .05 level in their family roles: high-economic status wives had providing role lower than low-economic

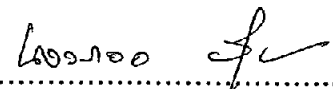
status wives; unemployed wives had providing and leading roles lower than the ones who worked at home and at the office. The results also indicated that a negative correlation between family roles of husbands and marital satisfaction, and a positive correlation between providing, leading, nurturing roles of wives and marital satisfaction were found to be statistically significant at the .01 level.

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

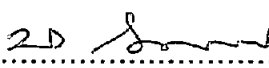
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

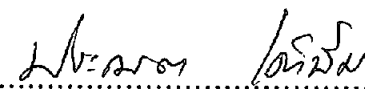

.....
(อาจารย์ ดร.นิยะดา จิตต์จรัส)

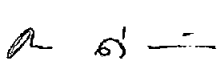
ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.นวลละอ อ สุภาพล)

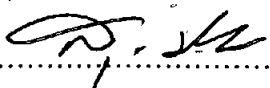
คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.นิยะดา จิตต์จรัส)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต แก้วนิม)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
(รองศาสตราจารย์สุภา ปานเจริญ)

วันที่ 28 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2547

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์นิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร.นิยะดา จิตต์จรัส อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร รองศาสตราจารย์ ดร.นวลละอ อสุภาผล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำจิณม ที่ได้สละเวลาคอยชี้แนะให้คำปรึกษา คำแนะนำ พร้อมทั้งแนวคิดและข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องจนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ทั้งสี่ท่านเป็นอย่างมาก และขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้ผู้วิจัย

ขอขอบคุณญาติพี่น้องและเพื่อนทุกคน ที่เป็นกำลังใจ และช่วยเหลือสนับสนุน ให้การทำงานครั้งนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งนางสาวชัญญา ลีศัตรุพ่าย ที่กรุณาแนะนำวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่เห็นความสำคัญของการศึกษาและให้โอกาสแก่ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อ และเป็นผู้มอบความรัก ความห่วงใย ทำให้ผู้วิจัยสามารถฝ่าฟันอุปสรรคจนพบกับความสำเร็จ

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงได้จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาบิดามารดา ครูและ อาจารย์ ทุกท่านที่ให้การสนับสนุนแก่ผู้วิจัยตลอดมา

รัตนา สิทธิโชคธนารักษ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
/ ภูมิหลัง.....	1
/ ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
/ ความสำคัญของการวิจัย.....	3
/ ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
/ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	3
/ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
/ ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
นิยามปฏิบัติการ.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
ความหมายและความสำคัญของบทบาท.....	8
ความหมาย ความสำคัญ และหน้าที่ของครอบครัว.....	10
บทบาทการเป็นบิดามารดา.....	14
บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา.....	16
การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา.....	18
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวสังคมต่างๆ กับบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา.....	28
ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส.....	33
ปัจจัยที่อิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส.....	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส.....	37
สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า.....	39

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	40
3.1	40
3.2	41
3.3	45
3.4	46
4	47
4.1	47
4.2	47
4.3	47
5	70
5.1	70
5.2	70
5.3	70
5.4	70
5.5	71
5.6	71
5.7	71
5.8	72
5.9	75
5.10	79
5.11	79

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	81
ภาคผนวก	89
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	103

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	การบรรจุน้ำจืดตามอาชีพ เพศ ปี 2541.....	21
2	จำนวนร้อยละของสามีและภรรยา จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ ตามฐานะการรับรู้ และลักษณะงานที่ทำ.....	48
3	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา.....	50
4	เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวระหว่างสามีและภรรยา โดยใช้ t-test	51
5	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวและผลการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ตามตัวแปรอายุ...	52
6	เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างสามี ที่มีระดับอายุต่างกัน.....	54
7	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวและผลการเปรียบเทียบความ แตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ตามตัวแปรระดับ การศึกษา	55
8	เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างสามีที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน.....	57
9	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวและผลการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ตามตัวแปร รายได้ตามฐานะการรับรู้.....	58
10	เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างสามีที่มีระดับฐานะการรับรู้ แตกต่างกัน.....	60
11	เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างภรรยาที่พบความแตกต่าง ระหว่างกลุ่มในด้านฐานะตามการรับรู้.....	62
12	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวและผลการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ตามตัวแปร ลักษณะงานที่ทำ.....	66
13	เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำ แตกต่างกัน.....	66

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 สรุปความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามี โดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ตามฐานะการรับรู้ และลักษณะงานที่ทำ.....	67
15 สรุปความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของภรรยา โดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ตามฐานะการรับรู้ และลักษณะงานที่ทำ.....	68
16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจ ในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา.....	69

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ครอบครัวจัดว่าเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญของสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัวประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นอายุของสมาชิก ครอบครัวมีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูให้การศึกษา ให้ความรัก ความอบอุ่น รวมทั้งมีหน้าที่ในการกำหนดบทบาทและวางมาตรฐานพฤติกรรมให้แก่สมาชิกในครอบครัว

ในอดีตการกำหนดบทบาทระหว่างผู้ชายและผู้หญิงมีพื้นฐานมาจากความแตกต่างทางชีววิทยาเป็นหลัก ซึ่งทำให้เกิดบรรทัดฐานของสังคมที่เรียกว่า บทบาทตามประเพณี (Traditional Role) โดยมีการกำหนดให้ผู้ชายมีบทบาทเป็นผู้รับผิดชอบงานต่างๆ ภายนอกครอบครัว เป็นผู้นำในการหาเลี้ยง ดูแลด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนทำหน้าที่จัดหาสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ มาสนองตอบความต้องการของสมาชิกในครอบครัว ส่วนผู้หญิงกำหนดให้มีบทบาทอยู่ภายในครอบครัว มีหน้าที่รับผิดชอบงานภายในบ้าน เช่น การเตรียมอาหาร ทำความสะอาดบ้านและเลี้ยงดูบุตรแบบแผนการแบ่งงานระหว่างเพศที่ชัดเจนเช่นนี้ มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในสมัยก่อนที่ยังชีพด้วยการเกษตรและการล่าสัตว์ ดังนั้น ผู้ชายผู้ซึ่งมีร่างกายแข็งแรง และมีความคล่องแคล่ว จึงเป็นแรงงานสำคัญ และมีฐานะเป็นผู้นำครอบครัว ในขณะที่ฝ่ายหญิงต้องมีประจำเดือน ตั้งครรภ์ และต้องเลี้ยงดูบุตร ดังนั้น ขอบเขตสถานที่ทำงานของผู้หญิงจึงจำกัดอยู่แต่ภายในบริเวณบ้าน และบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น (วิชัย โฆษิตชัยยงค์. 2535 : 1)

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ในช่วงระยะเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมไทยเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่คนไทยเคยประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว ก็กลายมาเป็นการผลิตในระบบอุตสาหกรรมและการบริการแทน รวมทั้งเกิดการพัฒนาด้านวิทยาการต่างๆ มีการผลิตคิดค้นเครื่องทุ่นแรงและระบบอำนวยความสะดวก ส่งผลให้เกิดอาชีพที่หลากหลาย และเกิดความต้องการทักษะความรู้ในการทำงานมากกว่าการใช้แรงงานในการทำงาน ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา อาทิเช่น บทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งในอดีตเป็นบทบาทหลักของฝ่ายสามี ก็เปลี่ยนแปลงมาเป็นบทบาททั้งของสามีและภรรยาช่วยกันหารายได้ให้กับครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา นั้น ในบางสังคมและบางครอบครัวสามีและภรรยาสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทของตนให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม คือ ภรรยาออกมาช่วยทำงานนอกบ้านและสามีก็ช่วยทำงานภายในบ้าน แต่ในบางสังคมและบางครอบครัวพบว่า ยังมีความเหลื่อมล้ำของการแสดงบทบาทในครอบครัวอยู่ อาทิ ภรรยาออกมาทำงานนอกบ้านแต่ต้องรับผิดชอบทำงานต่างๆ ภายในบ้าน แต่เพียงผู้เดียวด้วย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากความแตกต่างของปัจจัยทางชีวสังคมต่างๆ เช่น การศึกษา รายได้ เป็นต้น มีรายงานการวิจัยพบว่า สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีอัตราการเข้าร่วมแรงงานสูงกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำ (พิมลวรรณ วายจตุ. 2536 :15) ในขณะที่สามีที่มีระดับการศึกษาต่ำจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมครัวเรือนมากกว่าสามีที่มีระดับการศึกษาสูง (ระพีพรรณ พันธรัตน์. 2545 : 65) หรือการที่สามีมีรายได้สูงจะมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าสามีที่มีรายได้ต่ำ (สมศรี กิจจะพานิช. 2540 : 80) เป็นต้น

การที่สามีและภรรยาสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทในครอบครัวของตนเองให้เกิดความสมดุลย์และสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในครอบครัวได้อย่างดี ก็จะทำให้เกิดความสุข ความสงบภายในครอบครัว ซึ่งก็จะตรงกับเป้าหมายของการสมรสในปัจจุบัน คือ การมีความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของสมาชิกในครอบครัวด้วย (ฉันทจิต จริยจรรยาโรจน์. 2541 : 1)

ในทางตรงกันข้ามหากสามีและภร่ายังคงยึดอยู่กับบทบาทครอบครัวเก่าๆ ตามที่เคยปฏิบัติมา โดยไม่สนใจสภาพการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสมาชิกในครอบครัวก็อาจส่งผลกระทบต่อความสุขของสมาชิกครอบครัวได้ อาทิ งานวิจัยของระพีพรรณ พันธรัตน์ (2542 : 2-7) พบว่า ผู้หญิงที่ต้องรับผิดชอบทั้งบทบาทภายในบ้านและนอกบ้าน มักจะไม่มีเวลาเหลือพอในการดูแลสุขภาพและทำกิจกรรมนันทนาการเพื่อพักผ่อน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของครอบครัว และ พัฒนาการของบุตรด้วย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยเฉพาะบทบาทของเพศใดเพศหนึ่งเพียงเพศเดียว และจะจำกัดการศึกษาเรื่องบทบาทในครอบครัวเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น อาทิเช่น ถ้าศึกษาเรื่องเพศชายหรือสามีก็จะศึกษาบทบาทในครอบครัวด้านการมีส่วนร่วมในครัวเรือนหรือการทำงานบ้านเท่านั้น และหากศึกษาเรื่องของภร่ายก็จะศึกษาเฉพาะบทบาทที่เกี่ยวกับการทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งการวิจัยเพียงด้านใดด้านเดียว ทำให้ผลการวิจัยขาดภาพรวมของการวิเคราะห์ การแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยาในปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทในครอบครัวของทั้งฝ่ายสามีและฝ่ายภรรยา ร่วมกัน และศึกษาบทบาททุกด้านที่ครอบคลุมกับเรื่องในครอบครัว เพื่อจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สนใจที่จะศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการแสดงบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสว่า มีความเกี่ยวข้องกันหรือไม่ เพื่อจะได้สะท้อนให้เห็นว่าการแบ่งบทบาทในครอบครัวนั้นมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยผู้วิจัยหวังว่าการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้สามีและภรรยามีการแบ่งบทบาทในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม และนำไปสู่ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตสมรสได้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดหมายหลัก 3 ข้อ คือ

1. เพื่อศึกษาบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยาตามตัวแปรทางชีวสังคม : อายุ ระดับการศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้ และ ลักษณะงานที่ทำ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา

ความสำคัญของการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมบทบาทผู้ชายและผู้หญิงนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทของผู้ชายและผู้หญิงที่สังคมปรารถนา และยังอาจนำไปใช้เป็นความรู้ในการปลูกฝังเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เห็นถึงความหมายของความรับผิดชอบต่อชีวิตสมรส และการครองเรือน รวมทั้งการเน้นบทบาทการช่วยเหลือกันและกันของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่เป็นสามีและภรรยากัน อันจะนำไปสู่ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตสมรส รวมทั้งจะเป็นแนวทางให้กับผู้ที่ต้องการศึกษาบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ในอนาคตต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สามีและภรรยาที่ยังอยู่ร่วมกันกับคู่สมรส และมีบุตรอย่างน้อย 1 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สามิและภรรยาที่ยังอยู่ร่วมกันกับคู่สมรส และมีบุตรอย่างน้อย 1 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยแยกเป็น สามิจำนวน 200 คนและภรรยา จำนวน 200 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา

ก. ตัวแปรต้น

1. อายุ แบ่งออกเป็น
 - 1.1 ไม่เกิน 30 ปี
 - 1.2 31-40 ปี
 - 1.3 41-50 ปี
 - 1.4 50 ปีขึ้นไป
2. ระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น
 - 2.1 ประถมศึกษา
 - 2.2 มัธยมศึกษา
 - 2.3 อนุปริญญา
 - 2.4 ปริญญาตรี
 - 2.5 สูงกว่าปริญญาตรี
3. รายได้ตามฐานะการรับรู้ แบ่งออกเป็น
 - 3.1 รายได้ไม่พอใช้เดือนร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ
 - 3.2 รายได้ไม่ค่อยพอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือนร้อน
 - 3.3 รายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร
 - 3.4 รายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง
 - 3.5 รายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก
4. ลักษณะงานที่ทำ แบ่งออกเป็น
 - 4.1 งานที่ต้องเดินทางอยู่ไม่เป็นเวลา
 - 4.2 งานเข้าไปเย็นกลับ
 - 4.3 งานที่ทำประจำอยู่กับบ้าน
 - 4.4 ไม่มีงานทำ

ข. ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา แบ่งออกเป็น

1. บทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว
2. บทบาทการเป็นผู้นำครอบครัว
3. บทบาทการทำงานบ้าน
4. บทบาทการอบรมเลี้ยงดูบุตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ระดับดังนี้ คือ ไม่เกิน 30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี และ 50 ปีขึ้นไป
2. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ระดับดังนี้ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา ปริญญาตรี และ สูงกว่าปริญญาตรี
3. รายได้ตามฐานะการรับรู้ หมายถึง ความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อลักษณะทางการเงินของตนเอง รวมทั้งสถานะการเป็นลูกหนี้ของธนาคาร สถาบันการเงิน และ บัตรเครดิต แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ รายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ รายได้ไม่ค่อยพอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน รายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร รายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง และรายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก
4. ลักษณะงานที่ทำ หมายถึง ลักษณะงานที่ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติอยู่ แบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ งานที่ต้องเดินทางอยู่ไม่เป็นเวลา งานเข้าไปเย็นกลับ งานที่ทำประจำอยู่กับบ้าน และ ไม่มีงานทำ

นิยามปฏิบัติการ

1. บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา หมายถึง การทำหน้าที่ของสามีและภรรยาในด้านต่างๆ ได้แก่ บทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว บทบาทการเป็นผู้นำครอบครัว บทบาทการทำงานบ้าน และ บทบาทการอบรมเลี้ยงดูบุตร
 - 1.1 บทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมของคู่สมรสที่เกี่ยวกับการหารายได้ให้ครอบครัว ได้แก่
 - 1.1.1 การหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในครอบครัว

1.1.2 การวางแผนด้านการเงินของครอบครัว เช่น การกำหนดค่าใช้จ่ายในครอบครัว

1.1.3 การเก็บออมทรัพย์เพื่ออนาคตของครอบครัว

1.2 บทบาทการเป็นผู้นำครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมของกลุ่มสมรสที่เกี่ยวกับการตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่สมาชิกในครอบครัวประสบ ได้แก่

1.2.1 การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร

1.2.2 การตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว

1.2.3 การตัดสินใจในเรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับการใช้เงินจำนวนมาก เช่น ซื้อบ้าน ซื้อรถยนต์

1.2.4 การตัดสินใจเลือกสถานที่ศึกษาเล่าเรียนบุตร

1.3 บทบาทการทำงานบ้าน หมายถึง พฤติกรรมของกลุ่มสมรสที่เกี่ยวกับการทำงานบ้านในด้านต่างๆ ได้แก่

1.3.1 การทำความสะอาดบ้าน (ปัด กวาด เช็ด ถู)

1.3.2 การทำอาหารให้สมาชิกในครอบครัวรับประทาน

1.3.3 การล้างจาน ทำความสะอาดครัว

1.3.4 การซัก ทำความสะอาดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

1.3.5 การรดน้ำต้นไม้

1.3.6 การดูแลซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน

1.3.7 การดูแลหาซื้อสิ่งของเครื่องใช้จำเป็นภายในบ้าน

1.4 บทบาทการอบรมเลี้ยงดูบุตร หมายถึง พฤติกรรมของกลุ่มสมรสที่เกี่ยวกับการดูแลบุตรให้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ได้แก่

1.4.1 การดูแลสุขภาพร่างกายของบุตร

1.4.2 การอบรมสั่งสอนบุตร

1.4.3 ความสนใจพฤติกรรมต่างๆ ของบุตร

1.4.4 การไปร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนของบุตร

1.4.5 การทำกิจกรรมร่วมกับบุตรในวันหยุด

โดยเครื่องมือที่ใช้วัดบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ทั้ง 4 ด้าน คือ แบบสอบถาม บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 5 ระดับ โดยทิศทางของคะแนน ถ้าคะแนนสูงจะหมายความว่า สามีเป็นหลักภรรยาไม่เกี่ยวข้อง แต่ถ้าคะแนนต่ำจะหมายความว่า ภรรยาเป็นหลักสามีไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลรวมของค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทในครอบครัวแต่ละด้านจะมีเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง สามีเป็นหลักภรรยาไม่เกี่ยวข้อง
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง สามีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.49	หมายถึง ทั้งสามีและภรรยาพอ ๆ กัน
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง ภรรยาเป็นหลักสามีเป็นผู้ช่วย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง ภรรยาเป็นหลักสามีไม่เกี่ยวข้อง

2. ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจในคู่สมรส สัมพันธภาพในครอบครัว และสภาพชีวิตสมรสโดยรวม ซึ่งสามารถวัดได้โดยแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตครอบครัว ที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรสของคู่สมรสที่มีการจับคู่บทบาททางเพศต่างกัน ของฉันทจิต จริยจรรยาโรจน์ (2541) มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 5 อันดับ จากเห็นด้วยอย่างยิ่งจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนของแบบสอบถามจะอยู่ระหว่าง 10-50 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนมากกว่า แสดงว่ามีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากกว่า ผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา และความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา ซึ่งเป็นการศึกษาโดยอาศัยพื้นฐานทางทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุปไว้ในหัวข้อตามลำดับ ดังต่อไปนี้คือ

1. ความหมายและความสำคัญของบทบาท
2. ความหมาย ความสำคัญ และ หน้าที่ของครอบครัว
3. บทบาทหน้าที่ของสามีและภรรยา
 - 3.1 บทบาทหน้าที่ของสามีต่อภรรยา
 - 3.2 บทบาทหน้าที่ของภรรยาต่อสามี
4. บทบาทการเป็นบิดาและมารดา
 - 4.1 บทบาทการเป็นบิดา
 - 4.2 บทบาทการเป็นมารดา
5. บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา
 - 5.1 บทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว
 - 5.2 บทบาทการเป็นผู้นำครอบครัว
 - 5.3 บทบาทการทำงานบ้าน
 - 5.4 บทบาทการอบรมเลี้ยงดูบุตร
6. การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ
 - 6.1 การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวของสามีและภรรยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.2 การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านการเป็นผู้นำครอบครัวของสามีและภรรยาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.3 การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านการทำงานบ้านของสามีและภรรยาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.4 การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรของสามีและภรรยาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวสังคมต่างๆ กับบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและ ภรรยา

7.1 ปัจจัยทางชีวสังคมด้านอายุกับบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามี และภรรยา

7.2 ปัจจัยทางชีวสังคมด้านการศึกษากับบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามี และภรรยา

7.3 ปัจจัยทางชีวสังคมด้านรายได้ตามฐานะการรับรู้กับบทบาทในครอบครัวด้าน ต่างๆ ของสามีและภรรยา

7.4 ปัจจัยทางชีวสังคมด้านลักษณะงานที่ทำกับบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา

8. ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส

9. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในครอบครัวของสามีและ ภรรยากับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

1. ความหมายและความสำคัญของบทบาท

นักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท ไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้

เดวิด (David. 1991 : 86) กล่าวว่า บทบาท คือ การคาดหวังพฤติกรรมของคน ตาม สถานภาพสังคมของบุคคลนั้น

บาบาร์รา (Barbara. 2000 : 117) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า เป็นรูปแบบของ พฤติกรรม ซึ่งคาดหวังให้บุคคลแต่ละคนปฏิบัติตนได้เหมาะสมตามสถานภาพ

อเล็กซ์ (Alex. 2000 : 36) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง ความคาดหวังว่าบุคคลควร แสดงพฤติกรรมตามสถานภาพของตน โดยบทบาทจะมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และบุคคล

ทัศนีย์ ทองสว่าง (2543 : 82-83) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในสถานภาพนั้นควรจะทำหรือปฏิบัติ เช่น บทบาทของ บิดาและมารดา ก็คือ ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี เป็นต้น

งามพิศ สัตย์สงวน (2543 : 96-97) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้อยู่ในสถานภาพต่างๆ จะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถพยากรณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ผู้มีตำแหน่งเป็นพ่อจะได้รับการคาดหวังจากสังคมให้แสดงบทบาทหรือหน้าที่ต่างๆ ของพ่อ เช่น เลี้ยงดูลูก ส่งเสียให้ค่าเล่าเรียนอบรมสั่งสอนให้มีความรักความเอ็นดู และอื่นๆ อีกเป็นต้น

จากแนวความคิดดังกล่าว พอสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่บุคคลจะกระทำเมื่อเข้ามาดำรงตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงนั้นจะขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองและความคาดหวังของสังคม โดยบุคคลแต่ละคนจะมีบทบาทที่ต้องแสดงแตกต่างกันไป บทบาทจึงมีความสำคัญต่อบุคคล ช่วยให้ผู้แสดงพฤติกรรมภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

2. ความหมาย ความสำคัญ และ หน้าที่ของครอบครัว

ตามพจนานุกรมไทย คำว่า ครอบครัว หมายถึง ผู้ร่วมครัวเรือน ได้แก่ สามี ภรรยา และ บุตร ความหมายของนักจิตวิทยา “ครอบครัว” คือ สถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน เพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันสังคมภายนอกที่จะปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติให้กับสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมที่มีชีวิตอุบัติขึ้นในครอบครัว (พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2540 : 2)

ปีครอบครัวสากล พ.ศ. 2537 องค์การสหประชาชาติได้ให้นิยามคำว่า ครอบครัว ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ ในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงกันทางสังคม เศรษฐกิจ และมีความสัมพันธ์กันทางกฎหมาย หรือทางสายโลหิต (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. 2545 : website: www.childthai.org)

เบอร์เกส และล๊อค (สุพัตรา สุภาพ. 2542 : 65-66 ; อ้างอิงจาก Burgeess & (Locke. n.d.) ได้ให้คำจำกัดความของครอบครัวว่า จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวประกอบด้วยบุคคลที่มารวมกัน โดยการสมรสหรือความผูกพันทางสายโลหิต หรือการมีบุตรบุญธรรม การสมรสแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา ส่วนความผูกพันทางสายโลหิต คือ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ และลูก รวมทั้งบุตรบุญธรรมด้วย

2. สมาชิกของครอบครัวเหล่านี้อยู่รวมกันภายในครัวเรือนเดียวกัน หรือบางครั้งก็แยกกันไปอยู่ต่างหาก สมัยโบราณ ครัวเรือนหนึ่งจะมีสมาชิก 3-5 ชั่วอายุคน ปัจจุบันครัวเรือนจะมีขนาดเล็กประกอบด้วยสามี ภรรยา และลูกหนึ่งหรือสองคน

3. ครอบครัวเป็นหน่วยของการติดต่อโต้ตอบระหว่างบุคคล เช่น สามีภรรยา พ่อแม่ลูก พี่น้อง โดยสังคมแต่ละแห่งจะกำหนดบทบาทของแต่ละครอบครัวได้ ก็ขึ้นอยู่กับประเพณีของแต่ละแห่ง ซึ่งหมายความว่า ไม่ใช่เพียงต่างคนต่างกิน ต่างคนต่างอยู่ แต่ต่างคนต่างมีปฏิกริยาเชิงสัมพันธ์ต่อกัน เช่น รักกัน เอาใจใส่กัน สักสอนกัน จิตใจผูกพันกัน เป็นต้น

4. ครอบครัวถ่ายทอดวัฒนธรรม สมาชิกจะถ่ายทอดและรับแบบของความประพฤติในการปฏิบัติต่อกัน เช่น ระหว่างสามี ภรรยา และลูก และเมื่อผสมผสานกับวัฒนธรรมที่นอกเหนือไปจากครอบครัว ก็จะได้แบบของความประพฤติที่สมาชิกปฏิบัติต่อกันและต่อผู้อื่น

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักงานนายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึง ความสำคัญของครอบครัว ดังนี้ (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. 2545 : website : www.childthai.org)

1. ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานแรกที่สุดของมนุษย์และเป็นสถาบันที่เก่าแก่ที่สุดในโลก ทำหน้าที่ในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ของสมาชิกเกิดใหม่ในครอบครัว อันได้แก่ ทารก และ เด็ก

2. การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวและการให้การศึกษาในครอบครัว มีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพของคนและบุคลิกภาพ ซึ่งรวมทั้งค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมของเด็ก และเยาวชน วิถีชีวิตของสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อกันและกัน

3. ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมพื้นฐานที่ประกอบด้วยวิถีชีวิตของสมาชิกของครอบครัวทุกคน วิถีชีวิตนี้ รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศิลปวัฒนธรรม และ จริยธรรมซึ่งมีผลต่อคุณภาพของสังคม

4. ครอบครัวเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่เล็กที่สุด และเป็นพื้นฐานของสังคม ครอบครัวบางครอบครัวมีบทบาทเป็นหน่วยการผลิตทางเศรษฐกิจโดยตรง

5. ครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อกันและกัน ต่างมีกระบวนการวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงโดยไม่มีการหยุดนิ่ง ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ปัญหาสังคมหลากหลายประการจะป้องกันได้โดยสถาบันครอบครัว สถาบันครอบครัวที่รวมตัวกันได้จะเป็นพลังกลุ่มชุมชนที่สามารถพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาของตนได้

ในสังคมดั้งเดิมครอบครัวทำหน้าที่หลายด้าน คือ ทำหน้าที่ป้องกันสมาชิกให้พ้นภัยพิบัติต่าง ๆ ทำการผลิตและแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภคแก่สมาชิก ตลอดจนการปลูกฝังความคิดความเชื่อต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบันครอบครัวต้องทำหน้าที่เพิ่มขึ้นอีกหลายประการ

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2540:21-24) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของครอบครัวสมัยใหม่ไว้ดังนี้

1. หน้าที่ด้านปกป้องสวัสดิภาพ ครอบครัวต้องปกป้องสวัสดิภาพของสมาชิกจากอันตรายต่าง ๆ ที่จะทำให้สมาชิกได้รับความเดือดร้อน เช่น พาไปพบแพทย์เมื่อสมาชิกในครอบครัวไม่สบาย ทำประกันชีวิต เป็นต้น
2. หน้าที่ด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวเป็นทั้งผู้ผลิตและบริโภค การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวและบำบัดความต้องการของครอบครัว
3. หน้าที่ในการให้การศึกษา ครอบครัวเป็นตัวแทนวัฒนธรรมที่จะถ่ายทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม โดยถือเป็นหน้าที่ของบิดามารดาที่จะต้องให้การศึกษาโดยตรงและโดยอ้อมแก่สมาชิก
4. หน้าที่ให้ความรัก ความรักและกำลังใจจากครอบครัวจะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุขและความเชื่อมั่นในตนเอง
5. หน้าที่ในการสันทนาการ การสันทนาการเป็นส่วนสำคัญของชีวิตครอบครัวในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น การเล่นกีฬา การดูภาพยนตร์ การที่สมาชิกใช้เวลาในการทำสันทนาการร่วมกันจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว
6. หน้าที่ทางศาสนา ครอบครัวจะต้องอบรมความเชื่อพื้นฐานต่าง ๆ แก่สมาชิก เพื่อให้สมาชิกมีปรัชญาชีวิตและศีลธรรม

จะเห็นได้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของมนุษย์ การอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่สมาชิกถือเป็นหน้าที่หลักของครอบครัวยุคปัจจุบัน ซึ่งความคิดความเชื่อที่ได้รับจากครอบครัว จะมีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาท และพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวด้วย ดังนั้น หากพื้นฐานครอบครัวดีก็มีส่วนที่จะผลักดันให้สมาชิกในครอบครัวแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสมและมีพฤติกรรมที่ดีไปด้วย

3. บทบาทหน้าที่ของสามีและภรรยา

การสมรส คือ การที่ชายและหญิงแสดงตนให้ประจักษ์ว่า เขาทั้งสองจะอยู่ร่วมกัน โดยปฏิบัติตามวิธีการของกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้อยู่ในท้องถิ่น และโดยผลแห่งการนี้ทั้งสองฝ่ายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันและกัน ตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามและกฎหมาย เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขและความมั่นคงของครอบครัว (ทัศนีย์ ทองสว่าง. 2543 : 97) บทบาทหน้าที่ของสามีและภรรยาที่พึงปฏิบัติต่อกันได้มีผู้รวบรวมจากคำสอนตามหลักพุทธศาสนาเรื่องทิศหกไว้ดังนี้

3.1 บทบาทหน้าที่ของสามีต่อภรรยา

- 1) ยกย่องว่าเป็นภรรยา เช่น จดทะเบียนสมรส
- 2) แนะนำให้เป็นที่ยอมรับแก่เพื่อนฝูงและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
- 3) ไม่ดูหมิ่น เช่น ไม่ทุบตี ใช้คำพูดสุภาพอ่อนโยน เมื่อทำผิดก็ตักเตือนอย่างละมุนละม่อม ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามภรรยาและญาติมิตรของเขา ไม่เปรียบเทียบกับหญิงอื่นให้แสงใจ เป็นต้น
- 4) วางตนเป็นหัวหน้าครอบครัวและหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว
- 5) ไม่ประพฤตินอกใจ เช่น ไม่นอกใจไปนิยมหญิงอื่น
- 6) มอบความเป็นใหญ่ให้ เช่น มอบให้ภรรยาเป็นแม่บ้าน ควบคุมดูแลทรัพย์สินสมบัติ และกิจการในบ้าน
- 7) ให้เครื่องแต่งตัวและอุปการะเลี้ยงดู แสดงความเอาใจใส่ทุกโอกาส และให้ของขวัญตามโอกาส เป็นต้น
- 8) ให้การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย อุปการะเลี้ยงดูเมื่อพิการหรือทุพพลภาพ

3.2 บทบาทหน้าที่ของภรรยาต่อสามี

- 1) จัดงานการดี เช่น เอาใจใส่จัดระเบียบบ้าน เลี้ยงดูญาติมิตรตามโอกาส เอาใจใส่การกินอยู่ของสามี เป็นต้น
- 2) สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามี เช่น ให้ความเคารพนับถือและสงเคราะห์ญาติมิตรของสามี
- 3) ไม่ประพฤตินอกใจ เช่น ไม่นอกใจไปนิยมยินดีในชายอื่น ไม่สรรเสริญชายอื่นให้แสงใจสามี เมื่อทำผิดก็สารภาพและขอโทษ เป็นต้น
- 4) รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ เช่น ไม่เล่นการพนัน รู้จักมัธยัสถ์ ไม่ยกยกปิดบังสามีในเรื่องเงิน

5) ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง เช่น หมั่นตรวจดูแลบ้านและของใช้ หมั่นหาความรู้ใส่ตัวเพื่อให้เข้ากับคนข้างเคียงของสามีได้ (ทวิริสมี ธนาคม. 2518:16)

หากทั้งสามีและภรรยาสามารถที่จะแสดงบทบาทหน้าที่ของตนที่มีต่ออีกฝ่ายได้อย่างเหมาะสม จะส่งผลให้สัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยาเป็นไปด้วยดี ก่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรส และยังส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุขไปด้วย ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของครอบครัว คือ การสร้างสมาชิกใหม่ สามีและภรรยาเมื่อใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีเพศสัมพันธ์กันก็จะให้กำเนิดบุตร การมีบุตรก็จะก่อให้เกิดบทบาทหน้าที่การเป็นบิดามารดาตามมา โดยถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่ง

4. บทบาทการเป็นบิดามารดา

การมีบุตรเสมือนกับการมีโช่ทองคล้องใจสามีและภรรยา และทำให้ครอบครัวมีความสุขสมบูรณ์ มีสมาชิกครบถ้วน การมีบุตรทำให้บทบาทของสามีและภรรยามีเพิ่มมากขึ้น บทบาทที่เพิ่มขึ้นก็คือ บทบาทการเป็นบิดามารดา ซึ่งบทบาทการเป็นบิดาและมารดาก็มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 บทบาทการเป็นบิดา

บทบาทการเป็นบิดา คือ แบบแผนพฤติกรรมหรือหน้าที่ที่ผู้มีสถานภาพเป็นบิดาพึงกระทำ ซึ่งจะเป็นไปตามบรรทัดฐานและความคาดหวังของสังคมนั้นๆ ได้มีผู้ทำการศึกษาและสรุปบทบาทการเป็นบิดาออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

ดูวอลล์ (Duvall. 1977 : 36) ได้กล่าวถึงหน้าที่งานของบิดา (Development task) ซึ่งบิดาจะต้องปฏิบัติต่อบุตรและครอบครัวสรุปได้ดังนี้

- 1) ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของบิดา
- 2) หาแนวทางหรือวิธีแก้ไขความกดดันในขณะเริ่มเป็นบิดา
- 3) การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งจำเป็นในการดูแลบุตร
- 4) กำหนดหลักการเพื่อที่จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุขพอนามัยที่ดี
- 5) ส่งเสริมให้บุตรมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ
- 6) ดำรงไว้ซึ่งความพึงพอใจในสัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยา
- 7) มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว

เอเวอร์ โซล (Eversoll. 1979 : 38) ได้ทำการศึกษาและสรุปบทบาทการเป็นบิดาออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

- 1) บทบาทด้านการสันทนาการ (Recreation Role)
- 2) บทบาทด้านการเลี้ยงดู (Nurturance Role)
- 3) บทบาทด้านเป็นแบบอย่างทางสังคม (Societal Model Role)
- 4) บทบาทด้านการจัดหา (Providing Role)
- 5) บทบาทด้านการแก้ปัญหา (Problem Solving Role)

สวาริน มิตรพัฒน์ (2542 : 23) ได้สรุปบทบาทด้านต่างๆ ของบิดาเป็น 6 ด้าน

ดังนี้

- 1) บทบาทการเป็นสามีที่ดี
- 2) บทบาทด้านการเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว
- 3) บทบาทด้านการเลี้ยงดูบุตร
- 4) บทบาทด้านการปกครองคุ้มครอง
- 5) บทบาทด้านพัฒนาการทางสติปัญญาและการแก้ปัญหา
- 6) บทบาทด้านการสันทนาการ

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า บิดามีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่หลายประการต่อครอบครัว ในอดีตหน้าที่หลักของบิดา คือ การเป็นผู้นำและหาเลี้ยงครอบครัว แต่ในปัจจุบันบิดาต้องมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรและสร้างสรรค์บรรยากาศของความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว ด้วย เพื่อให้ครอบครัวมีความสุขและความมั่นคง

4.2 บทบาทการเป็นมารดา

บทบาทการเป็นมารดา คือ แบบแผนพฤติกรรมหรือหน้าที่ที่ผู้มีสถานภาพเป็นมารดาพึงกระทำ ซึ่งจะเป็นไปตามบรรทัดฐานและความคาดหวังของสังคมนั้นๆ

อาบ นกะจิต (ชิตชม วัชรเนตร. 2522 : 42 ; อ้างอิงจาก อาบ นกะจิต. ม.ป.พ.) แห่งภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้หญิงที่ทำหน้าที่แม่บ้าน ดังนี้

- 1) เป็นผู้ทำงานของครอบครัว
- 2) เป็นผู้จัดการหรือผู้บัญชางานครอบครัว
- 3) เป็นผู้ควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว
- 4) เป็นผู้อบรมป้อนนิสัยของคนในครอบครัว
- 5) เป็นผู้ประสานสัมพันธ์ภาพระหว่างคนในครอบครัว หรือระหว่างคนในครอบครัว

กับชุมชน

ปัจจุบันบทบาทของผู้หญิงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภายในครอบครัวในฐานะภรรยา มารดา หรือแม่บ้านเท่านั้น เนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้หญิงจึงเข้ามามีส่วนในกิจกรรมต่างๆ ของสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะในการประกอบอาชีพนอกบ้าน

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง กล่าวไว้ว่า สตรีหรือภรรยาในปัจจุบันไม่ได้ถูกจำกัดสิทธิให้เป็นแม่อย่างเดียวเหมือนแต่ก่อน แต่ได้รับสิทธิให้ทำงานมีอาชีพนอกบ้านแม้แต่อาชีพที่มีลักษณะเป็นงานของเพศชาย (ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. 7) ในการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้หญิงทำให้ผู้หญิงหรือภรรยามีบทบาทต่อความอยู่รอดของครอบครัว หรือการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ผลทางอ้อมทำให้ผู้หญิงเริ่มมีสิทธิมีเสียงในครอบครัว

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า บทบาทในครอบครัวของคู่สามีและภรรยานั้นมีอยู่ด้วยกันหลายประการ เริ่มจากบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างกันของคู่สามีและภรรยา จวบจนกระทั่งมีบุตรก็จะมีบทบาทหน้าที่ของการเป็นบิดาและมารดาเพิ่มขึ้น ซึ่งบทบาทหน้าที่เหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อสมาชิกในครอบครัว หากสมาชิกในครอบครัวรู้จักรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม ก็จะทำให้ครอบครัวมีความรัก ความอบอุ่น และความมั่นคง สมาชิกในครอบครัวก็จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบและมีความสุข จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา เพราะผู้วิจัยเชื่อมั่นว่ามันมีผลกระทบโดยตรงต่อความสุข ความพึงพอใจที่จะเกิดกับสมาชิกในครอบครัว

5. บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา หมายถึง การทำหน้าที่ของสามีและภรรยาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ซึ่งหน้าที่ที่สามีและภรรยาต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวมีอยู่ด้วยกันหลายประการตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมบทบาทในครอบครัวทุกด้าน ผู้วิจัยจึงได้จัดแบ่งหมวดหมู่ของบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยาออกเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว
- 2) บทบาทการเป็นผู้นำครอบครัว
- 3) บทบาทการทำงานบ้าน
- 4) บทบาทการอบรมเลี้ยงดูบุตร

5.1 บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว

หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับหารายได้ หลักทรัพย์ หรือสิ่งต่างๆ เพื่อการอยู่รอดของครอบครัว อาทิเช่น

- 1) การให้ความสำคัญในเรื่องการหาเลี้ยงครอบครัว
- 2) การหารายได้เพิ่มขึ้นเมื่อบุตรเติบโตขึ้น เช่น การทำงานล่วงเวลา
- 3) การเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว
- 4) การสนใจกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าและความมั่นคงทางการเงิน
- 5) การวางแผนทางการเงินของครอบครัว (Anderson. 1982 :150)

5.2 บทบาทการเป็นผู้นำครอบครัว

หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการตัดสินใจและแก้ปัญหาในครอบครัว ตลอดจนการแก้ไขความขัดแย้งและการจัดการกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกครอบครัว อาทิเช่น

- 1) การช่วยเหลือบุตรแก้ปัญหาต่างๆ
- 2) การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร
- 3) การตัดสินใจปัญหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุตร
- 4) การตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว
- 5) การตัดสินใจเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว
- 6) การตัดสินใจเกี่ยวกับสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของบุตร (Anderson. 1982 : 153)

5.3 บทบาทการทำงานบ้าน

หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงานบ้านในด้านต่างๆ งานบ้าน (Housework) คือ งานที่จะต้องทำเพื่อบำรุงรักษาครอบครัวให้ดำเนินอยู่ต่อไปได้ และเป็นงานที่จะต้องจ้างผู้อื่นให้ทำแทนหากสมาชิกในครอบครัวไม่ได้ทำเอง (Schooler. 1989 : 99) ซึ่งได้แก่

- 1) การทำความสะอาดบ้าน (ปัด กวาด เช็ด ถู)
- 2) การทำอาหารให้สมาชิกในครอบครัวรับประทาน
- 3) การล้างจาน ทำความสะอาดครัว
- 4) การซัก ตาก และรีดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย
- 5) การรดน้ำต้นไม้
- 6) การดูแลซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน

- 7) การดูแลหาซื้อสิ่งของเครื่องใช้จำเป็นภายในครอบครัว
- 8) การดูแลจัดซื้ออาหารสำหรับครอบครัว (Don Aslett. 1986:35-38)

5.4 บทบาทการอบรมเลี้ยงดูบุตร

หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลบุตรให้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการร่วมกิจกรรมต่างๆ กับบุตร อาทิเช่น

- 1) การอบรมดูแลบุตร
- 2) การสั่งสอนบุตรให้แสดงบทบาทที่สังคมยอมรับ
- 3) การดูแลบุตรเมื่อไม่สบาย
- 4) การรับฟังความคิดเห็นของบุตร
- 5) การสนใจในพฤติกรรมต่างๆ ของบุตร
- 6) การร่วมกิจกรรมของโรงเรียนบุตร
- 7) การหาเวลาว่างเพื่อพักผ่อนกับครอบครัว
- 8) การจัดทำกิจกรรมในยามว่างสำหรับสมาชิกครอบครัว (Anderson. 1982 :157)

บทบาทในครอบครัว ทั้ง 4 ด้านที่กล่าวมานั้น เป็นบทบาทหน้าที่ของสามีและภรรยาที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน บทบาทหน้าที่ในครอบครัวของสามีและภรรยาบางบทบาทได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้บทบาทบางบทบาทที่เคยเป็นของฝ่ายสามีหรือของฝ่ายภรรยาเพียงฝ่ายเดียว กลายมาเป็นบทบาทที่ทั้ง 2 ฝ่ายต้องปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของสามีและภรณานั้น มีความสำคัญและมีผลกระทบโดยตรงต่อสภาพความเป็นอยู่ และความสุขในชีวิตครอบครัว เพื่อให้เห็นถึงสภาพการเปลี่ยนบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยาให้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษารายละเอียดการเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวแต่ละด้าน ดังหัวข้อต่อไปนี้

6. การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยา และ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยา

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่คนไทยเคยประกอบอาชีพเกษตรกรรม กลายมาเป็นการผลิตใน

ระบบอุตสาหกรรม ทำให้เกิดอาชีพที่หลากหลายและส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวต่างๆ ดังต่อไปนี้

6.1 การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวของสามี และ ภรรยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในอดีตที่ยังไม่มีการใช้ระบบเศรษฐกิจแบบเงินตรา ครอบครัวถือเป็นศูนย์กลางการผลิตและบริโภค การแบ่งบทบาทหน้าที่ในครอบครัวของสามีและภร่ายายังไม่ชัดเจน แต่จะมีลักษณะเป็นการรับผิดชอบร่วมกันในการผลิตและบริโภคระหว่างสามีและภรรยา คือ ครอบครัวสามารถผลิตอาหาร เสื้อผ้า และที่พักอาศัยได้ ต่อมาเมื่อศูนย์กลางการผลิตเคลื่อนที่ออกจากครอบครัวและมีการใช้เศรษฐกิจแบบเงินตรามากขึ้น จึงมีการกำหนดบทบาทระหว่างสามีและภรรยา โดยใช้พื้นฐานจากความแตกต่างทางเพศเป็นหลักในการแบ่งบทบาท (นภาพรณี หะวานนท์. 2520 : 14-15) ซึ่งทำให้เกิดบรรทัดฐานส่วนหนึ่งของสังคมที่เรียกว่า บทบาทตามประเพณี (Tradition Gender Role) โดยกำหนดหน้าที่ให้สามีเป็นผู้รับผิดชอบต่างๆ ภายนอกครอบครัว มีหน้าที่หลักในการหาเลี้ยงครอบครัว รับผิดชอบด้านเศรษฐกิจทั้งหมดของครอบครัว เนื่องจากผู้ชายมีร่างกายที่แข็งแรงและมีความคล่องแคล่ว ส่วนภรรยาผู้ซึ่งมีร่างกายบอบบางกว่า และมีหน้าที่ตั้งครร์ภ เป็นผู้รับผิดชอบงานต่างๆ ภายในครอบครัว รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดูบุตร (กิตติศักดิ์ จินดาศักดิ์. 2538 : 1)

ปัจจุบันโครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนจากการทำเกษตรเพื่อยังชีพ มาเป็นการผลิตในระบบอุตสาหกรรมและบริการเป็นหลัก ส่งผลให้ภรรยาต้องออกมาประกอบอาชีพนอกบ้าน เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระสามีในการหาเลี้ยงครอบครัว ประกอบกับการพัฒนาด้านวิทยาการต่างๆ และการผลิตคิดค้นเครื่องทุ่นแรงและระบบอำนวยความสะดวก ทำให้เกิดอาชีพที่ใช้ทักษะมากกว่าร่างกาย ผู้หญิงจึงเข้ามามีส่วนร่วมในตลาดแรงงานมากขึ้น นอกจากนี้ความเสมอภาคทางการศึกษาทำให้ผู้หญิงมีโอกาสได้รับการศึกษาทัดเทียมผู้ชาย ปัจจัยเหล่านี้ผลักดันให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในเชิงเศรษฐกิจนอกครอบครัวสูงขึ้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้ผู้หญิงมีสถานภาพและบทบาทเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก

วิชชัย อุดมสิทธิพัฒนา (2543 : 2-3) ได้สรุปปัจจัยที่ส่งผลให้สตรีเข้าสู่ตลาดแรงงานมีดังนี้

1. ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ จากการสำรวจของกรมแรงงานเมื่อปี 2534 พบว่าสตรีกว่าร้อยละ 90 ทำงานเนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องหารายได้เพิ่ม เพื่อเป็นการช่วยเหลือสามีในการหาเลี้ยงครอบครัว เนื่องจากค่าครองชีพในปัจจุบันสูงมาก

2. ความต้องการที่จะใช้การศึกษาให้เป็นประโยชน์ สตรีที่มีความรู้มักจะเลือกทำงานมากกว่าอยู่กับบ้าน อาจจะเป็นเพราะเสียความรู้ที่เรียนมา และเห็นว่า การทำงานเพิ่มประสบการณ์และทำให้มีหน้ามีตาในสังคม สตรีมีฐานะดีไม่มีความจำเป็นต้องการเงินก็อาจเลือกทำงานเพื่อหาเหตุผลทางสังคม

3. ความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น การดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะต่างๆ ทำให้เกิดความต้องการแรงงานมาก ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน การพัฒนาอุตสาหกรรม การส่งเสริมการลงทุนแขนงต่างๆ ทำให้โอกาสในการทำงานอุตสาหกรรมมีมากขึ้น และงานอุตสาหกรรมหลายประเภทต้องการความประณีตและละเอียดอ่อน ซึ่งเป็นงานที่สตรีทำได้เป็นอย่างดี จึงทำให้สตรีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น

4. ค่านิยมของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไป จากการที่เคยถือคติของการเป็นช้างเท้าหลังในการช่วยเหลือครอบครัว หรือมีบทบาทแต่เฉพาะงานบ้านที่เปลี่ยนไปจนพัฒนาขึ้นในรูปของการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิของสตรี ในอันที่จะประกอบกิจกรรมการงานใดๆ ด้วยตนเอง และยกระดับของความรับผิดชอบที่มีอยู่เดิม แพร่ขยายออกไปจนเท่าเทียมกับเพศตรงข้าม และตระหนักว่า งานในทุกๆ หน้าที่นั้นไม่พ้นขีดความสามารถของตนไปได้

5. สตรีมีภาระหรืองานบ้านน้อยลง เนื่องจากในสมัยปัจจุบันมีเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องช่วยทำงานบ้านมากขึ้น หรืออาจจะเนื่องมาจากขนาดของบ้านเล็กลง ไม่ใช่บ้านหลังใหญ่เหมือนสมัยก่อน ทำให้สตรีมีเวลาว่างมากขึ้น จึงต้องหางานอื่นทำเพื่อไม่ให้เสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์

6. สิ่งเร้าใจนอกบ้าน การทำงานนอกบ้านทำให้สตรีมีโอกาสได้รับเกียรติยศ ชื่อเสียงเป็นสิ่งเร้าอย่างหนึ่ง รวมทั้งสามีก็สนับสนุนภรรยาให้ออกไปทำงานนอกบ้านด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมชื่อเสียง และเกียรติภูมิของครอบครัว

ตาราง 1 การบรรจุงานจำแนกตามอาชีพ เพศ ปี 2541

อาชีพ	เพศ		
	รวม	ชาย	หญิง
ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ	11,304	6,866	4,438
ผู้ปฏิบัติงานด้านบริหารและงานจัดการ	2,559	1,214	1,345
เสมียนพนักงาน	20,472	5,758	14,714
ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า	18,889	8,405	10,484
ผู้ปฏิบัติงานอาชีพด้านบริการ	13,287	6,122	7,165
ผู้ทำงานกลสิกรรม	2,211	1,716	495
ผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิต คนงาน และกรรมกร	75,411	48,776	26,635
รวม	144,133	78,857	65,276

ที่มา : กองวิชาการและแผนงาน กรมการจัดหางาน (2542:34-35)

จากตาราง 1 จะเห็นว่า ผู้หญิงได้รับการบรรจุงานเกือบเทียบเท่ากับผู้ชาย และบางอาชีพเพศหญิงจะมีจำนวนมากกว่าเพศชายด้วย เช่น อาชีพผู้ปฏิบัติงานด้านบริหารและงานจัดการ เสมียนพนักงาน และผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า เป็นต้น

ปัจจุบันผู้เป็นภรรยาต้องรับผิดชอบหน้าที่สำคัญสองด้าน คือ ช่วยครอบครัวหารายได้และดูแลลูกและงานต่างๆ ภายในบ้าน การออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านของภรรยาจึงมีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งโสภา ขปิลมันท์ (2534 : 53-55) ได้ศึกษาและรวบรวมไว้ดังนี้

ผลดี ครอบครัวอาจได้รับผลดีจากการที่ภรรยาประกอบอาชีพนอกบ้านดังต่อไปนี้

1. การที่หญิงและชายช่วยกันประกอบอาชีพ ทำให้คนหนุ่มสาวได้แต่งงานกันเร็วขึ้น เพราะเท่ากับทั้งคู่ช่วยกันเตรียมการแต่งงาน
2. ให้โอกาสผู้หญิงได้เลือกอาชีพ เพราะผู้หญิงทุกคนไม่ได้สนใจหรือมีพรสวรรค์แต่ในเรื่องการทำงานภายในบ้านเท่านั้น
3. เป็นโอกาสที่ภรรยาจะได้ใช้ความเชี่ยวชาญพิเศษของตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติ

4. การที่ต่างก็เข้าใจในสภาพการทำงานของแต่ละฝ่ายจะช่วยให้สามีและภรรยา เห็นใจและเข้าใจกันดีขึ้น มีความสนิทสนมกลมเกลียวกันมากขึ้น

5. เมื่อรายได้ของครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวสามารถบรรลุถึงเป้าหมายของ ครอบครัวในบางเรื่องได้เร็วขึ้น และช่วยให้มีมาตรฐานการครองชีพตามที่ปรารถนา

6. ภรรยาได้ใช้เงินที่ตนหามาได้เอง มีความรู้สึกอิสระ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มากขึ้น และมีความชื่นชมในตนเอง ฉะนั้นความสัมพันธ์ต่อสามีและบุตรก็จะดีขึ้นโดยปริยาย

7. ในกรณีที่ภรรยาบางคนมีรายได้มากกว่าสามี อาจทำให้สามีมีความ ทะเยอทะยานมากขึ้น เพราะอายุที่หาเงินได้น้อยกว่าภรรยา

8. บ้านกลายเป็นแหล่งของการร่วมมือ สมาชิกในครอบครัวต่างยินดีที่จะแบ่งเบากภาระในบ้านไปทำ

9. การออกไปทำงานนอกบ้านทำให้รู้จักสังคมดีขึ้น รู้ความเคลื่อนไหวต่างๆ ซึ่ง สามารถนำมาเป็นหลักปรับปรุงการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัวได้ และเป็นเพื่อนสนทนา ของสามีได้ดียิ่งขึ้น

10. ภรรยามีโอกาสปรับตัวเกี่ยวกับเรื่องการเงินของครอบครัวได้ทัน ถ้าหากสามี ขาดสมรรถภาพในการทำงานหรือล้มหายตายจากไป

ผลเสีย ผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ภรรยาออกไปทำงานนอกบ้าน คือ

1. สามีรู้สึกผิดหวังและขงใจ เพราะรู้สึกว่าตนบกพร่องในหน้าที่หาเลี้ยง ครอบครัว ซึ่งตามธรรมเนียมเดิมถือว่าเป็นหน้าที่ของสามีแต่เพียงผู้เดียว

2. ถ้าสามีภรรยามีความเห็นไม่ตรงกันในงานที่ภรรยาทำ งานนั้นย่อมเป็นสาเหตุ ของการขัดแย้ง

3. ภรรยาที่ทำงานนอกบ้านมีสังคมก้าวหน้าขึ้น อาจทำให้สามีเกิดความรู้สึกอิจฉา

4. สามีเกิดปมด้อย ถ้าหากว่าตนหาเงินได้น้อยกว่าภรรยา

5. สามีบางคนรู้สึกผิดหวังเมื่อเห็นภรรยารับผิดชอบน้อยกว่าที่ควร โดยเฉพาะ สามีที่ยังยึดธรรมเนียมที่สตรีต้องอยู่ช่วยเหลือสามีในบ้าน

6. หากไม่มีผู้แบ่งเบาค่าความรับผิดชอบทางบ้าน สุขภาพของภรรยาอาจเสื่อม เพราะต้องรับผิดชอบทั้งสอง คือ งานอาชีพและงานบ้าน

7. ภรรยาดูเหมือนจะมีเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ที่ทำให้เกิดขัดใจกันมากขึ้น เพราะทั้งคู่ เหน็ดเหนื่อยเมื่อกลับมาถึงบ้าน

8. สามีรู้สึกว่าตนถูกทอดทิ้ง เพราะภรรยามีความสนใจภายนอกเพิ่มขึ้นแทนที่จะ ปรนนิบัติเหมือนเมื่ออยู่บ้านอย่างเดียว

9. แม้มีความรู้สึกผิดที่ตนทอดทิ้งลูก และลูกๆ รู้สึกว่าตนถูกทอดทิ้งและไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนเท่าที่ควร

10. บ้านขาดความเรียบร้อย งานบ้านอาจจะมากทำให้บ้านไม่เป็นที่น่าอยู่ นำพักผ่อนอาจทำให้สามียากออกไปเที่ยวนอกบ้านหรือเปรียบเทียบบ้านของตนกับบ้านที่น่าอยู่กว่า

ประเสริฐ แยมกสินพึง กล่าวไว้ว่า สถาบันครอบครัวในปัจจุบันมีแนวโน้มของการไปสู่บทบาทร่วมระหว่างสามีและภรรยา โดยเฉพาะบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัว การเปลี่ยนแปลงบทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว จากฝ่ายสามีเพียงผู้เดียวมาเป็นสามีและภรรยาร่วมกัน (Co-Provider Role) ก็ก่อให้เกิดผลกระทบหลายประการ อาทิเช่น ฐานะของภรรยาในครอบครัวปัจจุบันมีแนวโน้มไปสู่ความเสมอภาค (Equalitarianism) เท่าเทียมกับสามีมากขึ้น ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในด้านการทำมาหากินยอมทำให้ภรรยามีสิทธิ์มีเสียงในครอบครัวและสังคมมากขึ้น (กรมพัฒนาชุมชน. 2539 : 7)

การเปลี่ยนแปลงบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวของสามี และภรรยานั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนในสังคมไทยปัจจุบัน โดยมีผู้สนใจและทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้หลายหัวข้อ ดังต่อไปนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพของสตรีไทยในจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดลำปาง วิจัยโดยนันทนีย์ ไชยสุดและคณะ ผลการวิจัยปรากฏว่า ทศนคติของหัวหน้าครอบครัวเกี่ยวกับประเด็นการที่ภรรยาออกไปช่วยทำงาน มีหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 85 ที่เห็นว่า ภรรยาควรช่วยทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว และร้อยละ 96 เห็นว่า สามีภรรยาควรรับผิดชอบต่อครอบครัวเท่าเทียมกัน โดยภรรยาและบุตรสาวควรที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองและเห็นด้วยกับการที่ผู้หญิงมีบทบาทในสังคมมากขึ้น (นันทนีย์ ไชยสุด และคณะ. 2550 : 55)

งานวิจัยของ ชิตชม วัชรเนตร เรื่อง สตรีที่ทำงานกับภาระความรับผิดชอบในครอบครัว เป็นการศึกษาถึงสาเหตุที่สตรีในปัจจุบันต้องออกไปทำงานนอกบ้าน สถานภาพการทำงานนอกบ้านของสตรี ภาระภายในครอบครัว และทัศนคติต่างๆ ของสตรีในปัจจุบันที่มีต่อการทำนอกรบ้านและในบ้าน โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะสตรีทำงานในธนาคารพาณิชย์ 5 แห่ง ผลการวิจัยปรากฏว่า สตรีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าในปัจจุบันสตรีควรจะต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยรับภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัว (ชิตชม วัชรเนตร. 2522 : 216-217)

น้ำเพชร อยู่โต ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังของสตรีทำงานนอกบ้าน ต่อบทบาทในครอบครัว ได้สรุปว่าปัจจุบันโครงสร้างของสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้การกำหนดสถานภาพ และบทบาทของชายและหญิงเปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ผู้หญิงมีโอกาสเลือกที่จะออกไปทำงานนอกบ้านแทนการทำงานบ้าน หรือเลี้ยงลูก และการที่สตรี

ได้ออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ความมั่นใจสูงขึ้นและมีสังคมเป็นของตัวเอง มีความเป็นอิสระจากสามีมากขึ้นและมักได้รับการยอมรับจากสามีมากขึ้น ทำให้มีสถานภาพที่สูงขึ้นทัดเทียมกับสามี ซึ่งความเท่าเทียมกันนี้ส่งผลดีต่อครอบครัวโดยจากการวิจัยพบว่า ความเท่าเทียมกันจะทำให้สามีและภรรยามีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้นกว่าเดิม (น้ำเพชร อยู่โต. 2529 : 37)

จากตัวอย่างงานวิจัยจะเห็นได้ว่า มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวหลายประเด็น แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญที่สังคมต้องตระหนักถึง จากผลการวิจัยต่างๆ ข้างต้นจะเป็นข้อมูลช่วยสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ในประเด็นที่ว่า การแสดงบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส เพราะการที่ภรรยาออกมาช่วยสามีหารายได้ก็เป็นการแบ่งเบาภาระให้สามีได้ในทางหนึ่ง

6.2 การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านการเป็นผู้นำครอบครัวของสามีและภรรยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ส่งผลให้ทั้งสามีและภรรยาต้องช่วยกันหารายได้ให้กับครอบครัว จากเดิมที่การหาเลี้ยงครอบครัวเป็นหน้าที่หลักของฝ่ายชายเพียงฝ่ายเดียวปัจจุบันเป็นเรื่องปกติที่เราจะพบว่า ผู้หญิงก้าวขึ้นมาเป็นผู้บริหารระดับสูงในองค์กรต่างๆ มากมาย จากสภาพดังกล่าวทำให้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสามีและภรรยาไม่แตกต่างกัน ส่งผลให้อำนาจในการตัดสินใจ การเป็นผู้นำในครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย

จากการศึกษาวิจัยของคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติในเรื่องบทบาทหน้าที่ของสามีภรรยาด้านการตัดสินใจ พบว่า เจตคติของผู้ชายและผู้หญิงในสังคมเมืองตอบบทบาทสามีภรรยาเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น คือ ชายหญิงมีโอกาสมิมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องของครอบครัว ทั้งในด้านการทำมาหากิน การตัดสินใจในเรื่องของบุตร การอบรมป้อนนิสัยทางสังคม การศึกษาต่อของบุตร การใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทองในครอบครัว ฯลฯ และยังพบว่าปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสมิมีส่วนร่วมตัดสินใจในประเด็นสำคัญนั้นมาจากการศึกษา การประกอบอาชีพซึ่งเป็นผลนำมาซึ่งการสมดุลง่ายในอำนาจภายในครอบครัว (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. 2537 : 3-7)

ผลงานวิจัยเรื่องผลการออกไปทำงานนอกบ้านของภรรยาที่มีต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวศึกษาโดยนภาพรณ์ หะวานนท์ (2520) โดยศึกษาเกี่ยวกับผลของการออกไปทำงานนอกบ้านของภรรยาที่มีต่อการแบ่งงานในครอบครัว และความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างคู่สมรส

ทั้งในด้านความคิดและพฤติกรรมของกลุ่มสมรส ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่อยู่ในเคหะชุมชนคลองจั่น จำนวน 100 ครอบครัว ซึ่งแบ่งเป็นครอบครัวที่ภรรยาไม่ได้ทำงานนอกบ้าน 50 ครอบครัว และครอบครัวที่ภรรยาทำงานนอกบ้าน 50 ครอบครัว โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ภรรยาและการตอบแบบสอบถามด้วยตนเองของสามี ผลการวิจัยปรากฏว่า การออกไปทำงานนอกบ้านของภรรยาเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาในเรื่องการแบ่งงานในครอบครัวและโครงสร้างทางอำนาจในครอบครัวอย่างมาก

งานวิจัยเรื่องบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัวกับการใช้อำนาจระหว่างคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร โดยวัชร กล้วยนาท (2520) เป็นการศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างบทบาทของคู่สมรสในการหาเลี้ยงครอบครัวกับการใช้อำนาจระหว่างคู่สมรสในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัวในสังคมเมือง โดยผู้วิจัยใช้คู่สมรสในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 350 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งคัดเลือกจากคุณสมบัติในบทบาทการหาเลี้ยงครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มที่ภรรยามีบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัวมากกว่าสามี
2. กลุ่มที่สามีและภรรยามีบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัวเท่าเทียมกัน
3. กลุ่มที่สามีมีบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัวมากกว่าภรรยา

ผลการวิจัยปรากฏว่า บทบาทในเชิงเศรษฐกิจของคู่สมรสจะมีความเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจระหว่างคู่สมรสในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว และการเปลี่ยนแปลงในบทบาทหาเลี้ยงครอบครัวของคู่สมรสย่อมส่งผลกระทบไปถึงลักษณะการใช้อำนาจระหว่างคู่สมรส ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นกับสถาบันครอบครัว (วัชร กล้วยนาท. 2525 : 147-150)

จากงานวิจัยที่มีมากขึ้น จะเห็นว่าผู้วิจัยส่วนใหญ่ มุ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว กับบทบาทความเป็นผู้นำครอบครัว ว่ามันมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันอย่างไร ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษารองบทยบทบาทการเป็นผู้นำครอบครัว สามารถที่จะศึกษาในมิติอื่นๆ ได้ อาทิ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นผู้นำครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ว่ามันมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพราะการที่สามีและภรรยามีความสามารถเป็นผู้นำทัดเทียมกัน อาจส่งผลดีให้สามีและภรรยากลายเป็นเพื่อนคู่คิด ที่คอยช่วยกันหาวิธีการ ในการจัดการปัญหา และเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวได้

6.3 การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านการทำงานบ้านของสามีและภรรยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมในครัวเรือน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่และความสุขของครอบครัว เนื่องจากเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก การช่วยเหลือกันทำกิจกรรม โดยไม่ปล่อยให้เป็นการที่หนักเกินไปของคนใดคนหนึ่ง เป็นการแสดงถึงความรักความสามัคคีในครอบครัว อันเป็นรูปแบบของครอบครัวที่พึงปรารถนาในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมเมือง (โสภา ขปิลมัท และคณะ. 2534 : 25) นอกจากนี้กิจกรรมในครัวเรือนยังเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้บทบาทความรับผิดชอบและสร้างสรรค์บุคลิกภาพในเบื้องต้น ของสมาชิกในครัวเรือน การทำกิจกรรมในครัวเรือนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทำอาหาร เลี้ยงเด็กและงานบ้านอื่นๆ นอกจากจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าแล้ว ยังเป็นการช่วยให้สมาชิกที่หารายได้สามารถประกอบอาชีพได้เต็มที่

การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ทำให้สภาพและบทบาทของสตรีมีความเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน ปัจจุบันพบว่าสตรีไทยออกมาทำงานนอกบ้านและมีบทบาทเชิงเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น การที่ผู้หญิงต้องรับภาระทั้งงานในบ้านและงานนอกบ้านย่อมส่งผลกระทบต่อตัวผู้หญิงเอง ครอบครัวและสังคม ผู้หญิงที่รับผิดชอบงาน 2 ด้าน มักจะไม่มีเวลาเหลือพอในการดูแลรักษาสุขภาพและทำกิจกรรมนันทนาการเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ การช่วยเหลือของสามีจะทำให้ผู้หญิงสามารถประสานชีวิตและการทำงานเข้าด้วยกันได้เป็นการป้องกันความขัดแย้งในครอบครัวอันจะมีผลต่อความมั่นคงของครอบครัวและการพัฒนาของบุตรด้วย (ระพีพรรณ พันธรัตน์. 2542 : 2-7) การเข้ามามีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้านของสามี ส่งผลดีต่อครอบครัวดังนี้

1. ทำให้ภรรยาชื่นชมกับความช่วยเหลือของสามี
2. เป็นหนทางช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาที่มีโอกาสทำงานร่วมกันช่วยให้เข้าใจซึ่งกันและกันดีขึ้น
3. ช่วยประหยัดรายจ่ายของครอบครัวในหลายด้านที่เกี่ยวกับคนใช้ เช่น ค่าจ้างทำอาหาร เป็นต้น
4. เป็นวิธีแสดงนิสัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น เป็นต้น
5. ช่วยให้สามีเกิดความสุขใจและรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนสำคัญของครอบครัวอย่างแท้จริงที่มีส่วนช่วยทำให้งานบ้านเสร็จเรียบร้อย

6. ได้ประสบการณ์ในการตัดสินใจแก้ปัญหา วางแผน ดำเนินงานตามแผนและเห็นประโยชน์ของการประเมินผลการทำงานแต่ละครั้งซึ่งสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์กับตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันและอาชีพการงานในอนาคต

7. เป็นการปลูกฝังเจตคติในเรื่องต่างๆ เป็นต้นว่า

7.1 เกิดเจตคติที่ถูกต้องในการทำงานและความสำคัญของการทำงานตามลำดับขั้น

7.2 ช่วยให้สำนึกว่า ทุกคนช่วยกันดูแลรักษาบ้านและทุกสิ่งในบ้านซึ่งเป็นสมบัติของส่วนรวม

8. เป็นการออกกำลังกายและช่วยผ่อนคลายความเครียดจากงานนอกบ้าน (กิตติศักดิ์ จินดาศักดิ์. 2538 : 8)

จะเห็นได้ว่าการที่ฝ่ายสามีเข้ามามีส่วนรวมในการทำงานบ้านเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดผลดีต่อความสัมพันธ์ของสามีและภรรยา ซึ่งก็จะส่งผลให้สามีและภรรยาเกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสได้ ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่าการแสดงบทบาทในครอบครัว ด้านการทำงานบ้านของสามีและภรณาน่าจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสได้

6.4 การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัว ด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรของสามีและภรรยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรในปัจจุบัน ไม่ได้เป็นการเลี้ยงดูให้บุตรเติบโตทางร่างกายเท่านั้นแต่หมายรวมถึงการอบรมเลี้ยงดูร่างกาย จิตใจ และการแสดงออกพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อสังคมด้วย อาทิ การที่บิดาและมารดาต้องร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับบุตร ทั้งที่โรงเรียนที่บ้านและสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อเป็นการฝึกให้บุตรสามารถอยู่ในสังคมและปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคมได้อย่างเหมาะสม และมีความสุข (สุวธิน มิตรสัมพันธ์. 2543 : 26)

บทบาทการอบรมเลี้ยงดูบุตรในอดีตที่ผ่านมา ถือว่าเป็นหน้าที่หลักของผู้เป็นมารดา จวบจนกระทั่งสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว ประกอบกับลักษณะรูปแบบของครอบครัวที่เปลี่ยนจากครอบครัวขยายที่มี ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ร่วมกันและเป็นผู้ช่วยในการอบรมเลี้ยงดูบุตร กลายมาเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว ที่มีเพียง พ่อ แม่ ลูก ทำให้บทบาทการเลี้ยงดูบุตรจึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากที่เคยเป็นบทบาทของฝ่ายภรรยาเพียงฝ่ายเดียว ก็กลายเป็นบทบาทที่ทั้งสามีและภรรยาต้องช่วยเหลือกัน

การเลี้ยงดูบุตรนับได้ว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอันหนึ่งของบิดามารดาในปัจจุบันในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาบิดามีส่วนร่วม ในการเลี้ยงดูบุตรน้อยมาก เพราะได้แบ่งหน้าที่ให้แก่ผู้เป็นภรรยาไปตามที่กล่าวมาข้างต้น แต่จากการศึกษาในปัจจุบันพบว่าบิดาและมารดามีความสำคัญเท่ากันในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากพบว่าครอบครัวที่ขาดบิดาหรือบิดาไม่สนใจบุตรเท่าที่ควร จะทำให้บุตรขาดความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง กลายเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมผิดปกติเป็นปัญหาของสังคม (พงษ์สุดา รัตนมงคล. 2533 : 25)

ศิริรงค์ ทับสายทอง (2533 : 45) กล่าวถึงอิทธิพลของบิดาในครอบครัวว่า ถ้าบิดามีเวลาอยู่กับครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ และช่วยเหลือลูกมาตั้งแต่เด็ก จะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการลูกเป็นอย่างมาก ในทางตรงกันข้ามหากสัมพันธภาพระหว่างบิดาและลูกมีลักษณะไม่เป็นที่พึงใจ และจะส่งผลให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ไม่ดี เชื่องซึม และชอบแยกตัว

การอบรมเลี้ยงดูบุตรถือเป็นหน้าที่หลักที่สำคัญของบิดามารดาที่มีต่อบุตร โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่มีสิ่งล่อใจยั่วยุให้เด็กมีโอกาสนับประหลาดได้มาก การที่บิดาและมารดามีความใกล้ชิดกับบุตร ก็จะทำให้บุตรมีที่ปรึกษาเกิดปัญหา ก่อให้เกิดความอบอุ่น และมีแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ การที่พ่อแม่ลูกมีเวลาอยู่ร่วมกันรับรู้เรื่องราวสุขและทุกข์ของกันและกัน ก็จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความอบอุ่นใจเกิดความสุขและความพึงพอใจกับชีวิตของตนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่าบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของสามีและภรรยา มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยาในปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตหลายประการ ทั้งนี้เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความต้องการของคนในปัจจุบัน ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบโดยตรงทั้งต่อผู้เป็นสามีและภรรยาเองรวมไปถึงบุตรที่เป็นสมาชิกครอบครัว และบรรยากาศความสัมพันธ์ ตลอดจนความพึงพอใจในชีวิตสมรสด้วย

7. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวสังคม กับบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยา

การเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ นั้น มิใช่ว่าจะเกิดขึ้นกับทุกคน และทุกครอบครัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยและตัวแปรหลายประการ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวแปรทางชีวสังคม 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้ และลักษณะงาน

ที่ทำ ซึ่งตัวแปรทั้ง 4 ด้าน มีความสอดคล้องกับบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ดังนี้

7.1 ปัจจัยทางชีวสังคมด้านอายุกับบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยา

อายุของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อของบุคคล ความแตกต่างระหว่างอายุ จะทำให้บุคคลมีอุปนิสัย ความสนใจรวมทั้งโลกทัศน์ไม่เหมือนกัน ดังนั้นช่องว่างระหว่างวัย หรือความแตกต่างระหว่างอายุ อาจจะมีผลต่อการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้อายุยังเป็นสิ่งที่บอกได้ถึงควมมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ของบุคคล ซึ่งมีผลให้บุคคลสามารถปรับตัวต่อเหตุการณ์หรือภาวะแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่จะมีอารมณ์และความมั่นคงทางจิตใจที่ดีกว่าผู้ที่อยู่ในวัยรุ่น หรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้น รวมทั้งมีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางอายุกับเรื่องบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้หลายประเด็น ดังนี้

สุวรรณ ศรีจันทร์อาภา (2527) ศึกษาความพร้อมในการเป็นบิดามารดาของ บิดามารดาในภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า บิดามารดาที่มีอายุ 21-30 ปี และสูงกว่ามีความพร้อมในการเป็นบิดามารดามากกว่าบิดามารดาที่มีอายุ 20 ปีและต่ำกว่า

สำเนียง แยมสะอาด (2528) ศึกษาบทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงลูกทารก พบว่า บิดาที่มีอายุสูงกว่า 30 ปี รับรู้บทบาทของตนเองสูงกว่าบิดาที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี

ประภารัตน์ ทวีเกียรติตระกูล (2528) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุของสามี กับการรับรู้บทบาทการเป็นบิดาในขณะที่ตั้งครรภ์ พบว่า สามีที่มีอายุมากจะมีการรับรู้บทบาทดีกว่า สามีที่อายุน้อย

งานวิจัยของเมทนี ไทยสมบุรณ์ (2535) เรื่องอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยาในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรม:ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ในประเด็นเรื่องอายุของกลุ่มสมรส ผลปรากฏว่า ความแตกต่างของอายุมีความสัมพันธ์กับอำนาจตัดสินใจในครอบครัว กล่าวคือ ภรรยาที่มีอายุมากจะมีอำนาจตัดสินใจมากกว่าภรรยาที่มีอายุน้อย

การศึกษาวิจัยของระพีพรรณ พันธรัตน์ (2544 : 64) พบว่าความแตกต่างระหว่างอายุ เป็นตัวแปรหนึ่งที่คาดว่าจะมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามี เนื่องจากอายุเป็นทรัพยากรอำนาจของกลุ่มสมรสที่มีผลต่อความสัมพันธ์ในครัวเรือน

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางชีวสังคมด้านอายุนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยทางชีวสังคมด้านอายุ กับบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา จำเป็นที่จะต้องศึกษาทั้งความแตกต่างในอายุของคู่สามีและภรรยาเอง และศึกษาถึงความแตกต่างของระดับอายุในช่วงต่างๆ ของบุคคล ซึ่งจะทำให้เราสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

7.2 ปัจจัยชีวสังคมด้านการศึกษา กับบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยา

ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยทางชีวสังคมที่สำคัญด้านหนึ่งต่อการแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการในการขัดเกลาและสร้างความเจริญงอกงามให้กับบุคคล นอกจากนี้การศึกษายังเป็นตัวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้สึกสำนึกคิด และช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ อาทิ การเรียนรู้จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม มีผู้วิจัยที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชีวสังคมด้านการศึกษากับการแสดงบทบาทในครอบครัว ไว้หลายประการ ดังนี้

การศึกษาวิจัยของวิวัฒน์ แดงสังวาลย์ (พัชรมณี สุตรัก. 2543 : 35 ; อ้างอิงจากวิวัฒน์ แดงสังวาลย์. 2522) พบว่าการศึกษาของสตรีมีผลต่อการเข้าร่วมแรงงานของสตรีที่สมรสแล้ว โดยสตรีที่มีการศึกษาสูงที่สุดคือ ระดับมหาวิทยาลัยมีอัตราเข้าร่วมแรงงานสูงสุดคือ ร้อยละ 96.5 รองลงไป คือ กลุ่มสตรีที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานร้อยละ 46.5 กลุ่มที่มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานต่ำสุดคือ กลุ่มสตรีที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีร้อยละ 38.1 ส่วนการศึกษาของสามีมีผลต่อการเข้าร่วมแรงงานน้อยกว่าระดับการศึกษาของสตรีเอง

สุวรรณ ศรีจันทร์ธราภา (2527) ศึกษาพบว่า บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความพร้อมในการเป็นบิดามารดามากกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาต่ำ

สำเนียง แยมสะอาด (2528) ศึกษาการรับรู้บทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูทารก จำแนกตามการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา พบว่า บิดามารดาที่มีการศึกษาสูง รับรู้บทบาทของบิดาในเรื่องการเลี้ยงดูบุตรได้ดีกว่า

ประภารัตน์ ทวีเกียรติตระกูล (2528) ศึกษาพบว่า สามีของหญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาสูง มีการรับรู้บทบาทการเป็นบิดาดีกว่าสามีของหญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาต่ำ

พงษ์สุดา รัตนมาตมงคล (2533) ศึกษาพบว่า บิดาที่มีระดับการศึกษาสูงและปานกลาง มีทัศนคติต่อบทบาทการเป็นบิดาดีกว่า บิดามารดาที่มีการศึกษาดำ

ระพีพรรณ พันธรัตน์ (2542 : 65) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมครัวเรือนของชาวไทย พบว่าการศึกษาทั้งของสตรีและสามีมีส่วนกำหนดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครัวเรือน เนื่องจากการศึกษามีอิทธิพลต่อความคิด พฤติกรรมรวมถึงความสามารถในการทำงานเชิงเศรษฐกิจที่แตกต่างกันด้วย ผลการศึกษาพบว่า สตรีที่สามีมีการศึกษามากกว่า สามีจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนมากกว่าสตรีที่สามีมีการศึกษาสูงกว่าและการศึกษาเท่ากัน

จากงานวิจัยต่างๆ จะพบว่า ปัจจัยชีวสังคมการศึกษา เป็นปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลต่อการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา โดยผู้วิจัยคิดว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูง น่าจะให้ความสำคัญกับบทบาทในครอบครัวมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะได้รับการสั่งสอนในเรื่องความเท่าเทียมกันทำให้ผู้มีการศึกษาน่าที่จะช่วยเหลือกัน แบ่งเบาภาระในเรื่องบทบาทในครอบครัวระหว่างสามีภรรยา มากกว่าที่จะผลักภาระให้เป็นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น

7.3 ปัจจัยทางชีวสังคมด้านรายได้ตามฐานะการรับรู้กับบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยา

รายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในครอบครัว และถือเป็นสิ่งกำหนดสถานภาพอย่างหนึ่งของบุคคลในสังคม เนื่องจากรายได้เป็นตัวแปรเชิงเศรษฐกิจของครอบครัว ที่มีผลต่อการใช้จ่ายใช้สอย ในการซื้อสินค้าและบริการต่างๆ จึงมีผู้ทำการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยรายได้กับการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

งานวิจัยของเมทีนี ไทยสมบูรณ์ (2536) วิจัยเรื่องอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยาในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรม โดยสัมภาษณ์ทั้งสามีและภรรยา ที่ตำบลอ้อมน้อย อย่างละ 200 คนพบว่า ภรรยาที่มีรายได้มาก มีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าภรรยาที่มีรายได้น้อย

การศึกษาวิจัยของธวัชชัย อุดมสิทธิพัฒนา (2539) เรื่องผลกระทบต่อชีวิตครอบครัวจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมพบว่า การทำงานนอกบ้านของสตรีที่สามารถหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้สตรีพยายามลดบทบาทงานบ้านที่ภรรยาต้องรับผิดชอบให้น้อยลง เพื่อไม่ให้เป็นการอุปสรรคต่อการทำงานนอกบ้าน

สุวาทิน มิตรสัมพันธ์ (2542 : 56) ศึกษาพบว่า บิดาที่มีรายได้ในครัวเรือนสูงจะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าบิดาที่มีรายได้ในครัวเรือนต่ำกว่า ดังนั้น จากผลงานวิจัยที่ผ่านมาพบพบว่าชายที่เป็นบิดาที่มีรายได้ในครัวเรือนสูงนั้น มักจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรสูงกว่าชายที่เป็นบิดาที่มีรายได้ในครัวเรือนต่ำ

จากงานวิจัยต่างๆ จะพบว่า ปัจจัยทางชีวสังคมด้านรายได้ตามฐานะการรับรู้ เป็นปัจจัยสำคัญตัวหนึ่งที่มีผลต่อการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา โดยเราจะพบว่าฝ่ายสามีหรือภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้สูง มักจะเป็นฝ่ายที่มีอำนาจในการตัดสินใจสูง รวมทั้งมีอำนาจในการต่อรองที่จะทำหรือไม่ทำบทบาทในครอบครัวได้

7.4 ปัจจัยทางชีวสังคมด้านลักษณะงานที่กำกับบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา

ปัจจุบันลักษณะงานมีอยู่ด้วยกันหลายประการ ลักษณะงานบางอย่างผู้ประกอบอาชีพสามารถที่จะทำงานอยู่ที่บ้านได้เต็มเวลา อาทิ อาชีพนักเขียน อาชีพขายของชำ งานบางอาชีพผู้ประกอบอาชีพจำเป็นต้องเดินทางอยู่ตลอดเวลา อาทิ อาชีพพนักงานบิน พนักงานขาย แต่ลักษณะงานที่ค่อนข้างใหญ่ในสังคมปฏิบัติกันจะมีลักษณะเป็นแบบประจำเข้าไปเย็นกลับ การที่มีลักษณะงานที่แตกต่างกันทำให้ความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาของแต่ละคนแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้บุคคลมีการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ แตกต่างกัน อาทิเช่น งานวิจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาวิจัยของระพีพรรณ พันธุ์รัตน์ (2542 : 65) เรื่องการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของชายไทยพบว่า ลักษณะอาชีพของสามีและภรรยาที่แตกต่างกันส่งผลต่อการแสดงบทบาทการทำงานบ้านแตกต่างกัน ดังนี้ ภรรยาที่ทำงานประจำนอกบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมครัวเรือนน้อยกว่าภรรยาที่ทำงานอยู่ที่บ้านและภรรยาที่ไม่ได้ทำงานในทำนองเดียวกันสามีที่ทำงานประจำนอกบ้านจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมครัวเรือนน้อยกว่าสามีที่ทำงานอยู่ที่บ้านหรือสามีที่ไม่ได้ทำงาน

เกื้อ วงศ์บุญสิน (พิทักษ์ คู่เจริญถาวะ. 2539 ; อ้างอิงจาก เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2534) พบว่า ภรรยาที่ประกอบอาชีพค้าขายหรือทำกิจกรรมของตนเองอยู่ที่บ้านนั้น ย่อมจะแสดงบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันชายที่ประกอบอาชีพค้าขาย หรือประกอบอาชีพที่เป็นกิจการของตนเองแล้ว ย่อมจะแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรได้มากกว่าชายในกลุ่มวิชาชีพหรือบริหาร ซึ่งมีเวลาการทำงานตายตัว และต้องออกไปประกอบกิจการนอกบ้าน ส่วนด้านสถานภาพการทำงานนั้นชายที่เป็นลูกจ้างไม่ว่าของราชการ หรือเอกชน มักจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าชายที่มีสถานภาพเป็นนายจ้าง ซึ่งชายที่มีสถานภาพเป็นนายจ้าง

นั้น ส่วนมากมักจะประกอบกิจการเป็นของตนเอง ซึ่งย่อมมีเวลาปลีกตัวหรือลงงานเพื่อมาดูแลบุตรได้ง่ายกว่า

จากงานวิจัยต่างๆ จะพบว่า ปัจจัยชีวสังคมด้านลักษณะงานที่ทำ มีผลต่อการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา ซึ่งจากผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า สามีและภรรยาที่ทำงานประจำนอกบ้านจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวน้อยกว่า สามีและภรรยาที่ทำงานประจำอยู่ที่บ้าน ทั้งนี้เป็นผลมาจากความยืดหยุ่นของเวลาในการทำงานที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้การแสดงบทบาทในครอบครัวแตกต่างกันด้วย

ที่กล่าวมาเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวสังคม ด้านอายุ การศึกษา รายได้ และลักษณะงานที่ทำการกับการแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจและเห็นภาพที่ชัดเจนว่า ตัวแปรใดที่มีผลต่อการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรแต่ละตัวอย่างละเอียด เพื่อที่จะได้ข้อมูลเชิงลึก เพื่อนำไปปรับปรุง ส่งเสริม และสนับสนุน การพัฒนาการแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยาได้ถูกต้องเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า การแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา นั้น มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวอย่างมาก การที่สามีและภรรยาแสดงบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถปรับตัวของตนให้เข้ากับบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ก็จะทำให้สมาชิกครอบครัวอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ก่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสและสัมพันธ์ภาพที่ดีภายในครอบครัว เพื่อเป็นการยืนยันความคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรความพึงพอใจในชีวิตสมรสมาศึกษา ร่วมกับการแสดงบทบาทในครอบครัว เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 ตัวแปร ซึ่งหากผลการวิจัยตรงตามความคาดหวังของผู้วิจัย การวิจัยครั้งนี้ก็จะใช้เป็นประโยชน์ในการสนับสนุน การแสดงบทบาทในครอบครัวของคู่สมรสได้เป็นอย่างดี

8. ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการสมรส เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตสมรสของแต่ละครอบครัว ความพึงพอใจในชีวิตสมรสจะก่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม และส่งผลถึงความแข็งแกร่งของครอบครัว การขาดความพึงพอใจในชีวิตสมรสจะเป็นสาเหตุของการแตกแยก แสดงถึงความล้มเหลวของการครองชีวิตคู่

จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526 : 24) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจของสามีหรือภรรยาที่มีต่อสถานการณ์ในชีวิตสมรสของตัวเอง ในแง่ต่าง ๆ คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา

สุภาวดี เตชะเกรียงศักดิ์ (2535 : 27) กล่าวถึง ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจที่ผู้ตอบมีต่อสภาพชีวิตสมรสของตนเองในด้านต่าง ๆ คือ สถานภาพทางการเงินภายในครอบครัว กิจกรรมที่สามีภรรยากระทำร่วมกันนอกบ้าน การแสดงออกเกี่ยวกับความรัก ความผูกพันระหว่างสามีภรรยา ภาระงานภายในครอบครัว ความเกี่ยวข้องทางเครือญาติ และความสัมพันธ์ทางเพศ

ฉันทจิต จริยชญโรจน์ (2541 : 26) กล่าวถึง ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นการรับรู้ระดับความสุขและความพึงพอใจของบุคคล เมื่อพิจารณาชีวิตสมรส คู่สมรสและสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงชีวิตของบุคคลและตามการเปลี่ยนแปลงของชีวิตครอบครัว

นันทกานต์ วงษ์ปัญญา (2542 : 28) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตครอบครัวหรือชีวิตสมรส หมายถึง ระดับความพึงพอใจที่บุคคลมีต่อคู่สมรสตนเอง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรัก ความเข้าใจ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่สามีและภรรยา ความสัมพันธ์ทางเพศ สถานภาพทางการเงินภายในครอบครัว

เบอร์ (Burr. 1990 : 35) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นเป้าหมายสำคัญในชีวิตสมรส ความพึงพอใจ หมายถึงระดับความปรารถนาที่ได้รับการตอบสนองของบุคคล

บาร์ (Bahr. 1989 : 797) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรสว่า เป็นระดับของความรู้สึกส่วนบุคคลในการประเมินคุณภาพของชีวิตสมรสโดยรวม เป็นระดับที่แสดงถึงความสมหวังตามความต้องการ ความคาดหวังและความปรารถนาในชีวิตสมรส

มัวร์ (Moore. 1979 : 74) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจในชีวิตสมรสว่าจะต้องประกอบด้วย สัมพันธภาพที่มีพื้นฐานของเสรีภาพระหว่างคู่สมรส การรับรู้สิ่งที่ดีของกันและกัน การร่วมมือร่วมใจกันของคู่สมรสและการติดต่อสื่อสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรสโดยรวมได้ว่า หมายถึง ระดับที่บุคคลรู้สึกพึงพอใจในคู่สมรส สัมพันธภาพในครอบครัว และสภาพชีวิตสมรสโดยส่วนรวม ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดช่วงชีวิตของบุคคลหรือครอบครัว

9. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ชีวิตสมรสเป็นชีวิตแห่งการปรับตัวเข้าหากัน เพื่อสร้างความผูกพันใกล้ชิดกันระหว่างคู่สมรส ในคู่ที่ปรับตัวเข้าหากันได้ก็จะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข แต่บางคู่ที่ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ก็จะอยู่กันอย่างไม่มีความสุข ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในสัมพันธภาพระหว่างกัน สัมพันธภาพหรือความพึงพอใจในชีวิตสมรสนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่มียุ่คงที่แต่เปลี่ยนแปลงได้ตามระยะเวลาจึงเป็นสิ่งที่คู่สมรสต้องช่วยกันประคับประคองร่วมกัน (Coleman . 1988 : 72) ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส ดังจะกล่าวต่อไปนี้

9.1 ลำดับขั้นของชีวิตสมรส (Stage of marriage life cycle)

ความพึงพอใจในชีวิตสมรสจะเปลี่ยนไปตามลำดับขั้นของชีวิตเป็นรูป U-shape โดยในระยะที่แต่งงานใหม่ๆ คู่สมรสมีเวลาที่อยู่ด้วยกันตามลำพัง ความรัก ความหวานชื่นในชีวิตยังคงสดชื่นอยู่ ทั้งคู่ยอมเอาอกเอาใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูงสุด และจะค่อยๆ ลดลงเมื่อมีบุตร เพราะคู่สมรสต้องทำงานหนักเพิ่มขึ้น มีความเครียดเพิ่มขึ้น เนื่องจากความรับผิดชอบที่มีต่อตัวบุตร และภาระงานภายในบ้านจะทำให้คู่สมรสไม่ค่อยมีเวลาให้แก่กันและกันมากนัก การเอาอกเอาใจซึ่งกันและกันลดน้อยลง ต่างทุ่มเทความรักให้บุตร ความพึงพอใจในชีวิตสมรสย่อมลดน้อยลง จนกระทั่งเมื่อบุตรเติบโตขึ้น และแยกครอบครัวออกไปทั้งคู่จะมีการลดลง และมีเวลาให้แก่กันมากขึ้น ในช่วงนี้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสจะเพิ่มขึ้นอีกครั้ง

9.2 ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต (Companionship)

ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต หมายถึง การที่คู่สมรสทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในยามว่าง ทั้งกิจกรรมภายในและภายนอกบ้าน เช่น การไปเยี่ยมเยียนเพื่อนๆ ด้วยกัน การมีเวลาพูดคุยปรึกษาหารือกันและการไปรับประทานอาหารนอกบ้านด้วยกัน เป็นต้น ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่แน่นแฟ้นและเกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสด้วย (Bahr. 1989 : 56)

9.3 วุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional Maturity)

บุคคลที่บรรลुวุฒิภาวะทางอารมณ์จะมีบุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์แล้ว เมื่อแต่งงานก็จะเป็นคู่สมรสที่ดีได้ เพราะจะปฏิบัติบทบาทต่างๆ ที่เป็นที่ยึดหวังในชีวิตสมรสได้ดี ปรับตัวเข้ากับความต้องการ และความคาดหวังต่างๆ ของคู่สมรสได้ดี มีความยืดหยุ่นเข้ากันได้กับสถานการณ์ต่างๆ ทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรส ส่วนบุคคลที่ไม่บรรลुวุฒิภาวะทางอารมณ์จะปรับตัวเข้ากับคู่สมรสได้ยาก ทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำ (Bahr. 1989 : 58)

9.4 ความสอดคล้องบทบาท (Role Consensus)

ความหมายของความสอดคล้องทางบทบาท คือ ระดับของความสอดคล้องเกี่ยวกับความเชื่อ หรือความปรารถนาของคนสองคนที่มีต่อพฤติกรรมว่า พฤติกรรมไหนควรทำหรือไม่ควรทำ ถ้าคู่สมรสมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ใครควรทำอะไรและทำอย่างไรก็จะมีแนวโน้มที่จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง ซึ่งมีหลายงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสและปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ ความสอดคล้องทางบทบาทโดยความสอดคล้องทางบทบาทจะทำให้คู่สมรสมีการกระทำบทบาทที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (Burr. 1989 : 64)

9.5 การเอื้อประโยชน์ต่อกัน (Reciprocity)

การเอื้อประโยชน์ต่อกัน หมายถึง การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันของคู่สมรส ตัวอย่างเช่น ถ้าสามีพบว่า ภรรยาแสดงความรักใคร่ในตัวเขา เขาก็จะแสดงความรักต่อเธอเป็นการตอบแทน ความไม่พึงพอใจจะเกิดขึ้น ถ้าคู่สมรสมีความรู้สึกว่า ความรักและการผูกมัดระหว่างเขาทั้งสองไม่ได้รับการแลกเปลี่ยน (Bahr.1989 :64)

9.6 การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem)

การเห็นคุณค่าในตนเองจัดเป็นคุณสมบัติที่พบในกลุ่มบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตสมรส บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีโอกาสประสบความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากกว่าบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึง การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสมรสว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลมีความเข้าใจในเรื่องการดำรงชีวิต มีกำลังใจที่จะอยู่ในสังคมได้และยิ่งกว่านั้นบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงส่วนใหญ่จะพบว่า ตนเองมีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ เมื่ออยู่กับคู่สมรสของตนได้ดีกว่าผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (Bowman .1990 : 111)

9.7 รายได้ (Income)

ผู้ที่มีความล้มเหลวในชีวิตสมรสหรือการไม่มีความสุขในชีวิตสมรส มักจะเกี่ยวข้องกับปัญหาทางเศรษฐกิจ เมื่อคู่สมรสมีรายได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ก็จะก่อให้เกิดความขัดแย้งและชุ่นเคืองกัน ความพึงพอใจในชีวิตสมรสมักมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีรายได้สูง ส่วนการขาดแคลนทรัพยากร การมีรายได้ลดลง และการตกงานมักมีความสัมพันธ์กับการหย่าร้าง

9.8 ระดับการศึกษา (Level of Education)

การศึกษาเป็นการพัฒนาบุคคล ทำให้บุคคลมีความเข้าใจพื้นฐานของการมีชีวิตที่ดี และมีความคิดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ได้ง่าย ผู้ที่ระดับการศึกษาสูงจะเป็นผู้ที่มีความรู้มาก ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาและมองเห็นทางเลือกได้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้ครอบครัวมีสัมพันธภาพที่แน่นแฟ้น (จันทจิต จริตจรรณโรจน์. 2541 : 70-73 ; อ้างอิงจาก Booth & White. 1980)

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ผลงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสนั้น พิจารณาตามบทบาทแต่ละด้านได้ ดังนี้

ผลการศึกษาความสัมพันธระหว่างการมีส่วนร่วมในการทำงานในครัวเรือนกับคุณภาพชีวิตสมรสของสตรีที่กำลังจะสมรสในอเมริกา (จันทจิต จริตจรรณโรจน์. 2541 : 82 ; อ้างอิงจาก Erickson. 1979) โดยการสัมภาษณ์สตรีที่กำลังจะสมรส 205 คน ในสหรัฐอเมริกา พบว่า การเข้ามาช่วยทำงานบ้านและดูแลบุตรของสามี มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณภาพชีวิตสมรส ในทางตรงกันข้ามพบว่า การปล่อยให้งานบ้านเป็นภาระของภรรยาเพียงฝ่ายเดียวอาจจะทำให้เกิดปัญหาบทบาทที่ขัดแย้งกันและยังจะมีผลเสียต่อภรรยา ทั้งในด้านการงานและสุขภาพของภรรยา ซึ่งอาจส่งผลลดความมั่นคงในชีวิตสมรสได้ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งคาดหวังให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้ามามีส่วนช่วยเหลือทำงานในครัวเรือน

ผลงานวิจัยของชิตชม วัชรเนตร เรื่อง สตรีที่ทำงานกับภาระความรับผิดชอบในครอบครัว เป็นการศึกษาสู่สาเหตุที่สตรีในปัจจุบันต้องออกไปทำงานนอกบ้าน สถานภาพการทำงานนอกบ้านของสตรี ภาระภายในครอบครัวและทัศนคติต่างๆ ของสตรีในปัจจุบันที่มีต่อการทำงานนอกบ้านและในบ้าน ผลการวิจัยปรากฏว่า สตรีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ในปัจจุบันสตรีควรจะออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยรับภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัว และสตรีที่ทำงานจะมีภาระความรับผิดชอบในครอบครัวน้อยลง (ชิตชม วัชรเนตร 2522 : 216-217) ซึ่งการออกไปทำงานนอกบ้านของสตรีนั้นก็ส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

ไนย์และบลัด (พิมลวรรณ วายจตุ. 2536 ; อ้างอิงจาก Nye and Blood. 1973) พบว่า การออกไปทำงานนอกบ้านทำให้ความสัมพันธ์ของสตรีและสามีเป็นไปในทางลบ กล่าวคือ ทำให้สตรีและสามีมีความขัดแย้งกันในเรื่องรายได้และบทบาทที่มีต่อครอบครัว นอกจากนี้ในด้านความ

สัมพันธระหว่างสตรีกับบุตรยังพบว่า สตรีที่ทำงานนอกบ้านรู้สึกว่าคุณมีความสามารถในการทำหน้าที่เป็นมารดาได้ไม่ดึก คือ ไม่ได้ทำหน้าที่ในการเป็นมารดาอย่างสมบูรณ์

ผลการศึกษาในเรื่องบทบาทหน้าที่ของสามีภรรยาด้านการตัดสินใจ พบว่า เจตคติของผู้ชายและผู้หญิงในสังคมเมืองที่มีต่อบทบาทสามีภรรยาเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น คือ ชายหญิงมีโอกาสมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องของครอบครัว ทั้งในด้านการทำมาหากิน การตัดสินใจมีบุตร การอบรมบ่มนิสัยทางสังคม การศึกษาต่อของบุตร การใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทองในครอบครัว ฯลฯ และยังพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสมมีส่วนร่วมตัดสินใจในประเด็นสำคัญนั้นมาจาก การศึกษา การประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นผลนำมาซึ่งความสมดุลในอำนาจภายในครอบครัว (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. 2537 : 3-7)

สมศรี กิจจะพานิช และคณะ (2540:106) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรคนแรก โดยพบว่า บิดาที่มีส่วนร่วมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรโดยมีความยินดีที่จะช่วยเหลือมารดาเลี้ยงดูบุตรนั้น เป็นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงและมีความพึงพอใจในชีวิตสมรส

กล่าวโดยสรุปแล้ว จากการศึกษา ค้นคว้า และ รวบรวมงานวิจัย ตลอดจนทฤษฎีที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆ ของสามีและภรรยา โดยจะศึกษาตัวแปรชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ซึ่งสรุปได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย อันได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้ และลักษณะงานที่ทำ เพื่อศึกษาดูว่าปัจจัยทางชีวสังคมต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อการแสดงบทบาทในครอบครัวหรือไม่และส่งผลแตกต่างกันอย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจจะศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสว่ามีผลต่อกันหรือไม่ โดยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า ตัวแปรทั้ง 2 ตัว น่าที่จะมีความเกี่ยวข้องกัน แต่ที่ผ่านมายังไม่มีผู้วิจัยท่านใดได้ทำการศึกษาความเกี่ยวข้องของตัวแปรบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ผู้วิจัยเชื่อว่า ผลการวิจัยเรื่องนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลให้กับสามีและภรรยา ในการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดความสุขในครอบครัว รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทบาท ผู้ชายและผู้หญิง ที่จะนำไปใช้ประกอบการวางแผนนโยบายได้

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

1. สามีและภรรยา มีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
2. สามีที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
3. สามีที่มีการศึกษาสูง มีบทบาทในครอบครัวสูงกว่าสามีที่มีการศึกษาน้อยกว่า
4. สามีที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกัน มีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
5. สามีที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกัน มีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
6. ภรรยาที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
7. ภรรยาที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
8. ภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้สูง มีบทบาทในครอบครัวต่ำกว่าภรรยาที่มี

รายได้ตามฐานะการรับรู้ต่ำ

9. ภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกัน มีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
10. บทบาทในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและ

ภรรยา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งวิธีการดำเนินการศึกษาออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สามเณร และ ภรรยาที่ยังอยู่ร่วมกันกับคู่สมรส และมีบุตรอย่างน้อย 1 คน โดยอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สามเณรและภรรยาที่ยังอยู่ร่วมกันกับคู่สมรสและมีบุตรอย่างน้อย 1 คน อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ได้มาจากการเปิดตาราง Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และจำนวนประชากรอินฟินิตี้ โดยแยกเป็นสามเณร จำนวน 200 คน และ ภรรยาจำนวน 200 คน โดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Multi Stage Cluster Sampling) คือ ใช้วิธีการจับฉลากเลือกเขตในกรุงเทพมหานครที่ต้องการศึกษามา 1 เขต จากจำนวนเขตในกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 50 เขต ซึ่งผู้วิจัยสุ่มได้เขตพระโขนง จากนั้นก็ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลากอีกครั้ง เพื่อสุ่มเลือกโรงเรียนประถมและมัธยมที่ตั้งอยู่ในเขตพระโขนง จำนวน 3 แห่งจากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 142 แห่ง เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยสุ่มได้โรงเรียนวัดธาตุทอง โรงเรียนศรีวิกรม์ และ โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของสามีและภรรยา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตครอบครัวซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำ
บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาตำรา เอกสาร และปริญญาณิพนธ์ที่เกี่ยวกับบทบาทในครอบครัว และความ
พึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา

2. ศึกษาวิธีการ สร้างแบบสอบถาม จากตำราเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ

3. ดัดแปลงและปรับปรุงแบบสอบถามที่มีผู้วิจัย ทำการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
บทบาทในครอบครัว โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีความเกี่ยวข้องและนำมาจัดเรียงตามหัวข้อ ซึ่ง
แบบสอบถามบทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว บทบาทการเป็นผู้นำและบทบาทการอบรมเลี้ยงดู
บุตร ผู้วิจัยได้ดัดแปลงแบบสอบถามมาจากแบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดาของ พงษ์สุดา
รัตนมงคล (2533) ส่วนบทบาทการทำงานบ้านผู้วิจัยได้ดัดแปลงจากแบบทดสอบของDon
Alster จากหนังสือเรื่อง Who's say it women job ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่เกี่ยวกับบทบาทใน
ครอบครัวในแต่ละด้านมาด้านละ 15 ข้อ รวมได้ 60 ข้อ

4. นำข้อคำถามที่ผู้วิจัยได้ดัดแปลงปรับปรุงแล้ว ไปทดสอบกับผู้ปกครองที่มารอรับ
บุตรหลานของเด็กนักเรียนโรงเรียนสาธิตประสานมิตร ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้าย
กับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 60 คน โดยแยกเป็นชาย 30 คน และ หญิง 30 คน

5. นำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์รายข้อ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
(Corrected Item-Total Correlation) จากนั้นคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์มีนัยสำคัญ
(สูงกว่า 0.27) และเป็นข้อความที่สอดคล้องกับนิยามเป็นหลักในการพิจารณาเลือกข้อคำถาม ที่
จะนำไปใช้ในแบบสอบถามในครอบครัวรวม 40 ข้อ จากนั้นคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น
(Reliability) ทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยแยกหาค่าความ
เชื่อมั่นเป็นรายด้าน ผลพบว่า บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9219

บทบาทด้านการเป็นผู้นำมี ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8604 บทบาทด้านการทำงานบ้าน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8316 บทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8813

6. แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรสได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามเรื่อง ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของกลุ่มสมรสที่มีการจับคู่บทบาททางเพศต่างกันของ ฉันทจิต จริยจรรยาโรจน์ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกและดัดแปลงข้อคำถามที่เกี่ยวข้องจำนวน 26 ข้อ และทำการวิเคราะห์รายข้อ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Corrected -Item-Total Correlation) โดยตัดข้อความที่มีค่าสัมประสิทธิ์ไม่มีนัยสำคัญ (ต่ำกว่า 0.27) ออกจากแบบสอบถาม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการข้อความที่สอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส 15 ข้อ จากข้อความทั้งหมด 26 ข้อ โดยการตัดข้อความจะใช้เกณฑ์ความสอดคล้องกับนิยาม และความครบถ้วนของแบบสอบถามเป็นหลักในการพิจารณา จากนั้นนำแบบสอบถามที่คำนวณแล้วไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8381

ตัวอย่างแบบสอบถามตอนที่ 1 แบบสอบถามเรื่องทั่วไป

แบบสอบถามตอนที่ 1 สร้างขึ้นเพื่อสอบถามรายละเอียดส่วนตัวของสามีและภรรยา ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ตามฐานะการรับรู้ และลักษณะงานที่ทำเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

คำชี้แจง : โปรดเลือกทำเครื่องหมาย X ลงในช่อง ____ หน้าข้อความที่เป็นสถานภาพของท่าน

1. เพศ	_____	ชาย
	_____	หญิง
2. อายุ	_____	ไม่เกิน 30 ปี
	_____	31 – 40 ปี
	_____	41 – 50 ปี
	_____	50 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา	_____	ประถมศึกษา
	_____	มัธยมศึกษา
	_____	อนุปริญญา
	_____	ปริญญาตรี
	_____	สูงกว่าปริญญาตรี

4. รายได้ตามฐานะการรับรู้

- ☐ รายได้ไม่พอใช้เดือนร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ
- ☐ รายได้ไม่ค่อยพอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือนร้อน
- ☐ รายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร
- ☐ รายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง
- ☐ รายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก

5. ลักษณะงานที่ทำ

- ☐ งานที่ต้องเดินทางอยู่ไม่เป็นเวลา
- ☐ งานเข้าไปเย็นกลับ
- ☐ งานที่ทำประจำอยู่กับบ้าน
- ☐ ไม่มีงานทำ

ตัวอย่างแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

- บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว บทบาทการเป็นผู้นำและบทบาทด้านอบรม-เลี้ยงดูบุตร ได้ดัดแปลงจาก แบบสอบถาม FRO-ของเอเวอร์โซล (Eversoll:1979)

- บทบาทด้านการทำงานบ้าน ได้ดัดแปลงมาจากแบบทดสอบ เรื่อง การทำงานบ้าน จากหนังสือเรื่อง Who says it's woman is job to clean เขียน โดย Don Aslett (1996)

คำชี้แจง โปรดพิจารณากิจกรรมต่างๆ ภายในครอบครัวต่อไปนี้ว่า ท่านหรือคู่สมรสท่านใดเป็นผู้รับผิดชอบหน้าที่ดังกล่าว โดยทำเครื่องหมาย X ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

ข้อความ	ผู้รับผิดชอบ				
	สามีเป็น หลัก ภรรยาไม่ เกี่ยวข้อง	สามีเป็น หลัก ภรรยาเป็นผู้ช่วย	ทั้งสามี และภรรยา พอๆ กัน	ภรรยาเป็น หลักสามี เป็นผู้ช่วย	ภรรยาเป็น หลักสามี ไม่เกี่ยวข้อง
การหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในครอบครัว					
การวางแผนด้านการเงินของครอบครัว					
การเก็บออมทรัพย์เพื่ออนาคตของครอบครัว					
การตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว					
การทำความสะอาดบ้าน					

การให้คะแนนการกระทำบทบาทในครอบครัวใช้เกณฑ์ ดังต่อไปนี้

สามีเป็นหลักภรรยาไม่เกี่ยวข้อง	ได้	5	คะแนน
สามีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย	ได้	4	คะแนน
ทั้งสามีและภรรยาพอ ๆ กัน	ได้	3	คะแนน
ภรรยาเป็นหลักสามีเป็นผู้ช่วย	ได้	2	คะแนน
ภรรยาเป็นหลักสามีไม่เกี่ยวข้อง	ได้	1	คะแนน

ตัวอย่างแบบสอบถามตอนที่ 3 ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ได้ดัดแปลงจากแบบสอบถาม เรื่อง ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของกลุ่มสมรสที่มีการจับคู่ของบทบาททางเพศต่างกันของ ฉันทจิต จริยจรรยาโรจน์ (2541 : 39-40)

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าท่านมีความคิดเห็นตรงกับข้อใดมากที่สุด โดยทำเครื่องหมาย X ลง ในช่องที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ชีวิตสมรสของฉันให้ความพึงพอใจแก่ฉันมากกว่าสิ่ง อื่นใดที่ฉันทำ					
คู่สมรสของฉันยอมรับในความเท่าเทียมระหว่างเรา					
คู่สมรสของฉันส่งเสริมให้ฉันทำงานได้ดียิ่งขึ้น					

การให้คะแนนข้อความทางบวกของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรสใช้เกณฑ์ ดังต่อไปนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้	5	คะแนน
เห็นด้วย	ได้	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ได้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ได้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้	1	คะแนน

การให้คะแนนข้อความทางลบของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรสใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้	1	คะแนน
เห็นด้วย	ได้	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ได้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ได้	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้	5	คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามเรื่องทั่วไป เรื่องบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา และเรื่องความพึงพอใจในชีวิตสมรสให้สามีและหรือภรรยาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบ โดยมีสามีหรือภรรยาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นเป็นบุคคลที่สมรสแล้ว และยังอยู่ร่วมกับคู่สมรสของตน รวมทั้งมีบุตรอย่างน้อย 1 คน และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

โดยผู้วิจัยเป็นผู้แจกแบบสอบถามและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สามีและภรรยาที่ยังอยู่ร่วมกันกับคู่สมรสและมีบุตรอย่างน้อย 1 คน อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยแยกเป็นสามี จำนวน 200 คน และภรรยาจำนวน 200 คน โดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม(Multi Stage Cluter Sampling)คือใช้วิธีการจับฉลากเลือกเขตในกรุงเทพมหานครที่ต้องการศึกษามา 1 เขต จากจำนวนเขตในกรุงเทพมหานครทั้งหมด 50 เขต ซึ่งผู้วิจัยสุ่มได้เขตพระโขนง จากนั้นก็ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลากอีกครั้ง เพื่อสุ่มเลือกโรงเรียนประถมและมัธยมที่ตั้งอยู่ในเขตพระโขนง จำนวน 3 แห่งจากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 142 แห่ง เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยสุ่มได้ โรงเรียนวัดธาตุทอง โรงเรียนศรีวิกรม์ และโรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย

ผู้วิจัยใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 90 วัน โดยผู้วิจัยได้ทำจดหมายขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน โดยทางโรงเรียนทั้ง 3 แห่งอนุญาตให้ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลกับผู้ปกครองที่สามารถรับบุตรในบริเวณโรงเรียน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้ปกครองโรงเรียนละ 150 คน รวมได้ทั้งหมด 450 ชุด แล้วนำมาคัดเลือกแบบสอบถามที่ตอบมาครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 400 ชุด

การจัดกระทำข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistic for the Social Science: SPSS/PC+) ซึ่งวิเคราะห์ผลดังนี้

1. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนน บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยาตามลำดับตัวแปรอิสระ
2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยระหว่างสามีและภรรยา ใช้ค่าสถิติ t-test
3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไป โดยใช้สถิติ F-test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Analysis of variance) เมื่อพบความแตกต่างจึงทดสอบต่อเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Tukey
4. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยใช้สูตรหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Coefficient of Correlation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

M แทน ค่าเฉลี่ย

S แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

t แทน ค่าสถิติแจกแจงแบบ t (t-distribution)

F แทน ค่าสถิติแจกแจงแบบ F (F-distribution)

* แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 5 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตามฐานะการรับรู้ และลักษณะงานที่ทำ

ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

ตอนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้ และลักษณะงานที่ทำ

ตอนที่ 5 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 จำนวนร้อยละของสามีและภรรยา จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตามฐานะการรับรู้ และ ลักษณะงานที่ทำ

ตาราง 2 จำนวนร้อยละของสามีและภรรยา จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้ตาม
ฐานะการรับรู้ และลักษณะงานที่ทำ

ตัวแปร	สามี		ภรรยา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ						
ไม่เกิน 30 ปี	13	6.50	42	21.00	55	13.75
31-40 ปี	83	41.50	97	48.50	180	45.00
41-50 ปี	59	29.50	47	23.50	106	26.50
50 ปีขึ้นไป	45	22.50	14	7.00	59	14.75
รวม	200	100	200	100	400	100
2. ระดับการศึกษา						
ประถมศึกษา	45	22.5	43	21.50	88	22.00
มัธยมศึกษา	52	26.00	41	20.50	93	23.25
อนุปริญญา	19	9.50	29	14.50	48	12.00
ปริญญาตรี	50	25.00	70	35.00	120	30.00
สูงกว่าปริญญาตรี	34	17.00	17	8.50	51	12.75
รวม	200	100	200	100	400	100
3. รายได้ตามฐานะการรับรู้						
รายได้ไม่พอใช้เป็นหนี้ประจำ	10	5.00	7	3.50	17	4.25
รายได้ไม่ค่อยพอใช้	52	26.00	49	24.50	107	26.75
รายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร	84	42.00	98	49.00	182	45.50
รายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง	44	22.0	44	22.00	88	22.00
รายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก	10	5.00	2	1.00	12	3.00
รวม	200	100	200	100	400	100

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวแปร	สามี		ภรรยา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. ลักษณะงานที่ทำ						
งานที่ต้องเดินทางอยู่ไม่เป็นเวลา	17	8.50	4	2.00	21	5.25
งานเข้าไปเย็นกลับ	146	73.0	119	59.50	265	66.25
งานที่ทำประจำอยู่กับบ้าน	33	16.50	55	27.50	88	22.00
ไม่มีงานทำ	4	2.00	22	11.00	26	6.50
รวม	200	100	200	100	400	100

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างของสามีส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาและระดับปริญญาตรี มีรายได้ตามฐานะการรับรู้อยู่ในระดับพอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร และลักษณะงานที่ทำเป็นแบบงานเข้าไปเย็นกลับ ในส่วนกลุ่มตัวอย่างของภรรยา โดยส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในชั้นปริญญาตรี มีฐานะตามการรับรู้แบบรายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร และลักษณะงานที่ทำเป็นแบบเข้าไปเย็นกลับ จะเห็นได้ว่าข้อมูลโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างสามีและภรรยามีความคล้ายคลึงกันในทุกตัวแปร ยกเว้นด้านระดับการศึกษา ที่สามีส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาพอ ๆ กับปริญญาตรี ในขณะที่ของภรรยาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในชั้นปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

บทบาทในครอบครัว	สามี		ระดับ	ภรรยา		ระดับ
	M	S		M	S	
การหาเลี้ยงครอบครัว	3.72	0.59	สามีหลัก ภรรยาช่วย	3.20	0.83	พอ ๆ กัน ทั้ง 2 ฝ่าย
การเป็นผู้นำครอบครัว	3.47	0.51	พอ ๆ กัน ทั้ง 2 ฝ่าย	3.05	0.59	พอ ๆ กัน ทั้ง 2 ฝ่าย
การทำงานบ้าน	2.26	0.61	ภรรยาหลัก สามีช่วย	2.51	0.43	ภรรยาหลัก สามีช่วย
การอบรมเลี้ยงดูบุตร	2.92	0.51	พอ ๆ กัน ทั้ง 2 ฝ่าย	2.50	0.52	ภรรยาหลัก สามีช่วย

จากตาราง 3 การพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยา โดยเปรียบเทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทในครอบครัว ที่ระบุไว้ในนิยามปฏิบัติการ พบว่าระดับของบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยาด้านการเป็นผู้นำครอบครัว และบทบาทด้านการทำงานบ้านมีความเหมือนกัน คือบทบาทด้านการเป็นผู้นำครอบครัว ทั้งสองฝ่ายมีบทบาทพอ ๆ กัน ส่วนบทบาทด้านการทำงานบ้าน ระดับบทบาทอยู่ที่ภรรยาเป็นหลักสามีเป็นผู้ช่วย ในส่วนบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตร ทั้งสองฝ่ายมีระดับบทบาทแตกต่างกัน คือ บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว กลุ่มสามีรายงานว่ามีบทบาทอยู่ที่ สามีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย ในขณะที่กลุ่มภรรยารายงานว่าทั้งสองฝ่ายช่วยเหลือพอ ๆ กัน และบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร ฝ่ายสามีมีระดับบทบาทอยู่ที่สามีและภรรยาช่วยเหลือพอ ๆ กัน ในขณะที่ภรรยารายงานว่าภรรยาเป็นหลักสามีเป็นผู้ช่วย

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

ตาราง 4 การเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวระหว่างสามีและภรรยา โดยใช้ t-test

บทบาทในครอบครัว	สามี		ภรรยา		t	P-Value
	M	S	M	S		
บทบาทหาเลี้ยงครอบครัว	3.63	0.75	3.16	0.85	5.80**	0.00
บทบาทผู้นำครอบครัว	3.45	0.58	3.02	0.59	7.21**	0.00
บทบาททำงานบ้าน	2.26	0.70	2.19	0.47	1.23	0.21
บทบาทอบรมเลี้ยงดูบุตร	3.19	0.63	2.83	0.59	5.85**	0.00
รวม	3.06	0.49	2.73	0.42	7.10**	0.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 การพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยา โดยเปรียบเทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทในครอบครัว ที่ระบุไว้ในนิยามปฏิบัติการ ผลการทดสอบความแตกต่าง การแสดงบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างสามีและภรรยา พบว่า สามีและภรรยามีการแสดงบทบาทในครอบครัวโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่าสามีและภรรยามีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยาตามแต่ละบทบาท พบว่าการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัว ด้านการเป็นผู้นำครอบครัว และด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีเพียงบทบาทในครอบครัวด้านการทำงานบ้านที่ไม่พบความแตกต่างในการแสดงบทบาทของสามีและภรรยา โดยบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว ฝ่ายสามีรายงานว่ามีบทบาทเป็นหลักและภรรยาเป็นผู้ช่วย ในขณะที่ฝ่ายภรรยารายงานว่าทั้งสามีและภรรยามีบทบาทในด้านดังกล่าวพอ ๆ กัน ส่วนบทบาทด้านการเป็นผู้นำและบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร ทั้งฝ่ายสามีและภรรยารายงานว่ามีบทบาทด้านนี้พอ ๆ กัน แต่ฝ่ายสามีมีคะแนนด้านการเป็นผู้นำโน้มเอียงไปทางสามีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย ในขณะที่ฝ่ายภรรยามีคะแนนด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรโน้มเอียงไปในทางภรรยาเป็นหลักสามีเป็นผู้ช่วย ส่วนบทบาทด้านการทำงานบ้านพบว่าทั้งฝ่ายสามีและภรรยา รายงานว่าภรรยาเป็นหลักและสามีเป็นผู้ช่วย

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้ และ ลักษณะงานที่ทำ

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวและผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ตามตัวแปรอายุ

บทบาทครอบครัว	ไม่เกิน 30 ปี		31-40 ปี		41-50 ปี		50 ปีขึ้นไป		F
	M	S	M	S	M	S	M	S	
สามี									
หาเลี้ยงครอบครัว	3.42	0.22	3.65	0.68	3.41	0.69	3.93	0.93	4.54*
การเป็นผู้นำ	3.18	0.10	3.56	0.63	3.36	0.58	3.43	0.54	2.32
การทำงานบ้าน	2.07	0.38	2.45	0.82	2.27	0.46	1.96	0.69	5.49*
การเลี้ยงดูบุตร	2.75	0.46	3.04	0.59	2.84	0.48	2.77	0.41	2.96*
ภรรยา									
หาเลี้ยงครอบครัว	3.04	0.80	3.11	0.77	3.30	0.99	3.35	1.01	1.05
การเป็นผู้นำ	3.01	0.48	2.99	0.63	3.03	0.59	3.23	0.59	0.68
การทำงานบ้าน	2.25	0.48	2.21	0.72	2.62	0.96	2.25	0.80	1.62
การเลี้ยงดูบุตร	2.55	0.56	2.61	0.55	2.52	0.54	2.64	0.41	0.37

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 5 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยา โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทในครอบครัว ที่ระบุในนิยามปฏิบัติการ พบว่าบทบาทแต่ละด้านตามตัวแปรอายุนั้น บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว สามีที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไปรายงานว่าสามีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย ในขณะที่สามีในช่วงอายุอื่นๆ แบ่งบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวกับภรรยาเท่าๆกัน ซึ่งสอดคล้องกับฝ่ายภรรยา โดยภรรยาทุกช่วงอายุ รายงานว่ามีการแบ่งบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวกับสามี เท่าๆ กัน

บทบาทด้านการเป็นผู้นำครอบครัวพบว่า สามีและภรรยาในทุกระดับอายุมีรายงานว่า ทั้งสามีและภรรยาพอกัน ยกเว้นสามีที่มีระดับอายุ 31-40 ปี รายงานว่าสามีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย

บทบาทด้านการทำงานบ้าน พบว่าทั้งสามีและภรรยาในทุกระดับอายุ รายงานว่า ภรรยาเป็นหลักและสามีเป็นผู้ช่วย ส่วนบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่าทั้งสามีและภรรยา รายงานว่ามีบทบาทพอกัน

เมื่อทดสอบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆตามตัวแปรอายุพบว่า สามีที่มีอายุแตกต่างกันมีการแสดงบทบาทในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านการเป็นผู้นำที่ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่าสามีที่มีอายุแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน สำหรับกลุ่มภรรยาพบว่า ภรรยาที่มีอายุแตกต่างกัน ไม่แตกต่างกันในบทบาทครอบครัวทุกด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 6 ที่ว่าภรรยาที่มีอายุแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน

เพื่อตรวจสอบว่าสามีกลุ่มอายุใดบ้างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน จึงได้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธี Tukey , Newman-Keuls และ LSD ผลแสดงดังต่อไปนี้

ตาราง 6 เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างสามมี ที่มีระดับอายุต่างกัน

บทบาทในครอบครัว	อายุ	ไม่เกิน 30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	50 ปีขึ้นไป
	M	34.23	36.50	34.16	39.31
การหาเลี้ยงครอบครัว					
ไม่เกิน 30 ปี	34.23	-	2.27	0.07	5.08
31-40 ปี	36.50		-	-	2.80
41-50 ปี	34.16			-	5.14*
50 ปีขึ้นไป	39.31				-
	M	20.76	24.55	22.72	19.60
การทำงานบ้าน					
ไม่เกิน 30 ปี	20.76	-	3.78	1.95	1.16
31-40 ปี	24.55		-	1.82	4.95*
41-50 ปี	22.72			-	3.12
50 ปีขึ้นไป	19.60				-
(# LSD)	M	30.30	33.51	31.32	30.55
การอบรมเลี้ยงดูบุตร					
ไม่เกิน 30 ปี	30.30	-	3.21	1.01	0.24
31-40 ปี	33.51		-	2.19*	2.96*
41-50 ปี	31.32			-	0.76
50 ปีขึ้นไป	30.55				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

เป็นผลจากการทดสอบด้วยวิธี LSD

จากตาราง 6 เมื่อเปรียบเทียบการแสดงบทบาทในครอบครัวของสามมีที่อายุแตกต่างกัน โดยวิธีการ Tukey พบว่า สามมีที่มีระดับอายุ 50 ปีขึ้นไปมีการแสดงบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว

สูงกว่าสามมี ที่มีอายุ 41-50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสามมีที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านการทำงานบ้าน สูงกว่าสามมีที่มี ระดับอายุ 50 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรไม่พบความแตกต่าง เมื่อทดสอบความแตกต่างโดยใช้วิธีการ Tukey และ Newman-Keuls จึงทำการทดสอบความแตกต่างซ้ำอีกครั้งด้วยวิธีการ LSD พบว่า สามมีที่มีระดับอายุ 31-40 ปี มีบทบาทในครอบครัวด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรสูงกว่าสามมีที่มีระดับอายุ 41 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนคู่อื่นๆไม่พบความแตกต่าง

ตาราง 7 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวและผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามมีและภรรยา ตามตัวแปรระดับการศึกษา

บทบาท	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา		อนุปริญญา		ปริญญาตรี		สูงกว่าตรี		F
ครอบครัว	M	S	M	S	M	S	M	S	M	S	
สามมี											
หาเลี้ยง	3.56	.053	3.46	0.99	3.92	0.70	3.82	0.65	3.52	0.64	2.44*
การเป็นผู้นำ	3.54	0.40	3.50	0.68	3.67	0.82	3.28	0.47	3.37	0.56	2.27
การทำงานบ้าน	2.25	0.48	2.21	0.72	2.62	0.96	2.25	0.80	2.17	0.54	1.44
การเลี้ยงดูบุตร	2.91	0.39	2.89	0.67	3.14	0.80	2.80	0.58	2.95	0.44	1.29
ภรรยา											
หาเลี้ยง	2.90	0.89	3.05	0.83	3.13	0.94	3.37	0.82	3.23	0.62	2.31
การเป็นผู้นำ	2.86	0.69	2.91	0.55	3.08	0.67	3.16	0.46	3.02	0.66	2.10
การทำงานบ้าน	2.91	0.39	2.89	0.67	3.14	0.80	2.80	0.58	2.95	0.44	0.70
การเลี้ยงดูบุตร	2.52	0.55	2.58	0.51	2.60	0.54	2.61	0.51	2.55	0.74	0.19

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 7 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามมีและภรรยา โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทในครอบครัว ที่ระบุไว้ในนิยามปฏิบัติการ พบว่าบทบาทแต่ละด้านตามตัวแปรระดับการศึกษา บทบาทด้านการหาเลี้ยง

ครอบครัว สามีที่มีระดับการศึกษาในชั้นอนุปริญญา และ ปริญญาตรี รายงานว่าสามีเป็นหลัก และภรรยาเป็นผู้ช่วย ในขณะที่ฝ่ายภรรยาทุกระดับการศึกษา รายงานว่าสามีและภรรยาพอๆ กัน

บทบาทด้านการเป็นผู้นำ พบว่าสามีที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป รายงานว่าสามีและภรรยามีส่วนร่วมพอๆ กัน ส่วนสามีที่มีระดับการศึกษาดำกว่าปริญญาตรี รายงานว่าสามีเป็นหลัก ภรรยาเป็นผู้ช่วย ในส่วนของภรรยา พบว่า ภรรยาทุกระดับการศึกษา รายงานว่าสามีและภรรยาพอๆ กัน

บทบาทด้านการทำงานบ้านพบว่า สามีทุกระดับการศึกษามีบทบาทการทำงานบ้านแบบภรรยาเป็นหลัก สามีเป็นผู้ช่วย ยกเว้นสามีในระดับอนุปริญญาที่มีบทบาทแบบสามีและภรรยาพอๆ กัน ในด้านของภรรยา พบว่าภรรยาในทุกระดับการศึกษามีการแสดงบทบาทในครอบครัวแบบสามีและภรรยาพอๆ กัน ส่วนบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่าทั้งฝ่ายสามีและภรรยา ในทุกระดับการศึกษามีบทบาทในครอบครัวด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบสามีและภรรยาพอๆ กัน

เมื่อทดสอบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆตามตัวแปรระดับการศึกษา พบว่า สามีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบทบาทในครอบครัวด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง ในส่วนของภรรยาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่พบความแตกต่างในบทบาทในครอบครัวทุกด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 7 ที่ว่าภรรยาที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน

เพื่อตรวจสอบว่าสามีระดับการศึกษาใดบ้างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน จึงได้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธี Tukey ปรากฏว่าไม่พบความแตกต่าง จึงทำการทดสอบซ้ำด้วยวิธีการ Newman-Keuls ก็ไม่พบความแตกต่าง จึงทำการทดสอบอีกครั้งด้วยวิธีการ LSD พบผลดังต่อไปนี้

ตาราง 8 เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างสามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

บทบาทในครอบครัว	การศึกษา	ประถม	มัธยม	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	สูงกว่า
	M	35.66	34.65	39.21	38.20	35.23
การหาเลี้ยงครอบครัว						
ประถม	35.66	-	1.01	3.54	2.53	0.43
มัธยม	34.65		-	4.55*	3.54*	0.58
อนุปริญญา	39.21			-	1.01	3.97
ปริญญาตรี	38.20				-	2.96
สูงกว่าปริญญาตรี	35.23					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 8 เมื่อเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของสามที่มีการศึกษาแตกต่างกัน โดยการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของLSD ผลปรากฏว่าสามที่มีระดับการศึกษา อนุปริญญาและปริญญาตรี มีบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่าสามที่มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนคู่อื่นๆไม่พบความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่3 ที่ว่าสามที่มีการศึกษาสูงมีบทบาทในครอบครัวสูงกว่าสามที่มีการศึกษาต่ำกว่า

ตาราง 9 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวและผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง
ของบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ตามตัวแปรรายได้ตามฐานะการรับรู้

บทบาท	เดือดร้อน		ไม่พอใช้		พอกิน		รายได้ ดี		รายได้		F
	มีหนี้		ไม่เดือดร้อน		พอใช้				ดีมาก		
ครอบครัว	M	S	M	S	M	S	M	S	M	S	
สามี											
หาเลี้ยง	3.90	0.61	3.42	0.78	3.46	0.64	3.92	0.73	4.56	0.48	9.03*
การเป็นผู้นำ	3.88	0.68	3.43	0.64	3.41	0.52	3.44	0.63	3.43	0.36	1.44
การทำงานบ้าน	2.78	0.53	2.32	0.56	2.35	0.81	2.01	0.62	1.82	0.23	4.36*
การเลี้ยงดูบุตร	3.49	0.61	2.86	0.43	2.93	0.68	2.82	0.46	2.72	0.30	3.30*
ภรรยา											
หาเลี้ยง	2.55	0.55	2.94	0.92	3.25	0.79	3.23	0.86	3.90	0.72	3.36*
การเป็นผู้นำ	2.67	0.72	2.88	0.71	3.07	0.54	3.10	0.49	3.85	0.66	2.70*
การทำงานบ้าน	2.30	0.64	2.09	0.49	2.22	0.44	2.21	0.46	2.05	0.21	0.78
การเลี้ยงดูบุตร	2.28	0.31	2.53	0.54	2.56	0.55	2.73	0.52	2.09	0.77	2.02

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 9 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยา โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทในครอบครัว ที่ระบุในนิยามปฏิบัติการ พบว่าตามตัวแปรรายได้ตามฐานะการรับรู้ สามีที่มีรายได้ดีมากมีเหลือเก็บมากกว่างานว่ามีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวแบบสามีเป็นหลักภรรยาไม่เกี่ยวข้อง ในขณะที่สามีที่มีรายได้ในระดับไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำกับสามีที่มีรายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง รายงานว่ามีบทบาทการหาเลี้ยงครอบครัวแบบสามีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย ส่วนสามีที่มีระดับรายได้ไม่ค่อยพอใช้เป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน กับสามีที่รายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร รายงานว่าสามีและภรรยาพอกัน ซึ่งสอดคล้องกับฝ่ายภรรยาในทุกะดับรายได้ ยกเว้นภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แบบรายได้ดีมีเหลือเก็บมาก รายงานว่าสามีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย

บทบาทด้านการเป็นผู้นำพบว่า สามมีในทุกระดับรายได้รายงานว่าสามมีและภรรยาพอๆ กัน ยกเว้นสามมีที่มีรายได้แบบไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจํารายงานว่าสามมีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย ส่วนฝ่ายภรรยาพบว่าภรรยาทุกระดับรายได้รายงานว่าสามมีและภรรยาพอๆ กัน ยกเว้นภรรยาในกลุ่มที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แบบรายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก รายงานว่าสามมีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย

บทบาทด้านการทำงานบ้าน พบว่าสามมีและภรรยาในทุกระดับรายได้ รายงานว่าภรรยาเป็นหลักสามมีเป็นผู้ช่วย เว้นแต่สามมีที่มีรายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจํารายงานว่าสามมีและภรรยาพอๆ กัน ส่วนบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรพบว่าสามมีในทุกระดับรายได้รายงานว่าสามมีและภรรยาพอๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แบบรายได้ไม่ต่อยพอกใช้เป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน รายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร และรายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง

เมื่อทดสอบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆตามตัวแปรรายได้ตามฐานะการรับรู้พบว่า สามมีที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกัน มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวและการทำงานบ้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่4 ที่ว่าสามมีที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน ในขณะที่ภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกัน มีการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวและการเป็นผู้นำครอบครัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนบทบาทด้านอื่นๆไม่พบความแตกต่าง

เพื่อตรวจสอบว่าสามมีและภรรยาที่มีฐานะตามการรับรู้ระดับใดบ้าง ที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน จึงได้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธี Tukey ผลแสดงดังต่อไปนี้

ตาราง 10 เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างสามที่มีระดับฐานะการรับรู้แตกต่างกัน

บทบาทในครอบครัว	ฐานะตาม การรับรู้	รายได้ ไม่พอใช้ เดือนร้อน	รายได้ ไม่ค่อยพอ ไม่เดือนร้อน	รายได้ พอกิน พอใช้	รายได้ ค่อนข้างดี	รายได้ ดีมาก
	M	39.0	34.23	34.63	39.20	45.60
การหาเลี้ยงครอบครัว						
รายได้ไม่พอใช้เดือนร้อน	39.00	-	4.76	4.36	0.20	6.60
รายได้ไม่ค่อยพอใช้ไม่เดือนร้อน	34.23		-	0.40	4.97*	11.36*
รายได้พอกินพอใช้	34.63			-	4.57*	10.96*
รายได้ค่อนข้างดี	39.20				-	6.39
รายได้ดีมาก	45.60					-
	M	27.80	23.25	23.50	20.18	18.20
การทำงานบ้าน						
รายได้ไม่พอใช้เดือนร้อน	27.80	-	4.55	4.30	7.61*	9.60*
รายได้ไม่ค่อยพอใช้ไม่เดือนร้อน	23.25		-	0.25	3.06	5.05
รายได้พอกินพอใช้	23.50			-	3.31	5.30
รายได้ค่อนข้างดี	20.18				-	1.98
รายได้ดีมาก	18.20					-
	M	38.40	31.51	32.37	31.02	30.00
การอบรมเลี้ยงดูบุตร						
รายได้ไม่พอใช้เดือนร้อน	38.40	-	6.88*	6.12*	7.37*	8.40*
รายได้ไม่ค่อยพอใช้ไม่เดือนร้อน	31.51		-	0.75	0.49	1.51
รายได้พอกินพอใช้	32.37			-	1.25	2.27
รายได้ค่อนข้างดี	31.02				-	1.02
รายได้ดีมาก	30.00					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 10 เมื่อทดสอบเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของสามีที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกันเป็นรายคู่ พบว่า สามีที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้อยู่ในขั้นรายได้ดีมาก มีเหลือเก็บมาก มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่าสามีที่มีรายได้ในระดับพอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใครกับรายได้ไม่ค่อยพอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสามีที่มีรายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ มีบทบาทในครอบครัวด้านการทำงานบ้านสูงกว่าสามีที่มีรายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง และสามีที่มีรายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในส่วนบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่าสามีที่มีรายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรสูงกว่า สามีที่มีรายได้สูงกว่าในทุกระดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตาราง 11 เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างภรรยา ที่พบความแตกต่าง
ระหว่างกลุ่มในด้านฐานะตามการรับรู้

บทบาทในครอบครัว	ฐานะตาม การรับรู้	รายได้ ไม่พอใช้ เดือนร้อน	รายได้ ไม่ค่อยพอ ไม่เดือนร้อน	รายได้ พอกิน พอใช้	รายได้ ค่อนข้างดี	รายได้ ดีมาก
	M	25.57	29.48	32.52	32.36	45.00
การหาเลี้ยงครอบครัว						
รายได้ไม่พอใช้เดือนร้อน	25.57	-	3.91	6.94*	6.79*	19.42*
รายได้ไม่ค่อยพอใช้ไม่เดือนร้อน	29.48		-	3.03*	2.87	15.51*
รายได้พอกินพอใช้	32.52			-	0.15	12.47*
รายได้ค่อนข้างดี	32.36				-	12.63*
รายได้ดีมาก	45.00					-
	M	26.71	28.81	30.70	31.04	38.50
การเป็นผู้นำครอบครัว						
รายได้ไม่พอใช้เดือนร้อน	26.71	-	2.10	3.98	4.33	11.78*
รายได้ไม่ค่อยพอใช้ไม่เดือนร้อน	28.81		-	1.88	2.22	9.68*
รายได้พอกินพอใช้	30.70			-	0.34	7.79
รายได้ค่อนข้างดี	31.04				-	7.45
รายได้ดีมาก	38.50					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 11 เมื่อทดสอบเปรียบเทียบการแสดงบทบาทในครอบครัวของภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกันเป็นรายคู่ พบว่า ภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้อยู่ในระดับรายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวต่ำกว่าภรรยาที่มีรายได้ตามการรับรู้น้อยกว่าในทุกระดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้ในระดับ รายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร และรายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวต่ำกว่าภรรยาที่มีรายได้ไม่พอใช้เดือนร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และภรรยาที่มีรายได้ใน

ระดับพอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร ยังมีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวต่ำกว่า ภรรยาที่มีรายได้ไม่ค่อยพอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบทบาทในครอบครัวด้านการเป็นผู้นำ พบว่าภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้ในระดับรายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก มีบทบาทการเป็นผู้นำครอบครัวต่ำกว่าภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้ในระดับรายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ และ ภรรยาที่มีรายได้ไม่ค่อยพอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่8 ที่ว่าภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้สูง มีบทบาทในครอบครัวต่ำกว่าภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้ต่ำ

ตาราง 12 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทในครอบครัวและผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ตามตัวแปรลักษณะงานที่ทำ

บทบาทครอบครัว	งานเดินทาง		เข้าไปเย็นกลับ		อยู่บ้าน		ไม่มีงานทำ		F
	M	S	M	S	M	S	M	S	
สามี									
หาเลี้ยงครอบครัว	3.41	0.32	3.62	0.80	3.64	0.61	4.47	0.67	2.17
การเป็นผู้นำ	3.24	0.30	3.44	0.61	3.51	0.56	3.87	0.18	1.59
การทำงานบ้าน	2.44	0.60	2.23	0.76	2.32	0.42	3.32	0.70	0.57
การเลี้ยงดูบุตร	2.68	0.51	2.92	0.61	2.90	0.16	3.22	0.60	1.27
ภรรยา									
หาเลี้ยงครอบครัว	3.35	1.23	3.02	0.78	3.13	0.91	3.92	0.60	0.75*
การเป็นผู้นำ	2.82	0.56	2.96	0.56	2.99	0.64	3.44	0.49	4.32*
การทำงานบ้าน	1.90	0.29	2.24	0.51	2.16	0.40	2.03	0.32	1.98
การเลี้ยงดูบุตร	2.04	0.28	2.68	0.52	2.41	0.59	2.53	0.38	4.72*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 12 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทในครอบครัวด้านต่าง ๆ ของสามีและภรรยา โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทในครอบครัว ที่ระบุในนิยามปฏิบัติการ พบว่าตามตัวแปรลักษณะงานที่ทำ บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว สามีในทุกลักษณะงานที่ทำรายงานว่าสามีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย ยกเว้นสามีที่มีลักษณะงานที่ทำแบบงานที่ต้องเดินทางอยู่ไม่เป็นเวลา รายงานว่าสามีและภรรยาพอก ๆ กัน ในขณะที่ฝ่ายภรรยาในทุกลักษณะงานรายงานว่ามีบทบาทการหาเลี้ยงครอบครัวแบบสามีและภรรยาพอก ๆ กัน ยกเว้นในกลุ่มภรรยาที่มีไม่มียานทำงานรายงานว่าสามีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย

บทบาทด้านการเป็นผู้นำพบว่า สามีที่มีลักษณะงานที่ทำแบบเดินทางอยู่ไม่เป็นเวลา กับงานแบบเข้าไปเย็นกลับรายงานว่าสามีและภรรยาพอก ๆ กัน ซึ่งเหมือนกับกลุ่มภรรยาในทุกลักษณะงาน

บทบาทด้านการทำงานบ้านพบว่าทั้งสามีและภรรยาในทุกลักษณะงาน รายงานว่า ภรรยาเป็นหลักสามีเป็นผู้ช่วย ส่วนบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรพบว่าสามีในทุกลักษณะงาน รายงานว่าสามีและภรรยาพอกัน ในขณะที่ฝ่ายภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำแบบงานที่ต้องเดินทางอยู่ไม่เป็นเวลากับงานที่ทำประจำอยู่กับบ้าน รายงานว่าภรรยาเป็นหลักสามีเป็นผู้ช่วย ส่วนภรรยากลุ่มอื่นๆ รายงานว่าสามีและภรรยาพอกัน

เมื่อทดสอบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวด้านต่างๆตามตัวแปรลักษณะงานที่ทำพบว่า ภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกัน มีการบทบาทในครอบครัวด้านการเลี้ยง ครอบครัวย การเป็นผู้นำครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 9 ที่ว่าภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกันมีบทบาท ในครอบครัวแตกต่างกัน ส่วนของสามีไม่พบว่ามี ความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ข้อที่5 ที่ว่าสามีที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน

เพื่อตรวจสอบว่าภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำกลุ่มใดบ้างที่มีบทบาทในครอบครัวต่างกัน จึงได้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธี Tukey ผลแสดงดังต่อไปนี้

ตาราง 12 เปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกัน

บทบาทในครอบครัว	ลักษณะงาน	งานเดินทาง	งานเข้าไป เย็นกลับ	งานทำที่ บ้าน	ไม่มีงานทำ
	M	33.50	30.26	31.38	39.22
งานหาเลี้ยงครอบครัว					
งานเดินทาง	33.50	-	3.23	2.11	5.72
งานเข้าไปเย็นกลับ	30.26	-	-	1.11	8.95*
งานทำที่บ้าน	31.38	-	-	-	7.84*
ไม่มีงานทำ	39.22	-	-	-	-
	M	28.25	29.68	29.98	34.40
การเป็นผู้นำ					
งานเดินทาง	28.25	-	1.43	1.73	6.15
งานเข้าไปเย็นกลับ	29.68	-	-	0.30	4.72*
งานทำที่บ้าน	29.98	-	-	-	4.42*
ไม่มีงานทำ	34.40	-	-	-	-
	M	22.50	29.51	26.54	27.60
การอบรมเลี้ยงดูบุตร					
งานเดินทาง	22.50	-	7.01*	4.04	5.40
งานเข้าไปเย็นกลับ	29.51	-	-	2.96*	1.60
งานทำที่บ้าน	26.54	-	-	-	1.36
ไม่มีงานทำ	27.90	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตาราง 13 เมื่อทดสอบเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกันเป็นรายคู่ พบว่า ภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบไม่มีงานทำ มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัว และการเป็นผู้นำต่ำกว่าภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบงานเข้าไปเย็นกลับ และ ภรรยาที่ทำงานประจำอยู่กับบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่าภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบเข้าไปเย็นกลับ มีการแสดงบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบงานที่ต้องเดินทางอยู่ไม่เป็นเวลา และ งานที่ทำประจำอยู่กับบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตาราง 14 สรุปความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามี โดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้ และลักษณะงานที่ทำ

บทบาทใน ครอบครัว	อายุ	ระดับการศึกษา	ฐานะตามการรับรู้	ลักษณะงานที่ทำ
การหาเลี้ยงครอบครัว	50 ปีขึ้นไป> 41-50ปี	อนุปริญญาตรี และปริญญาตรี > มัธยมศึกษา	รายได้ดีมากและ รายได้ค่อนข้างดี> รายได้ไม่ค่อยพอใช้ ไม่เดือดร้อนและ รายได้พอกินพอใช้	-
การเป็นผู้เฒ่า	-	-	-	-
การทำงานบ้าน	31-40 ปี> 50 ปีขึ้นไป	-	รายได้ไม่พอใช้เดือดร้อน> รายได้ดีมากและรายได้ ค่อนข้างดี	-
การอบรมเลี้ยงดูบุตร	31-40 ปี > 41 ปีขึ้นไป	-	รายได้ไม่พอใช้เดือดร้อน> รายได้ในทุกระดับ	-

จากตาราง14 สรุปได้ว่า ความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามี มีความเกี่ยวข้องกับอายุ ระดับการศึกษาและรายได้ตามฐานะการรับรู้ แต่ไม่เกี่ยวข้องกับลักษณะงานที่ทำ

ตาราง 15 สรุปความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของภรรยา โดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้ และลักษณะงานที่ทำ

บทบาทในครอบครัว	อายุ	ระดับการศึกษา	ฐานะตามการรับรู้	ลักษณะงานที่ทำ
การหาเลี้ยงครอบครัว	-	-	รายได้ไม่พอใช้ เดือดร้อน > รายได้ ในทุกระดับ	งานเข้าไปเย็นกลับ และงานทำที่บ้าน > ไม่มีงานทำ
การเป็นผู้เฒ่า	-	-	รายได้ไม่พอใช้เดือด ร้อนและรายได้ไม่ค่อย พอใช้ไม่เดือดร้อน > รายได้ดีมาก	งานเข้าไปเย็นกลับ และงานทำที่บ้าน > ไม่มีงานทำ
การทำงานบ้าน	-	-	-	-
การอบรมเลี้ยงดูบุตร	-	-	-	งานเดินทางและ งานทำที่บ้าน > งานเข้าไปเย็นกลับ

จากตาราง 15 สรุปได้ว่า ความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของภรรยา มีความเกี่ยวข้องกับรายได้ตามฐานะการรับรู้และลักษณะงานที่ทำ แต่ไม่เกี่ยวข้องกับอายุและระดับการศึกษา

ตอนที่ 5 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา

ตาราง 16 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา

บทบาทในครอบครัว	ความพึงพอใจในชีวิตสมรส	
	สามี	ภรรยา
1. บทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว	-.259**	.273**
2. บทบาทการเป็นผู้นำ	-.268**	.335**
3. บทบาทการทำงานบ้าน	-.219**	.061
4. บทบาทการอบรมเลี้ยงดูบุตร	-.336**	.351**
5. บทบาทในครอบครัวรวมทุกด้าน	-.358**	.386**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

จากตาราง 16 พบว่า บทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามี พบว่าบทบาทในครอบครัวทุกด้านของสามี มีความสัมพันธ์กันทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ส่วนฝ่ายภรรยาพบว่า บทบาทในครอบครัวด้านการเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว การเป็นผู้นำ และด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของภรรยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่10 ที่ว่าบทบาทในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา ส่วนบทบาทการทำงานบ้านไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ตามตัวแปรชีวิตสังคม : อายุ ระดับการศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้ และ ลักษณะงานที่ทำ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. สามีและภรรยามีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
2. สามีที่มีอายุแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
3. สามีที่มีการศึกษาสูงมีบทบาทในครอบครัวสูงกว่าสามีที่มีการศึกษาน้อยกว่า
4. สามีที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
5. สามีที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
6. ภรรยาที่มีอายุแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
7. ภรรยาที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
8. ภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้สูงมีบทบาทในครอบครัวต่ำกว่าภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้น้อย
9. ภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน
10. บทบาทในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ สามี และ ภรรยาที่ยังอยู่ร่วมกันกับคู่สมรส และมีบุตรอย่างน้อย 1 คน โดยอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สามีและภรรยาที่ยังอยู่ร่วมกันกับคู่สมรสและมีบุตรอย่างน้อย 1 คน อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ได้มาจากการเปิดตารางTaro Yamaneที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และจำนวนประชากรอินฟินิตี้ โดยแยกเป็นสามี จำนวน 200 คน และ ภรรยาจำนวน 200 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Multi Stage Cluster Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นปลายปิด และมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวของสามีและภรรยา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตครอบครัวซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองที่มารอรับบุตรโรงเรียนวัดธาตุทอง โรงเรียนศรีวิภรณ์และโรงเรียนพระโขนงวิทยา
2. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์
3. นำแบบสอบถามที่มีความเรียบร้อยสมบูรณ์มาตรวจตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้
4. นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistic for the Social Science : SPSS/PC+) ซึ่งวิเคราะห์ผลได้ดังนี้

1. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยาตามลำดับตัวแปรอิสระ
2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยระหว่างสามีและภรรยา โดยใช้ค่าสถิติ

t-test

3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไป โดยใช้สถิติ F-test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Analysis of variance) เมื่อพบความแตกต่างจึงทดสอบต่อเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Tukey

4. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยใช้สูตรหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product- Moment Coefficient of Correlation)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา มีลักษณะดังนี้

ด้านการหาเลี้ยงครอบครัว สามีรายงานว่ามีส่วนช่วย ส่วนฝ่ายภรรยารายงานว่าสามีและภรรยามีส่วนพอกๆกัน

ด้านการเป็นผู้นำ ทั้งสามีและภรรยารายงานว่ามีส่วนในการเป็นผู้นำครอบครัวเท่าๆกัน

ด้านการทำงานบ้าน ทั้งสามีและภรรยารายงานว่า ภรรยาเป็นหลักสามีเป็นผู้ช่วย

ด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร สามีรายงานว่ามีส่วนร่วมพอกๆ กัน ส่วนภรรยารายงานว่าภรรยาเป็นหลักสามีเป็นผู้ช่วย

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของการแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้ และ ลักษณะงานที่ทำ

2.1 การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของการแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีที่มีอายุแตกต่างกัน พบว่า สามีที่มีอายุแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ในบทบาท3ด้านคือ ด้านการหาเลี้ยงครอบครัว ด้านการทำงานบ้าน และด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร ส่วนด้านการเป็นผู้นำไม่พบความแตกต่าง เมื่อเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของสามีที่มีอายุแตกต่างกันเป็นรายคู่ พบว่าสามีที่มีระดับอายุ 50 ปีขึ้นไปรายงานว่าบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่าสามี ที่มีอายุ 41-50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสามีที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี และ 41-50 ปี รายงานว่ามีบทบาทในครอบครัวด้านการทำงานบ้าน สูงกว่าสามีที่มี ระดับอายุ 50 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้สามีที่มีระดับอายุ 31-40ปี รายงานว่ามีบทบาทในครอบครัวด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร สูงกว่าสามีที่มีระดับอายุ 41 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

2.2 การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของการแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่าสามีที่มีระดับการศึกษาสูงรายงานว่ามีบทบาทในครอบครัวสูงกว่าสามีที่มีการศึกษาน้อยกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบทบาทในครอบครัวด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย โดยเมื่อเปรียบเทียบการแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีที่มีการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า สามีที่มีระดับการศึกษาในระดับอนุปริญญา และระดับปริญญาตรี รายงานว่ามีบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่า สามีที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

2.3 การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามี ที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกันพบว่า สามีที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกัน มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวและการทำงานบ้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย โดยเมื่อเปรียบเทียบบทบาทในครอบครัวของสามีที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกัน พบว่า สามีที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้อยู่ในขั้นรายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก รายงานว่ามีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่า สามีที่มีรายได้ในระดับพอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใครและรายได้ไม่ค่อยพอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสามีที่มีรายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ และสามีที่มีรายได้ไม่ค่อยพอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน รวมทั้งสามีที่มีรายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร รายงานว่ามีบทบาทในครอบครัวด้านการทำงานบ้านสูงกว่า สามีที่มีรายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง และสามีที่มีรายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในส่วนบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่าสามีที่มีรายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ รายงานว่ามีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรสูงกว่า สามีที่มีรายได้สูงกว่าในทุกระดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

2.4 การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามีที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกันพบว่า ไม่พบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของสามีที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่าสามีที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน

2.5 การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของภรรยา ที่มีอายุแตกต่างกันพบว่า ไม่พบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของภรรยาที่มีอายุ

แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่าภรรยาที่มีอายุแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน

2.6 การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของภรรยาที่มีการศึกษาแตกต่างกันพบว่า ไม่พบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของภรรยาที่มีการศึกษา แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่าภรรยาที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน

2.7 การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกันพบว่า ภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้สูง รายงานว่ามีบทบาทในครอบครัวต่ำกว่าภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้ต่ำ โดยพบความแตกต่างในบทบาทครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวและการเป็นผู้นำครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบทบาทด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย โดยพบว่า เมื่อเปรียบเทียบการแสดงบทบาทในครอบครัวของภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้แตกต่างกัน พบว่า ภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้อยู่ในระดับรายได้ต่ำมากมีเหลือเก็บมาก รายงานว่ามีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวต่ำกว่าภรรยาที่มีรายได้ตามการรับรู้ต่ำกว่าในทุกระดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้ในระดับ รายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร และรายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวต่ำกว่าภรรยาที่มีรายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และภรรยาที่มีรายได้ในระดับพอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวต่ำกว่าภรรยาที่มีรายได้ไม่พอใช้ อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกด้วย

2.8 การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทในครอบครัวของภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกันพบว่าภรรยาที่มีลักษณะงานที่ทำแตกต่างกัน มีการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัว การเป็นผู้นำครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย โดยพบว่าภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบไม่มีงานทำ มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัว และการเป็นผู้นำต่ำกว่าภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบงานเข้าไประยะสั้น และ ภรรยาที่ทำงานประจำอยู่กับบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบทบาทด้านการ อบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่าภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบเข้าไประยะสั้น มีบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบงานที่ต้องเดินทางอยู่ไม่เป็นเวลา และ งานที่ทำประจำอยู่กับบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยาได้ผลดังนี้

สำหรับสามีพบว่าบทบาทในครอบครัวทุกด้านของสามี มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สำหรับภรรยาพบว่าบทบาทในครอบครัวทุกด้าน ยกเว้นด้านการทำงานบ้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของภรรยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยาในเขตกรุงเทพมหานคร มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

จากผลการศึกษาพบว่าสามีและภรรยาในปัจจุบันมีบทบาทในครอบครัวแตกต่างกัน โดยพบว่าสามีรายงานว่ามีสูงกว่าภรรยาในบทบาท 3 ด้านคือ บทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัว บทบาทด้านการเป็นผู้นำ และบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้พบว่าบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว โดยฝ่ายสามีเห็นว่าบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวเป็นบทบาทที่สามีเป็นหลักภรรยาเป็นผู้ช่วย ในขณะที่ฝ่ายภรรยาถือว่าบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวเป็นบทบาทที่สามีและภรรยาช่วยกันทำพอ ๆ กัน ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้สอดคล้องกับที่ ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้งกล่าว ไว้ว่าสถาบันครอบครัวในปัจจุบันมีแนวโน้มของการไปสู่บทบาทร่วมระหว่างสามีและภรรยา โดยเฉพาะบทบาทในการหาเลี้ยงครอบครัว (กรมพัฒนาชุมชน. 2539 : 7) และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องสถานภาพของสตรีไทยในจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดลำปาง ของนนท์ชัย ไชยสุด และคณะ โดยผลการวิจัยพบว่ามีหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 85 เห็นว่า ภรรยาควรช่วยทำงานหาเลี้ยงครอบครัวและร้อยละ 96 เห็นว่า สามีภรรยาควรรับผิดชอบต่อครอบครัวเท่าเทียมกัน (นนท์ชัย ไชยสุด และคณะ. 2520 : 55)

ในส่วนบทบาทด้านการเป็นผู้นำครอบครัว พบว่าสามีและภรรยามีบทบาทด้านการเป็นผู้นำพอ ๆ กัน จะเห็นได้ว่าสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้สตรีมีบทบาทในครอบครัวด้านการเป็นผู้นำพอ ๆ กับฝ่ายชาย จากการศึกษาวิจัยของคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติในเรื่องบทบาทหน้าที่ของสามีภรรยาด้านการตัดสินใจ พบว่า เจตคติของผู้ชายและผู้หญิงในสังคมเมือง ตอบบทบาทสามีภรรยาเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น คือ ชายหญิงมีโอกาสมิมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องของครอบครัว ทั้งในด้านการทำมาหากิน การ

ตัดสินใจในเรื่องของบุตร การอบรมบ่มนิสัยทางสังคม การศึกษาต่อของบุตร และการใช้ทรัพย์สินเงินทองในครอบครัว (คณะกรรมการส่งเสริมสตรีและประสานงานสตรีแห่งชาติ. 2537 : 3-7)

นอกจากนี้ในส่วนของบริษัทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร จากเดิมที่เคยเป็นบทบาทของฝ่ายมารดาเพียงฝ่ายเดียว แต่จากการศึกษาพบว่า บิดามีส่วนช่วยเหลือมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมากยิ่งขึ้น แต่หน้าที่หลักยังคงเป็นของฝ่ายมารดา ทั้งนี้เป็นผลมาจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป จากการศึกษาในปัจจุบัน พบว่าบิดาและมารดามีความสำคัญเท่ากันในการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่าครอบครัวที่ขาดบิดาหรือบิดาไม่สนใจบุตรเท่าที่ควร จะทำให้บุตรขาดความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และกลายเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมผิดปกติ เป็นปัญหาของสังคม (พงษ์สุตา รัตนมงคล. 2533 : 25)

ส่วนบทบาทด้านการทำงานบ้าน จากการศึกษาพบว่าทั้งฝ่ายสามีและภรรยาต่างเห็นตรงกันว่าบทบาทงานบ้านเป็นบทบาทที่ฝ่ายภรรยามีบทบาทหลักและฝ่ายสามีเป็นฝ่ายมีหน้าที่ช่วยเหลือ โน้มเอียงไปทางฝ่ายภรรยาเป็นหลักสามีไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนการแบ่งรับงานบ้านของสามี ที่พบว่าระดับการแบ่งรับงานบ้านของสามีน้อยกว่าภรรยาแม้ว่าภรรยาจะออกไปทำงานนอกบ้านเพิ่มมากขึ้น (ปณัสย์ ฐิติกิจวิจารณ์ ณ นคร. 2542 : 76)

2. การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของการแสดงบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา จำแนกตามอายุ การศึกษา รายได้ตามฐานะการรับรู้และลักษณะงานที่ทำ

จากการศึกษาพบว่าตัวแปรทางชีวสังคมด้านอายุมีผลต่อบทบาทในครอบครัวของสามี โดยพบว่าสามีที่มีระดับอายุ 50 ปีขึ้นไปมีบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่าสามีที่มีระดับอายุ 41-50 ปี และสามีที่มีระดับอายุตั้งแต่ 31 -40 ปีและ 41-50 ปี มีบทบาทด้านการทำงานบ้านสูงกว่าสามีที่มีระดับอายุ 50 ปีขึ้นไป และสามีที่มีระดับอายุ 31-40 ปีขึ้นไป มีบทบาทในครอบครัวด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรสูงกว่าสามีที่มีระดับอายุ 41 ปีขึ้นไป จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าอายุของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อของบุคคล ความแตกต่างระหว่างอายุ จะทำให้บุคคลมีอุปนิสัย ความสนใจ โลกทัศน์ที่ไม่เหมือนกัน จากงานวิจัยของระพีพรรณ พันธุ์รัตน์ (2544 : 64) พบว่าความแตกต่างระหว่างอายุ เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามี เนื่องจากอายุเป็นทรัพยากรอำนาจของกลุ่มสมรสที่มีผลต่อความสัมพันธ์ในครัวเรือน

นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรชีวสังคมด้านการศึกษา มีผลต่อบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัว โดยพบว่าสามีที่มีระดับการศึกษาในระดับอนุปริญญา และปริญญาตรี มีบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่าสามีที่มีการศึกษาในระดับมัธยม ซึ่งสอดคล้องกับงาน

วิจัยของระพีพรรณ พันธรัตน์ (2542 : 65) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมครัวเรือนของชาวไทยพบว่า การศึกษามีส่วนกำหนดความสัมพันธ์และหน้าที่ในครัวเรือน เนื่องจากการศึกษามีอิทธิพลต่อความคิด พฤติกรรมรวมถึงความสามารถในการทำงานเชิงเศรษฐกิจที่แตกต่างกันด้วย ส่วนบทบาทด้านการเป็นผู้นำ การทำงานบ้านและการอบรมเลี้ยงดูบุตรไม่พบว่ระดับการศึกษามีผลต่อการกระทำบทบาท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และค่านิยมของสังคมไทยที่มีมาแต่ในอดีต ที่ได้ปลูกฝังความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบต่องานในครัวเรือนและงานภายนอกบ้านไว้อย่างชัดเจน (เดือนเพ็ญ วอนเพียร. 2531 : 51)

ตัวแปรชีวสังคมด้านฐานะตามการรับรู้ ก็มีผลต่อบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยาหลายประการดังนี้ จากการศึกษาพบว่าสามีที่รายได้ตามฐานะการรับรู้อยู่ในขั้นดีมากมีเหลือเก็บมาก มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่า สามีที่มีรายได้ในระดับที่พอกินพอใช้ไม่เป็นที่ใคร และรายได้ไม่พอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน ส่วนสามีที่รายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำและสามีที่รายได้ไม่ค่อยพอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน รวมทั้งสามีที่มีรายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นที่ใคร มีบทบาทในครอบครัวด้านการทำงานบ้านสูงกว่าสามีที่มีรายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บมาก ในส่วนบทบาทด้านอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่าสามีที่มีรายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรสูงกว่าสามีที่มีรายได้สูงกว่าในทุกระดับ ในฝ่ายของภรรยาพบว่าภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้ในระดับรายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวน้อยกว่าภรรยาที่มีรายได้ตามการรับรู้ต่ำกว่าในทุกระดับ ส่วนภรรยาที่มีรายได้ตามฐานะการรับรู้ในระดับรายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นที่ใครและรายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง มีบทบาทในครอบครัวด้านการเลี้ยงครอบครัวน้อยกว่าภรรยาที่มีรายได้ไม่พอใช้เดือดร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ และภรรยาที่มีรายได้ในระดับพอกินพอใช้ไม่เป็นที่ใครยังมีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวน้อยกว่าภรรยาที่มีรายได้ไม่ค่อยพอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือดร้อน รายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในครอบครัวและถือเป็นสิ่งกำหนดสถานภาพอย่างหนึ่งของบุคคลในสังคมอาจกล่าวได้ว่ารายได้เป็นตัวแปรเชิงเศรษฐกิจของครอบครัวที่มีผลต่อการใช้จ่ายใช้สอยในการซื้อสินค้าและบริการ ดังนั้นฝ่ายที่มีรายได้มากจึงเป็นฝ่ายที่มีอำนาจในการต่อรองการแสดง บทบาทในครอบครัว (วิชรา คล้ายนาทร. 2525 : 147-150)

ตัวแปรชีวสังคมด้านลักษณะงานที่ทำ มีผลต่อบทบาทในครอบครัวของฝ่ายภรรยา โดยภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบไม่มีงานทำ มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวและการเป็นผู้นำต่ำกว่าภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบงานเข้าไ้เย็นกลับ และภรรยาที่

ทำงานประจำอยู่กับบ้าน ซึ่งก็สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่ว่าภรรยาที่ไม่ได้ทำงานย่อมมีบทบาทในเรื่องของการหาเลี้ยงครอบครัวน้อยซึ่งก็ส่งผลให้บทบาทในการเป็นผู้นำน้อยไปด้วย เนื่องจากการมีอำนาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทในเชิงเศรษฐกิจ (วัชรฯ คล้ายนาทร. 2525 : 147-150) ส่วนบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตร พบว่าภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบเข้าไปเป็น กลับ มีบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรต่ำกว่าภรรยาที่มีลักษณะการทำงานแบบงานที่ต้องเดินทางอยู่ไม่เป็นเวลา และ งานที่ทำประจำอยู่กับบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของระพีพรรณ พันธุ์รัตน์ (2542 :65) เรื่องการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนพบว่าภรรยาที่ทำงานนอกบ้านมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าภรรยาที่ทำงานประจำอยู่กับบ้าน การที่มีลักษณะงานที่แตกต่างกันย่อมทำให้บุคคลมีความยึดหยุ่นในเรื่องเวลาแตกต่างกัน

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในครอบครัว กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยา พบว่าในส่วนของสามีความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นความสัมพันธ์ทางด้านลบ กล่าวคือยิ่งสามีมีบทบาทในครอบครัวสูงความพึงพอใจในชีวิตสมรสจะมีน้อย ในขณะที่ด้านของภรรยาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นความสัมพันธ์ทางด้านบวก กล่าวคือยิ่งสามีมีบทบาทในครอบครัวมากภรรยาจะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมาก

การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสามีและภรรยาต่างก็พยายามที่จะผลักระบบบทบาท หน้าที่ในครอบครัวให้กับอีกฝ่าย ความคิดที่ว่าการที่ตนเองมีบทบาทน้อยลงและคู่สมรสมีบทบาทเพิ่มขึ้น ทำให้ตนเกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรส จะส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในครอบครัวได้ เพราะต่างฝ่ายต่างจะมีความคิดเปรียบเทียบความได้เปรียบเสียเปรียบของตนเอง ว่าตนทำมากกว่าอีกฝ่าย ตนถูกอีกฝ่ายเอาเปรียบ ตนไม่ได้รับความยุติธรรม เป็นต้น ซึ่งความคิดดังกล่าวทำให้ความหมายของคำว่าครอบครัวเปลี่ยนไป ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมในยุคปัจจุบันที่บุคคลแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น บุคคลแต่ละคนต่างมีความต้องการของตนเองและความต้องการนั้น ก็มีพื้นฐานมาจากความคิดที่แต่ละคนจะเอาตัวเองรอดและต้องการทำให้ตนเองมีความสุข แม้แต่เรื่องของครอบครัว ซึ่งเป็นสังคมแห่งแรกที่มีมนุษย์สร้างขึ้นจากการที่มีสัมพันธ์ต่อกัน (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2540 : 2)

ผลการวิจัยในครั้งนี้อย่างแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวไทยในปัจจุบัน อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคม การที่ทุกคนต้องดิ้นรนเอาตัวรอดในสังคมส่งผลกระทบไปถึงวิถีชีวิตในครอบครัว บทบาทในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป ความคาดหวังที่ต้องการจะให้อีกฝ่ายมาเป็นผู้แบ่งเบาภาระจะเป็นชนวนที่นำไปสู่ความขัดแย้งและความไม่พึงพอใจในชีวิตสมรสได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าปัจจัยชีวิตสังคมด้านการศึกษา มีผลต่อการแสดงบทบาทในครอบครัวน้อยมาก กล่าวคือมีผลต่อการแสดงบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวของสามีเท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรการศึกษาของไทยไม่ค่อยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของผู้ชายและผู้หญิง ทำให้การกระทำบทบาทของเรา เป็นไปตามการขัดเกลาทางสังคม ที่ผ่านทางค่านิยมและความเชื่อที่สืบทอดกันมา ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการแสดงบทบาทในครอบครัวในปัจจุบัน ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้วการศึกษาน่าจะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการแสดงบทบาทได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาควรให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว โดยการบรรจุเนื้อหาแทรกเข้าไปใน บทเรียน เพื่อเป็นการเปลี่ยนค่านิยมและปลูกฝังเรื่องความเท่าเทียมกันของผู้ชายและผู้หญิงให้ตั้งแต่ระดับเยาวชน

2. จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยาในปัจจุบัน มีผลมาจากการมีส่วนร่วมในบทบาทครอบครัวของตนเองและคู่สมรส โดยต่างฝ่ายต่างคาดหวังให้คู่สมรสมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามความคิดที่ว่าตนเองมีบทบาทน้อยลงและคู่สมรสมีบทบาทเพิ่มขึ้น ทำให้ตนเกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสควรได้รับการเปลี่ยนแปลง ให้กลายเป็นการที่ทั้งฝ่ายสามีและภรรยาเต็มใจและยินดีที่จะทำบทบาทต่าง ๆ ในครอบครัวไม่ว่ามากหรือน้อยกว่าอีกฝ่าย โดยมีเป้าหมายรวมกันที่จะทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเหนียวแน่นและมีความสุข ซึ่งการปลูกฝังวิธีคิดดังกล่าวควรจะมีการแทรกอยู่ในส่วนหนึ่งของการวางแผนครอบครัว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างสามีและภรรยาที่มารอรับบุตร ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ปกครองที่มารอรับบุตรจะมาเพียงคนเดียว ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลเป็นคู่สามีภรรยาที่มีเป็นคู่กันได้ ทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างของสามีและภรรยาที่ได้เป็นกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ กลุ่มของสามีและภรรยามีใช่เป็นคู่สามีและภรรยา กัน ซึ่งการที่กลุ่มสามีและภรรยาไม่เกี่ยวข้องกัน ทำให้ข้อมูลที่ได้รับเป็นข้อมูลที่ผู้ตอบ ตอบโดยใช้ตัวเองเป็นเกณฑ์หลัก ซึ่งในความเป็นจริงผู้ตอบอาจจะไม่ได้เป็นผู้กระทำก็ได้ แต่หากคู่สมรสของเขาทำแบบสอบถามด้วย ผู้ตอบก็ต้องตอบตามความเป็นจริง เพราะคู่สมรสของเขาก็ทราบข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคู่สามีและภรรยาได้ จึงทำให้ไม่ได้ข้อมูลที่ว่าสามีและภรรยาที่เป็นคู่กันมีการแสดงบทบาทแตกต่างกันหรือไม่ และการที่คู่สามีเป็น

ไม่เกี่ยวข้องกันทำให้ผลการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นผลความรู้สึกของฝ่ายเดียว
ทำให้ขาดความเชื่อมโยง

ดังนั้นหากจะมีการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับบทบาทในครอบครัวของสามีและ
ภรรยาครั้งต่อไปนี้ ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการศึกษาคู่สามีภรรยา เพื่อจะได้เปรียบเทียบผลที่ได้ว่ามี
ความแตกต่างกันหรือไม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กองวิชาการและแผนงาน กรมการจัดหางาน. (2542). สถิติจัดหางาน. กรุงเทพฯ : กรมการจัดหางาน.
- กาญจนา โชคถาวร. (2538). รายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงสวัสดิการและสถานภาพสตรีหลักการประกอบอาชีพเสริมด้านการทอผ้า กรณีศึกษาสตรีชนบท ตำบลออนเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ สค.ม. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติศักดิ์, จินดาศักดิ์. (2538). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของภรรยาต่อการช่วยทำงานบ้านของสามี. วิทยานิพนธ์ สค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- เกริกศักดิ์ บุญญานุพงษ์. (2530). ปัญหาในการเลี้ยงดูบุตรของสตรีที่ทำงานนอกบ้านในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (www.childthai.org). (2545). มูลนิธิเด็ก.
- คณะกรรมการเฉพาะด้านการจัดทำแผนหลักงานสตรี คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) (2537). สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี นโยบายและแผนงานหลักยุทธระยะยาว (2535-2550).
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2542). การวิจัยทางมานุษยวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรรยา สุวรรณหัต. (2529). "ทัศนคติของปู่ ย่า ตา ยาย และบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตรและผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก," รายงานการวิจัย ฉบับที่ 33. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล. (2526). ตัวแบบสมมติฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรส. วิทยานิพนธ์ สค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ฉันทจิต จิตจรรุญโรจน์. (2541). การเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตสมรสของคู่สมรสที่มีการจับคู่ของบทบาททางเพศต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- ชิตขม วัชรเนตร. (2522). *สตรีที่ทำงานกับภาระความรับผิดชอบในครอบครัว* ศึกษาเฉพาะสตรีที่ทำงานในธนาคารพาณิชย์. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เดือนเพ็ญ วอนเพียร. (2531). *การแบ่งรับงานบ้านของสามี*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีรัสมิ ธนาคม. (2518). *ครอบครัวสัมพันธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สมาคมเศรษฐกิจศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2543). *สังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ธวัชชัย อุดมสิทธิพัฒนา. (2539). *ผลกระทบต่องานชีวิตครอบครัวจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม: ศึกษากรณีโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปส่งออกในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นภาพรณี หะวานนท์. (2520). *ผลของการออกไปทำงานนอกบ้านของภรรยาที่มีต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทกานต์ วงษ์ปัญญา. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับความไว้วางใจคู่สมรส*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นันทนีย์ ไชยสุด และคณะ. (2520). *รายงานการสำรวจสถานภาพสตรีในชนบท*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- น้ำเพชร อยู่โต. (2529). *ความคาดหวังของสตรีทำงานนอกบ้านต่อบทบาทในครอบครัวของคู่สมรส*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- บางประภา ธิติประเสริฐ. (2534). *การแบ่งงานระหว่างเพศและการพัฒนาสตรีในชนบท : กรณีศึกษาใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. โครงการสตรีชนบท กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม.
- บุญเดิม ไพเราะ. (2536). *สถานภาพและบทบาทของสตรีในสังคมไทย*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประภารัตน์ ทวีเกียรติตระกูล. (2528). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการรับรู้บทบาทการเป็นบิดาของสามีในขณะภรรยาตั้งครรภ์*. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

- ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. (). *ครอบครัวในสังคมไทย. แผนกตำราและคำบรรยาย.*
 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะนิตย์ โอนพรัตน์วิบูลย์. (2537). *ข้าราชการพลเรือนสตรีไทยกับอุปสรรคในการก้าวไปสู่ตำแหน่งทางการบริหารระดับสูง: ศึกษากรณีสำนักงาน ก.พ. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม.*
 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร
- ปณีส รัฎฐกิจวิจารณ์ ณ นคร. (2542). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนการแบ่งรับงานของสามี: กรณีศึกษาเขตเมืองนครราชสีมา ขอนแก่น และกรุงเทพฯ. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.*
- พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. (2525, มกราคม). "การเปลี่ยนแปลงแบบแผนความสัมพันธ์ในครอบครัว: ทศนะเชิงทฤษฎี." *วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.*
- พงษ์สุดา รัตนมงคล. (2533). *ทัศนคติของบิดาต่อบทบาทการเป็นบิดาและความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพด้านการปรับตัวของบุตรวัยรุ่น. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2540. *จิตวิทยาครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- พิมลวรรณ วายาจุต. (2536). *สถานภาพและบทบาทสตรีไทย: การเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว. ปรินูญานิพนธ์ พัฒนบริหารบัณฑิต. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.*
- พิทักษ์ คู่เจริญถาวร. (2539). *การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายที่เป็นบิดาของนักเรียน อนุบาลในกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร*
- พัชรมณี สุตรัก. (2543). *ผลกระทบต่อชีวิตครอบครัวของสตรีทำงานภายนอกบ้าน: ศึกษากรณีของอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.*
- ภัสสร ลิมานนท์ และคณะ. (2538). *สรุปผลการวิจัยเบื้องต้นโครงการศึกษาครอบครัวไทย เอกสารสถาบันหมายเลข 221138. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ภัสสร ลิมานนท์. (2542). *บทบาทเพศ สถานภาพสตรีกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยประชากรศาสตร์.*

- เมทินี พงษ์เวช. (2542). *ผู้หญิงบนอำนาจและการตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ : เอดิชั่นเพรสโปรดักส์.
- เมทินี ไทยสมบุญ. (2535). *อำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยาในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณี ด.อ้อมน้อย อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร
- ระพีพรรณ พันธรัตน์. (2542). *การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของชายไทย*. ปรินูญานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระพีพรรณ พันธรัตน์. (2543, กันยายน). "การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของชายไทย," *วารสารประชากรศาสตร์* 2 (6).
- รายงานการวิจัย (2539). *เรื่องอำนาจในการตัดสินใจและความหวังในอำนาจต่อการตัดสินใจที่มีต่อกิจกรรมครอบครัวและชุมชนของผู้นำท้องถิ่นชายและหญิง*. กลุ่มงานวิจัยและพัฒนากรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ลัดดาวัลย์ รอดมณี. (2523). "ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมแรงงานของสตรีและภาวะทุโภชนาการของเด็กในกรุงเทพมหานคร," *วารสารสังคมศาสตร์*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ชลบุรี. 5 (8).
- วิชัย โฆษิตชัยรงค์. (2535). *ความคาดหวังของภรรยาที่มีต่อการปฏิบัติงานบ้านของสามีในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ ศป.ม. (คหกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วัชร กล้วยนาคร. (2526). *รายงานในการหาเลี้ยงครอบครัวแบบการใช้อำนาจระหว่างคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริรงค์ ทับสายทอง. (2533). *สุขภาพจิต*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศรี กิจชนะพานิชย์. (2540). *บทบาทสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก*. สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุกัญญา บุญตานนท์. (2534). *ความขัดแย้งทางบทบาทของผู้หญิงแต่งงานทำงานนอกบ้านและปัญหาแนวทางแก้ไข*. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2542). *สังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

- สุพิทวง ธรรมพันทา. 2540. *มนุษย์กับสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยา สถาบันราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา.
- สุภาวดี เตชะเกรียงศักดิ์. (2535). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความพึงพอใจในชีวิต* สมรสของสตรีสมรสวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร. *ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุนนชาติ เจริญครบุรี. (2528). *ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจกับสังคมกับความคาดหวังของภรรยาต่อบทบาทของสามี*. *ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณณี ศรีจันทร์อาภา. (2535). *ความพร้อมในการเป็นบิดามารดาของบิดามารดาในภาคเหนือของประเทศไทย*. *ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม.* กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุวาทิน มิตรสัมพันธ์. (2542). *ผลการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อการรับรู้บทบาทการเป็นบิดาของเยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน*. *ปริญญานิพนธ์ วท.ม.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุวัฒนา วิบูลเศรษฐ์. (2541). *การศึกษาความสัมพันธ์ของประชากรต่างวัยในครอบครัวภาคใต้ ภาคกลาง*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำเนียง แยมสะอาด. (2529). *บทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูทารกตามการรับรู้ของตนเอง*. *ปริญญานิพนธ์ วท.ม.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงานกระทรวงศึกษาธิการ. (2537). *หน้าที่และมารยาทในสังคมของสมาชิกในครอบครัวที่พึงปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.,
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2544). *สมุดสถิติรายปีประเทศไทย*. ม.ป.ท.
- โสภา ชีปลัมน์ และคณะ. (2534). *รูปแบบครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองไทยประเทศไทย*. รายงานการวิจัยสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- Alex, Thio. Abrief. (2000). *Introduction Fourth Edition*. A person education company,
- Anderson. S. L. H. (1982). *Attitude of Oklahoma Jyacees toward the father role*. Oklahoma State University,

- Anderson, Stephen A. And Russell and Walter R. Schumm. (1983). *Perceived Marital Quality and Family Life Cycle Categories: a Futhery Analysis*. Journal of Marriage and the Family.
- Bahr, Stephen J. (1989). *Family Interaction*. New York : Macmillan Publishing Company,
- Barbara, Marliene Scotle. (2000). *Sociology Making Sense of the Social World*. A Person Education Company.
- Barneet, Rosalinac, Grace K. Baruch. (1987). *Determinants of Participation in Family Work*: Journal of Marriage and the Family.
- Bird, Gloria W., and the other. (1984). *Determinant of Family task sharing: A study of Husband and Wives*: Journal of Marriage and the Family.
- Blood, Robert O., and Donal M. Wolfe. (1960). *Husband and Wives: The Dynamic of Married Living*. New York, Rfec Press.
- Bowman, Marilyn. (1990). *Coping Effects and Marital Satisfaction Messuring Marital Coping and Its Correlates*. Journal of Marriage and the Family.
- Burr, Wesley R. (1990). *Satisfaction with various aspect of marriage over the life cycle: a random middle class sample*. Journal of Marriage and the Family.
- Centers, Richard and Other. (1970). *Conjugal Power Structure A: Examinaious American*. Sociology Review.
- Coleman, Jame C. (1988). *Intimate Relationships, Marriage and Family 2nded*. New York : Macimillan Publishing Company.
- David Popence. *Sociology Eight Edition*. University of New Jersey, 1991.
- Davis, Kingsley. (1949). *Human Society*. New York : The Macmillan Co., Ltd.
- Don Aslett. (1986). *Who says it's a woman's job to clean*. F & W Publications. Incorporated,
- Duvall, E. M. (1977). *Family Dvelopment*. Philadelphia Cippincott.
- Erickson & Yancey. (1979). *The Division of Family Role*. Journal of Marriage and the Family.
- Eversoll D. A. (1979.) *Two generation*. View of Fathering Farm Coordinator.
- Hass. (1981). *Domestic Role Sharing in Saredian*: Journal of Marriage and the Family.

- Hawkin, James L. *Association Between Companionship, Hostility and Marital Satisfaction*.
- Hood, Jame. (1983). *Becoming a Two Job Family*. Praeger.
- Kantor, D. and W. Lenr. *Inside the Family*. New York: Harper Colophen Komarousky, Mirra.
- Moore K. A. () *Women Employment and Marriage in the Subtle Revolution: Women at Work*. Edited by R. E. Smith Washington D. C.: Urban Institute.
- Myrdal, A. and Klein. (1956). *Women's Two Role: Home and Work*. London : Routledge.
- Parson Talcotta and R. F., Dales. (1955). *Family Socialization and Internation Process*. New York : The Free Press.
- Pleck, Joseph H. (1979) *Men's Family Work: three perspectives and some new data*. the Family Coordinator.
- Rapoport, R. and P. Rapoport. *Working Women and the Enabling Role of Husband*. Moscow: International Sociological Association.
- Rodman Hyman. *Marital power and theory of resources in cultural contex*. In Rober F. Winob and Granam B. Spanier (eds.) *Selected Studies in Marriage and the Family*. New York : Holt Rinehart.
- Rolloins, Boyd. C. and Stepphen Bahr. (1976). *The theory of power relationship in Marriage*. Journal of Marriage and the Family,
- Safilids Rothschild, Constandtina. (1970). *Family Sociology and Cross-Cultural Excepmination of Decision Making*. Journal of Marriage and the Family.
- Schooler, C., and the other. (1989). *Work for the House Hold: It's mative and consequences for husbands and wives*. American Journal of a Sociology.
- Susan Losh. (1988). *Handbook of Marriage and the Family*.
- Walter, L. and M. Woods. (1979). *Time use: a Measure of House Hold Production of Family Goods and Services*. Washington: American Home Economics Association.

ภาคผนวก

แบบสอบถามบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถามบทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว บทบาทการเป็นผู้นำและบทบาทการอบรมเลี้ยงดูบุตร ผู้วิจัยได้ดัดแปลงแบบสอบถามมาจากแบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดาของ พงษ์สุดา รัตน-มงคล (2533) ส่วนบทบาทการทำงานบ้านผู้วิจัยได้ดัดแปลงจากแบบทดสอบของDon Alster จากหนังสือเรื่อง Who's say it women job โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับผู้ปกครองของเด็กนักเรียนโรงเรียนมัธยมสาธิตประสานมิตร จำนวน 60 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา ผลการวิเคราะห์รายข้อ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Corrected Item-Total Correlation) ได้ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ข้อความ	ค่า r รวมทุกข้อ	ค่า r แยกรายด้าน
บทบาทการหาเลี้ยงครอบครัว		
1. การเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว	.38*	.71*
2. การหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในครอบครัว	.41*	.69*
3. การหารายได้พิเศษเป็นรายได้เพิ่มให้กับครอบครัว	.00	.00
4. การให้ความสำคัญในเรื่องหน้าที่การงานเป็นอันดับแรก	.50*	.79*
5. การหาทางลงทุนเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว	.50*	.78
6. การวางแผนด้านการเงินให้กับครอบครัว	.57*	.76*
7. การกำหนดค่าใช้จ่ายประจำวันของสมาชิกในครอบครัว	.44*	.58*
8. การเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว เช่น ค่าน้ำ	.47*	.67*
9. การเป็นผู้จ่ายค่าเล่าเรียนบุตร	.47*	.73*
10. การเป็นผู้จ่ายค่าขนมและค่าอาหารให้บุตร	.45*	.69*
11. การเก็บออมทรัพย์เพื่ออนาคตของครอบครัว	.53*	.73*
12. การแก้ไขปัญหาการเงินของครอบครัว	.43*	.69*
13. การควบคุมวินัยทางการเงินของคนในครอบครัว	.53*	.66*
14. การหาเครื่องใช้และเครื่องอำนวยความสะดวกให้กับครอบครัว	.49*	.65*
15. การจัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภคให้กับครอบครัว	.22	.37*

ข้อความ	ค่า r รวมทุกข้อ	ค่า r แยกรายด้าน
บทบาทการเป็นผู้นำครอบครัว		
16. การเป็นผู้นำของครอบครัว	.39*	.50*
17. การเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว	.31*	.48*
18. การเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดการทะเลาะ ในครอบครัว	.10	.31*
19. การตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้เงินจำนวนมากของ ครอบครัว	.38*	.36*
20. การตัดสินใจในเรื่องการโยกย้ายที่อยู่อาศัยของครอบครัว	.16	.39*
21. การตัดสินใจในเรื่องการนับถือศาสนาของครอบครัว	.15	.23
22. การตัดสินใจให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน	.13	.30*
23. การตัดสินใจเลือกสถานศึกษาของบุตร	.30*	.42*
24. การแก้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุตร	.29*	.23
25. การเป็นผู้กำหนดบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ให้สมาชิก ในครอบครัว	.11	.24
26. การกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ สำหรับสมาชิกในครอบครัว	.36*	.51*
27. การเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองอันตรายให้กับสมาชิกในครอบครัว	.01	.0
28. การเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านหน้าที่การงานและความ ประพฤติ	.27*	.35*
29. การเป็นศูนย์กลางของครอบครัว	.22	.22
30. การเป็นที่พึ่งทางจิตใจของสมาชิกในครอบครัว	.32*	.28*
บทบาทการทำงานบ้าน		
31. การรับผิดชอบทำความสะอาดบ้าน ปิด กวาด เช็ด ถู	.08	.16
32. การดูแลจัดซื้ออาหารสำหรับครอบครัว	.14	.27*
33. การทำอาหารให้สมาชิกในครอบครัวรับประทาน	.11	.38*
34. การล้างจานและทำความสะอาดครัว	.19	.58*

ข้อความ	ค่า r รวมทุกข้อ	ค่า r แยกรายด้าน
35. การซักผ้าทำความสะอาดเครื่องแต่งกาย	.08	.55*
36. การตากผ้าที่ซักแล้ว	.07	.61*
37. การเก็บผ้า พับผ้าที่ตากแห้งแล้ว	.17	.70*
38. การรีดผ้า	.08	.57*
39. การจัดเก็บเสื้อผ้าเข้าตู้	.08	.56*
40. การทำความสะอาดห้องน้ำ	.00	.27*
41. การจัดเก็บที่นอน	.22	.31*
42. การรดน้ำต้นไม้	.20	.21
43. การทำสวน	.10	.23
44. การดูแลซ่อมสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน	.07	.17
45. การดูแลซื้อสิ่งของเครื่องใช้จำเป็นภายในบ้าน	.32*	.02
บทบาทการอบรมเลี้ยงดูบุตร		
46. การดูแลสุขภาพร่างกายของบุตร	.39*	.49*
47. การพาบุตรไปพบแพทย์เมื่อบุตรมีร่างกายเจ็บป่วย	.29*	.51*
48. การรับฟังความคิดเห็นบุตร	.48*	.56*
49. การสนใจในพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุตร	.52*	.67*
50. การอบรมสั่งสอนบุตร	.49*	.61*
51. การสั่งสอนให้บุตรแสดงบทบาทที่สังคมต้องการ	.52*	.67*
52. การอบรมสั่งสอนจริยธรรมให้แก่บุตร	.37*	.58*
53. การให้ความรักและความอบอุ่นแก่บุตร	.37*	.31*
54. การเป็นที่ปรึกษาแก่บุตร	.28*	.57*
55. การสอนการบ้านบุตร	.41*	.60*
56. การไปร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนบุตร	.17	.14
57. การส่งเสริมทางด้านการศึกษาพิเศษเพิ่มเติม	.40*	.57*

ข้อความ	ค่า r	ค่า r
	รวมทุกข้อ	แยกรายด้าน
58. การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับบุตร	.31*	.42*
59. การทำกิจกรรมร่วมกับบุตรในวันหยุด	.40*	.50*
60. การใช้เวลาวางร่วมกับบุตรในการดูโทรทัศน์	.16	.44*

จากแบบสอบถามบทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์รวมทุกข้อ พบว่าข้อที่มีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำกว่า 0.27 ที่ระดับนัยสำคัญ.05 มีทั้งหมด 25 ข้อ จากข้อความทั้งหมด 60 ข้อ ซึ่งได้แก่ข้อ 3 15 18 20 21 22 25 27 29 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 56 60 และเมื่อค่าสัมประสิทธิ์แยกรายด้านพบว่า ข้อความในบทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัวที่มีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำกว่า 0.27 มีอยู่ด้วยกัน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 3 ข้อความในบทบาทด้านการเป็นผู้นำครอบครัวที่มีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์มี 4 ข้อ ได้แก่ข้อ 21 25 27 29 ข้อความในบทบาทด้านการทำงานบ้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์มี 5 ข้อ ได้แก่ข้อ 31 42 43 44 45 และข้อความในบทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์มี 1 ข้อ ได้แก่ข้อ 56

โดยข้อความที่มีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำกว่า 0.27 จะถูกตัดทิ้ง ยกเว้นข้อความในข้อ 31 กับ 56 ที่แม้จะมีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์แต่เนื่องจากเป็นข้อความที่มีความสำคัญตรงกับคำตรงกันนิยาม จึงจำเป็นต้องคงไว้ ข้อความในบทบาทด้านต่าง ๆ จะถูกคัดเลือกจาก 15 ข้อให้เหลือ 10 ข้อในแต่ละด้าน โดยใช้เกณฑ์คะแนนค่าสัมประสิทธิ์และความสอดคล้องกับนิยามเป็นหลักในการพิจารณา แบบสอบถามชุดสมบูรณ์ที่ใช้จริงแสดงดังภาคผนวกหน้า 97

แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส ได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามเรื่อง ความพึงพอใจ
ในชีวิตสมรสของคู่สมรสที่มีการจับคู่บทบาททางเพศต่างกันของ ฉันทจิต จรรย์บุญโรจน์
โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบวิเคราะห์รายข้อด้วยวิธีการหาค่า
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Corrected -Item-Total Correlation) ได้ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ข้อความ	ค่า r รวมทุกข้อ
1. ฉันกังวลใจมากเกี่ยวกับชีวิตสมรสของฉัน	.51*
2. ฉันสามารถไว้วางใจคู่สมรสของฉันได้เสมอ	.16
3. ฉันรู้สึกว่าคุณชีวิตสมรสของฉันซ้ำซากจำเจน่าเบื่อ	.56*
4. ชีวิตสมรสของฉันก่อให้เกิดผลที่ไม่ดีต่อสุขภาพของฉัน	.59*
5. ฉันเกิดอารมณ์โกรธหรือหงุดหงิดง่ายเนื่องจากสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตสมรส	.75*
6. ฉันคาดหวังยิ่งนานวันชีวิตสมรสของฉันก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ฉันเพิ่มขึ้น	.40*
7. ฉันรู้สึกท้อใจเมื่อพยายามที่จะทำให้ชีวิตสมรสประสบความสำเร็จ	.60*
8. ชีวิตสมรสของฉันให้ความพึงพอใจแก่ฉันมากกว่าสิ่งอื่นใดที่ฉันทำ	.51*
9. ฉันคิดว่าชีวิตสมรสของฉันเป็นสิ่งที่ยากลำบากสำหรับฉัน	.75*
10. คู่สมรสของฉันทำให้ฉันสับสนวุ่นวายใจ	.71*
11. คู่สมรสของฉันให้อีกโอกาสฉันอย่างเพียงพอในการแสดงความคิดเห็น	.21
12. คู่สมรสของฉันยอมรับในความเท่าเทียมกันระหว่างเรา	.34*
13. คู่สมรสของฉันส่งเสริมให้ฉันทำงานได้ดียิ่งขึ้น	.40*
14. ชีวิตสมรสของฉันปิดกั้นบุคลิกภาพส่วนตัวบางอย่างของฉัน	.45*
15. คู่สมรสของฉันไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ฉันในเรื่องเวลาส่วนตัว	.34*
16. คู่สมรสของฉันปฏิบัติต่อฉันอย่างไม่มีเหตุผล	.60*
17. ชีวิตสมรสของฉันช่วยให้ฉันได้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้	.75*
18. คู่สมรสของฉันเต็มใจที่จะร่วมมือกันปรับปรุงสัมพันธภาพระหว่างเรา	.04
19. ชีวิตสมรสของฉันกระทบกระเทือนเพราะความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับ	.25

การทำกิจกรรมยามว่าง

ข้อความ	ค่า r
	รวมทุกข้อ
20. ฉันและคู่สมรสมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่าอะไรเป็นสิ่งถูกต้องและเหมาะสม	.71*
21. ฉันและคู่สมรสมีปรัชญาชีวิตที่แตกต่างกัน	.57*
22. ฉันและคู่สมรสชื่นชอบในกิจกรรมนอกบ้านหลายอย่างร่วมกัน	.20
23. คู่สมรสของฉันขาดความเคารพในตัวเอง	.49*
24. คู่สมรสของฉันเข้าใจความรู้สึกของฉัน	.58*
25. คู่สมรสของฉันไม่รับฟังในสิ่งที่ฉันต้องการจะพูด	.49*
26. ฉันมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสของฉัน	.54*

จากตารางแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์รวมทุกข้อ พบว่าข้อที่มีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำกว่า 0.27 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีทั้งหมด 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2 11 18 19 และ 22 โดยข้อความเหล่านี้จะถูกตัดทิ้ง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการข้อความที่สอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส 15 ข้อ จากข้อความทั้งหมด 26 ข้อ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องตัดข้อความเพิ่มอีก 6 ข้อ ซึ่งได้แก่ ข้อความข้อที่ 6 7 8 9 10 21 โดยการตัดข้อความจะใช้เกณฑ์ความสอดคล้องกับนิยามและความครบถ้วนของแบบสอบถามเป็นหลักในการพิจารณา แบบสอบถามชุดสมบูรณ์ที่ใช้จริงแสดงดังภาคผนวกหน้า 101

แบบสอบถามตอนที่1 แบบสอบถามเรื่องทั่วไป

คำชี้แจง :โปรดเลือกทำเครื่องหมาย X ลงหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1.เพศ

() ชาย

() หญิง

2.อายุ

() ไม่เกิน 30 ปี

() 31 –40 ปี

() 41 – 50 ปี

() 50ปีขึ้นไป

3.ระดับการศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษา

() อนุปริญญา

() ปริญญาตรี

() สูงกว่าปริญญาตรี

4.รายได้ตามฐานะการรับรู้

() รายได้ไม่พอใช้เดือนร้อนต้องเป็นหนี้เป็นประจำ

() รายได้ไม่ค่อยพอใช้อาจเป็นหนี้บ้างแต่ไม่เดือนร้อน

() รายได้พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร

() รายได้ค่อนข้างดีมีเหลือเก็บบ้าง

() รายได้ดีมากมีเหลือเก็บมาก

5. ลักษณะงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

() งานที่ต้องเดินทางอยู่กับครอบครัวไม่เป็นเวลา

() งานเข้าไปเย็นกลับ

() งานที่ทำประจำอยู่กับบ้าน

() ไม่มีงานทำ

แบบสอบถามตอนที่2 บทบาทในครอบครัวของสามีและภรรยา

คำชี้แจง โปรดพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ ภายในครอบครัวต่อไปนี้ว่า ท่านหรือคู่สมรส ใครเป็นผู้รับผิดชอบหน้าที่ดังกล่าว โดยทำเครื่องหมาย X ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ภาระในครอบครัว	ผู้รับผิดชอบ				
	สามีเป็นหลัก ภรรยาไม่เกี่ยวข้อง	สามีเป็นหลัก ภรรยาเป็นผู้ช่วย	ทั้งสามีและภรรยา พอ ๆ กัน	ภรรยาเป็นหลัก สามีเป็นผู้ช่วย	ภรรยาเป็นหลัก สามีไม่เกี่ยวข้อง
1.การเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว					
2.การหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายภายในครอบครัว					
3.การให้ความสำคัญในเรื่องหน้าที่การงาน					
4.การหาทางลงทุนเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว					
5.การวางแผนด้านการเงินให้กับครอบครัว					
6.การกำหนดค่าใช้จ่ายประจำวันของสมาชิก					
7.การเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว เช่นค่าน้ำ					
8.การเป็นผู้จ่ายค่าเล่าเรียนบุตร					
9.การเก็บออมทรัพย์เพื่ออนาคตของครอบครัว					
10.การแก้ไขปัญหาการเงินของครอบครัว					
11.การเป็นผู้นำของครอบครัว					

ภาระในครอบครัว	ผู้รับผิดชอบ				
	สามีเป็นหลัก ภรรยา ไม่เกี่ยวข้อง	สามีเป็นหลัก ภรรยา เป็นผู้ช่วย	ทั้งสามีและ ภรรยา พอ ๆ กัน	ภรรยาเป็นหลัก สามี เป็นผู้ช่วย	ภรรยาเป็นหลัก สามีไม่ เกี่ยวข้อง
12.การเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว					
13.การเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดการทะเลาะ					
14.การตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้เงินจำนวนมาก					
15.การตัดสินใจในเรื่องการโยกย้ายที่อยู่อาศัย					
16.การตัดสินใจให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน					
17.การตัดสินใจเลือกสถานศึกษาของบุตร					
18.การกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ สำหรับสมาชิก					
19.การเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านหน้าที่การงานและความประพฤติ					
20.การเป็นที่พึ่งทางจิตใจของสมาชิกในครอบครัว					
21.การรับผิดชอบทำความสะอาดบ้าน บัด กวาด					
22.การดูแลจัดซื้ออาหารสำหรับครอบครัว					
23.การทำอาหารให้สมาชิกในครอบครัว					

ภาระในครอบครัว	ผู้รับผิดชอบ				
	สามีเป็นหลัก ภรรยา ไม่เกี่ยวข้อง	สามีเป็นหลัก ภรรยา เป็นผู้ช่วย	ทั้งสามีและ ภรรยา พอ ๆ กัน	ภรรยาเป็นหลัก สามี เป็นผู้ช่วย	ภรรยาเป็นหลัก สามีไม่ เกี่ยวข้อง
24.การล้างจานและทำความสะอาดครัว					
25.การซักผ้าทำความสะอาดเครื่องแต่งกาย					
26.การเก็บผ้า พับผ้าที่ตากแห้งแล้ว					
27.การทำความสะอาดห้องน้ำ					
28.การจัดเก็บที่นอน					
29.การดูแลซ่อมสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน					
30.การดูแลซื้อสิ่งของเครื่องใช้จำเป็นภายในบ้าน					
31.การดูแลสุขภาพร่างกายของบุตร					
32.การรับฟังความคิดเห็นบุตร					
33.การสนใจในพฤติกรรมของบุตร					
34.การอบรมสั่งสอนบุตร					
35.การให้ความรักและความอบอุ่นบุตร					
36.การเป็นที่ปรึกษาแก่บุตร					
37.การสอนการบ้านบุตร					
38.การไปร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนบุตร					

ภาระในครอบครัว	ผู้รับผิดชอบ				
	สามีเป็น หลัก ภรรยา ไม่เกี่ยว ข้อง	สามีเป็น หลัก ภรรยา เป็นผู้ ช่วย	ทั้งสามีและ ภรรยา พอ ๆ กัน	ภรรยาเป็น หลักสามี เป็นผู้ช่วย	ภรรยาเป็น หลักสามีไม่ เกี่ยวข้อง
39.การส่งเสริมทางด้านการศึกษา พิเศษเพิ่มเติม					
40.การทำกิจกรรมกับบุตรในวัน หยุด					

แบบสอบถามตอนที่ 3 ความรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตสมรส

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่าท่านมีความรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตสมรสตรงกับข้อใดมากที่สุด โดยทำเครื่องหมาย X ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่แน่ใจ	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
1. คู่สมรสของฉันทำให้ฉันสับสนวุ่นวายใจ					
2. ฉันรู้สึกว่าชีวิตสมรสของฉันซ้ำซากจำเจน่าเบื่อ					
3. ชีวิตสมรสของฉันก่อให้เกิดผลที่ไม่ดีต่อสุขภาพของฉัน					
4. ฉันเกิดอารมณ์โกรธหรือหงุดหงิดง่ายเนื่องจาก สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตสมรส					
5. คู่สมรสของฉันยอมรับในความเท่าเทียมกันระหว่างเรา					
6. คู่สมรสของฉันส่งเสริมให้ฉันทำงานได้ดียิ่งขึ้น					
7. ชีวิตสมรสของฉันปิดกั้นบุคลิกภาพส่วนตัวบางอย่างของฉัน					
8. คู่สมรสของฉันไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ฉันในเรื่องเวลาส่วนตัว					
9. คู่สมรสของฉันปฏิบัติต่อฉันอย่างไม่มีเหตุผล					
10. ชีวิตสมรสของฉันช่วยให้ฉันได้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้					
11. ฉันและคู่สมรสมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า อะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม					

ข้อความ	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่แน่ใจ	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
12. คู่สมรสของฉันขาดความเคารพในตัวฉัน					
13. คู่สมรสของฉันเข้าใจความรู้สึกของฉัน					
14. คู่สมรสของฉันไม่รับฟังในสิ่งที่ฉันต้องการพูด					
15. ฉันมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสของฉัน					

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวรัตนา สิทธิโชคธนารักษ์
วันเดือนปีเกิด	19 สิงหาคม 2518
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	47 ซอยพื้งมี26 ถนนสุขุมวิท 93 พระโขนง กรุงเทพฯ 10260
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	พนักงานแผนกพัฒนาธุรกิจ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัทยูพีเอส พาร์เซล ดีลิเวอรี่ เซอร์วิส จำกัด 16/1 ซอยสุขุมวิท 44/1 ถนนสุขุมวิท พระโขนง กรุงเทพฯ 10110
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสายน้ำผึ้ง
พ.ศ.2540	รัฐศาสตรบัณฑิต (รศ.บ)สาขาสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ.2547	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) จิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)